

*Bu kitabın ilk 50.000 basımının geliri, yazarı tarafından
Nâzım Hikmet Kültür ve Sanat Vakfı 'na bırakılmıştır.*

*Tarık Akan, 1949'da İstanbul'da doğdu. Bir ay sonra babasının tayini çıktı. Anadolu'da büyüdü. Denizi ilk kez 16 yaşında gördü, bu kadar çok su nasıl oluyor diye düşünüyordu. Sabahtan akama kadar denize baktı. Babası albaylıktan emekli oldu. Evi geçindirmek için düşün salonunda müdürlük yaptı. *Tarık*, Ataköy Plajı'nda cankurtaranlık, sandal kiraya verme, bilet karaborsacılığı yaptı. Yıldız Teknik Üniversitesi'ne başlı yüksek makine mühendisliği gece bölümüne devam etti. Gündüzleri kâğıtçı portacılığı yaptı, gece üniversiteye gitti. Tam bu sırada *Ses* dergisinin artist yarışmasına 'üçüncü bile gelsem beş bin lira alırım' umudu ile girdi, ama birinci oldu. 1970'te ilk filmi çekti. Makine mühendisliğini bıraktı. Yüksek Gazetecilik Fakültesi'ne girdi. Film tekniğini yönetmen *Ertem E ilmez'den* aldı. '74'te büyük değer verdi, tiyatro yönetmeni ve yazarı *Vasıf Öngören*, hocası oldu. Bugüne kadar 110 film çekti. Sinema tarihine geçen filmlere imzasını attı. 11 yıldır editör. *Anne Kafamda Bit Var*, ilk kitabı.*

Bu kitabın olu masında, beni uyararak, destekle-
yerek, zorlayarak bana yardımları dokunan, *eref Gür,*
Ahmet Kaçmaz, Hüseyin Ba , Zeki Ökten, Ali Özgen-
türk, Özdemir nce, Yusuf Kurçenli, Rutkay Aziz, Can
Dündar, Atilla Co kun, Kıymet Co kun, Turgay Fi ek-
çi, Alaettin Aksoy, Gültin Kaçmaz, Nurdan Be ergil ve
Acun Günay'a te ekkür ederim.

WWW.C ZG L FORUM.COM

1. Bölüm

*Bir Dakika,
Beni Nereye Götürüyorsunuz?*

"Sana hiçbir ey olmayacak, göreceksin bak. Elini kolunu sallayarak dı arı çıkacaksın."

Uçak havaalanına yakla ırken Müjdat (Gezen) beni yatı tırmaya çalı ıyordu. Onu duymuyor gibiydim. Tutuklanacak olursam onun neler yapması gerekti ini dü ünmeye çalı tım; tanıdık birkaç ki inin adını saydım.

"Onları hemen ara, avukatımı devreye sok," dedim; bir de bütün gazeteleri aramasını tembihledim.

Pencere kenarında oturuyordum, Müjdat yanımdaydı. Almanya'dan birlikte döndü ümüz kafilenin öbür elemanları da uçaktaydı. Üst üste viski içti imi anımsıyorum. Sık sık dı arı bakıyordum. Heyecanlıydım. Yerde beni nelerin bekledi ini bilmiyordum. Uçak ini e geçti. Arkama dönüp baktım. Halit (Kıvanç) A abeyle i aretleerek selamla tık. Perran (Kutman), 'güçlü ol, tela lanma, arkandayız' anlamında yumru unu sıkıp öpücük yolladı. *Hürriyet* gazetesi yazı i leri müdürü de bizimle birlikte uçaktaydı.

Durduk. Herkes hareketlendi, ben bir türlü yerimden kalkmak istemiyordum. Gönülsüzce, a ır a ır hareket ediyordum. Müjdat'a döndüm:

"Beni götürürlerse bavulumu sen al," dedim. "Bavulla ubeye gitmek istemiyorum. Yan ceple-

rinden birinde telefon defterim var, onu yok et."

Yolcular birer iki er uça ı terk etti. Çevremdekilere baktım. Halit A abey ile Perran dı ında kilerin kaçamak ve korkak bakı larıyla kar ıla tım. Göz ucuyla süzüldü ümü hissediyordum. Suçlayıcı tavırlar ve bakı lar dikkatimi çekti. Öyle tela lıydım ki daha uçaktan çıkmadan polislerin gelip beni götürece ini sanıyordum.

Korktu um imdilik ba ima gelmemi ti. Uça a yana tırılan körü ün içinden yürüdüm, koridorlar geçtim, kö eler döndüm. Sürekli çevreme bakmıyor, sivil polis arıyordum. imdi uradan çıkacak diye bekliyordum, ama yoktu i te. Yanımda Müjdat vardı. O da heyecanlı görünüyordu.

Kuyru a girmi insanların ardına eklendim. Bir anda kravatsız ama takım elbiseli iki ki i dikkatimi çekti. Bana bakıyorlardı. Pasaport kontrolü için benim girdi im sıranın ucundaki polis kulübesinin yanma geldiler. Oradan da do rudan bana yöneldiler. Gözlerini üstüme dikmi lerdı. Artık emindim; bunlar sivil polisti. Tüm hareketleri a ır çekim görmeye ba ladım.

"Tarık Bey, sizi öyle alalım; pasaportunuzu verin, biz hallederiz..."

Konu acak halim kalmamı tı. Havaalanının ortasındaki karma a ve gürültüde siyah-beyaz ve hareketsiz dikiliyordum. Bu manzaradan makasla oyulup çıkarılmı , ba ka bir deftere yapı tırılmı tım.

Müjdat benimle konu an polise döndü:

"Bir sorun mu var memur bey?"

Polisler onu duymazdan geldiler, hiçbir ey söylemediler. Pasaport kuyru u uzuyordu ve bir-

likte geldi imiz kafiledekiler sadece bakıyorlardı. Derken polisin sesini yeniden duydum:

"Hakkınızda tutuklama emri var."

"Hangi nedenle? Ne olmu ki?"

Soruyu gene Müjdat sormu tu. Polisler bilgi vermemekte kararlı görünüyorlardı; koluma girdiler, kuyruktan çıktık. Beni pasaport kulübelerine sokmayacaklarını anladım. Yürüdük. Yanda, 11: lünde 'Emniyet Odası' yazılı odayı gördüm. Hemen, beni arka taraftan çıkaracaklarını dü ün ilum. Birden,

"Bavullarım var; bavullarımı almalıyım," deyiverdim.

Bunun üzerine beni pasaport kulübelerinin yanma götürdüler. Bir polis pasaportumu aldı, herkesin önüne geçti, pasaportumu uzattı. Kuyrukte sıra beklememize gerek kalmadan, polisle birlikte salona gittik, bavulların döndü ü yürüyen bandın önünde beklemeye ba ladık.

Önce pasaportu alan polis, sonra yava yava yolcular geldiler. Müjdat'ın biraz tela h ve a kın oldu u dikkatimi çekmi ti. Polise bir eyler daha sordu:

"Tarık'ı nereye götürüyorsunuz?"

"Emir var, ba ka bir ey bilmiyoruz."

Gene elde var sıfırdı. Beklemeye koyulduk. Uzunca bir ara geçti. Müjdat dayanamadı:

" yi ama, nereye götürdü ünüzü de mi bilmiyorsunuz?"

Polis bu kez yanıt verdi ama önce bizi öyle bir güzel bekletti. Uzunca bir aradan sonra,

"Birinci ube'ye," dedi.

* * *

Bir ko turmadır gidiyordu; insanlar kendi dertlerinin pe ine dü mü ler, ellerinde paketler, çantalar, bavullarla dükkânlara giriyor, çıkıyor, görevlilere bir eyler soruyor, bir yerlere yeti meye, bir eyleri kaçırmamaya çalı ıyorlardı. Aslında geçip gidenlerin evlerine ya da otellerine varmak dı ında hiçbir ey umurlarında de ildi. Bazen birileri acıyarak bana bakıyordu ya da belki bana öyle geliyordu.

"Abime söyle, evi bo altsın," dedim Müjdat'a.

'Demiryol' filmi için Ankara Makine Kimya Enstitüsü'nden aldı ım fünüye ve kitaplı ımdaki yasaklanmı kitaplar gelmi ti aklıma. Silahımı bulmalarını da istemiyordum.

Müjdat'la sürekli konu uyorduk. Neler yapılmalıydı? İlk aklımıza gelenler, olasılıklar ve daha bir sürü acele ve heyecan sonucu türeyen dü ün-celerdi. Bir ara Müjdat, polise;

"Tarık'ın hiçbir suçu yok; *Tercüman* gazetesinin yalan yanlı ba lı ı yüzünden oluyor bütün bunlar," dedi.

Sigara üstüne sigara içiyordum.

Bavul bekleme yerinde tanıdık birileri var mı diye bakıyorum, sanatçı arkadaş ları görüyorum. Onlar da beni görüyorlar. Merak ve dikkatle tanıdık bir yüz aradı ım halde bakı larımızın bu bulmasından rahatsız olmu tum. Aradı ım neydi bilemiyorum; belki bir tür destek, yüreklendirme, ya da ne bileyim, çıkı ta görü rüz, meraklanma, mesajı. Ama bazılarında, "Tarık Akan tutuklandı!" diye bir a ızdan ba ırma iste i var gibiydi.

B T ara, Müjdat ve Halit A abeyle birlikte yanımda duran *Hürriyet* gazetesi yazı i leri müdürüne döndüm (Nezih Demirkent):

"Ahi, gazeteniz yazar artık olup biteni; hem bu benim için bir savunma da olur," dedim.

Böylece *Hürriyet'in* deste ini almı olacağımı

Yazı i leri müdürü rahat görünüyordu. Hiç dü ünmeden,

"Sen hiç merak etme, gereken her ey yapılacaktır," dedi.

(Dedi ama, Selimiye'den salıverildi imde tutuklanma haberim dı ında benimle ilgili en ufak bir yazı yayınlanmamı oldu unu ö rendim.)

Bavullar gelmeye ba ladı. Buradan sonra nereye gidece imi, beni nelerin bekledi ini bilmedi imden, bavulum ne kadar geç görünse o kadar iyidir, diye dü ünüyordum. Ho , zaman kazanmakla elime ne geçece ini de bilmiyordum ya, gene de artık yönelmi oldu um belirsizli e do ru gidi imi geciktirebilmenin pe indeydim. Ama o konuda da anssızdım i te; bavulum ilk birkaç bavulla birlikte çıkıp gelmi ti. Bozuldum. Gözümle izliyordum, yakla tı, yakla tı; alayım mı, almayayım mı, alayım mı almayayım mı... Almadım. Önümden geçip gitti. Bavulum önümden yedi-sekiz kez geçti. Müjdat kendininkini almı , beni bekliyordu. Bavullarını alan gidiyordu. Bavullar iyice azalmı tı. Müjdat,

"Seninki nerede?" dedi. "Çıkmadı mı?"

Ona durumu açıklamak yerine, bilmiyorum diye dudak i areti yaptım.

Biraz daha zaman geçti. Yanımdaki polislere

döndüm:

"Benim bavulumu Müjdat alsm, ubeye bavulla germeyeyim," dedim.

Polisler kabul ettiler. Hemen bavulumu aldım, Müjdat'ın el arabasına koydum. A ır a ır, amaçsızca hareket ediyordum, havaalanından ayrılmak istemiyordum. Polis öyle bir kolumu dürttü. Müjdat, Halit A abey, ben ve polisler hiç konu madan dı arı çıktık.

Beni tanıyanlar oluyordu; gülenler, el sallayanlar...

Üstüme bir suçluluk duygusu yapı mı tı, kurtulamıyordum. Suratım asıktı. Gözlerim sürekli tanıdık birilerini arıyordu.

Çıkı kapısında üç sivil polis daha belir mi ti. Müjdat'la öpü tük. Gözlerine baktım, ayrıldık. Saat be buçu a geliyordu.

Açık mavi, sivil plakalı, kısa burunlu bir minibüse bindim. Kapının kar ısına denk gelen yerdeki koltu a oturdum; oförün arkasına, cam kenarına. Yanıma pasaport i lemlerimle ilgilenen polis oturmu tu. Bir tanesi en öndeki tek ki ilik koltu a, elinde Akrep ta ıyan üç-dört polis de arkamdaki koltuklara yerle tiler. in ciddiyetini biraz daha hissettim.

Öndeki polis, telsiziyle talimat geçti:

"...numaradan ...numaraya..."

Biraz sonra yanıt geldi:

"Dinlemedeyim."

"Müdürüm, malı aldık, yola çıkıyoruz."

"Anla ıldı, tamam."

Hareket ettik. Önümüzdeki araba, içindeki dört ki iyle sivil plakalı beyaz bir Renault'ydü.

Bir ara arkama baktım; bir Renault da arkamızdan geliyordu. Öyle sıkı bir ablukaya alınmı - tım ki, neredeyse kendimden ku kulanacaktım.

Neden bu kadar güvenlik önlemi aldıklarını çözemedim. Sıkıntı bastı. Sakinle mek için yinedi im sözler anlamını yitirmi ti, kötümserli e teslim olmu tum. Gittikçe karamsarla tım. Londra asfaltına çıktık. Hiç kimse konu muyordu. Ben bir eyler söyledim sonunda; kısa sorular. Yanıtlar da çok kısa oldu. Onlara sigara tuttum. Hepsi aldılar. Havayı biraz yumu atmak istiyorum; ben size iyi davranıyorum, siz de bana iyi davranın, demeye getiriyordum. Olmaz ya, olsun istiyordum.

Bir ara, minibüsü incelemeye ba ladım. Hep yaptı ım ey. Araçtan normalin üstünde gürültü geliyordu; a a ı baktım, bastı ım yerler çürümü tü, egzoz patlaktı, koltukların yayı kırık, döemeleri yırtıktı.

"Dökülüyor bu minibüs," dedim. "Geceniz gündüzünüz yok, aldı ınız az buz sorumluluk de il. Ke ke daha modern araçlarla çalı abilseniz."

O anda neler dü ündüler bilemiyorum, ama söylediklerimde samimiydim. Ortalık biraz yumu ar gibi oldu. Araya uzun sessizlikler girse de kar ılıklı sorular soruldu. Telsiz sürekli açtı, bir kula ım oradaydı. Hangi semtten geçsek " imdi urayı geçtik!" - "Anla ıldı!" - " imdi burayı geçtik!" - "Anla ıldı!" seslerinin e li inde ilerliyoruz. Polislerle sohbet koyula maya ba lamı tı. Havadan sudan konu uyorduk ama arada ciddi sorular da geliyordu. A ız aradıklarını anladım. Yer belirleme konu maları bir ara kesildi. Telsizin

öbür ucundaki ses sordu:

"Neredesin - Neredesin?"

" u anda Mecidiyeköy'deyiz müdürüm, on dakika sonra oradayız."

Ve Gayrettepe Emniyet Müdürlü ü göründü. Ana kapıdan içeri girdik. Sola kıvrıldık. Birinci ube tabelasının önünde durduk. Kapıda bizi bekleyen be -altı ki i vardı; biri kısa boylu, esmer, çok sert yüzlü, kravatlı, ötekiler kravatsız, kot gömlekli. Arabadan indi im an koluma giren polis beni giri kapısından içeri soktu. Sert yüzlü kravatlı olanın yanından geçerken, adam,

"Geç bakalım Tarık," dedi; kalın bir sest.

Büyük kapıdan içeri girdi imde kar ıma büyük bir salon çıktı. Salonu, oturulacak yerlerin dı nda banka veznesi biçiminde camlı bir bölme vardı. Yandaki kapıdan bu bölmeye sokuldum.

Kravatlı, kalın sesli, sert yüzlü adam, içerideki masanın yanında dikilmi ti. Bana:

"Üstünde ne var ne yoksa hepsini masaya koy!" dedi.

Söyledi ini yaparken bir ba ka polisin ona 'Müdürüm' dedi ini duydum. Hemen, çabucak bir daha bakıp bu sert görünü lü adamı inceledim.

Saatimi, kemerimi, her eyi masanın üzerine koydum. Üzerimde 10.000 mark vardı; hepsi yüzlük bir demet para. Onları da masanın üzerine bıraktım. Müdürün gözleri açıldı:

"Kaç para var orada?"

"10.000 mark," dedim.

Müdür,

"Neden bu kadar çok parayla dola ıyorsun; nereden buldun?" gibi sorular sordu. Parayı Ege-men Bostancı'dan almı tım.

Müdür yüzüme baktı, sonra polise döndü:

" lemleri hızla bitirin. Parayı kasaya koyun, emanete alın. Tarık'ı da yan tarafa alın, beklesin," deyip gitti.

Öteberimi kaydederek bir naylon torbaya koydular. Türk paralarını bana verdiler,

"Bunlar sana gerekli olacak, cebine koy," diler.

Pek bir ey anlamadım, ama aldım. Sonra beni bu camlı bölmeden çıkardılar. Dar ve uzunca bir koridora geldik, sa lı sollu kapılar vardı. Biraz yürüdüm. Tam kar ıdan, gözleri ba lı bir genci getiriyorlardı. Biri kolundan tutuyordu. Kenara çekildim, yanımızdan geçtiler. Bir an tutulup kaldım sanki, hiçbir ey dü ünemedim, arkama bakamadım bile. Neler oluyordu böyle, hiçbir ey anlayamıyordum. Yalnızca korku hissediyordum, gittikçe büyüyen bir korku.

Beni bir odaya soktular. çerde kimse yoktu. ki çelik masa, daktilolar, dosya dolapları görüyordum. Polis beni bir sandalyeye oturttu, gitti. Uzun bir süre orada kaldım. Sürekli birileri giriyor, bir eyler yapıyor ve gidiyordu.

Ak am saat yedi ya da sekiz sularında müdür geldi. Sakin görünüyordu. kimiz de ayaktaydık. Olayın nasıl oldu unu sordu. Hemen büyük bir tela la bütün oyunculuk yetene imi ortaya koyarak en inandırıcı rolümü oynamaya ba ladım. Acele acele *Tercüman* gazetesinin yanlı bir ba -lık attı ını, yanlı bir haber hazırladı ını, hiçbir

suçum olmadı ını uzun uzun anlattım. Ayaküstü bir ifade aldı,

"Sen merak etme, yarın sabah erkenden seni savcıya gönderirim, ifaden alınır, serbest bırakılırsın," deyip gitti.

Nasıl rahatlamı tım birden. Sabah buradan kurtulacaktım, serbest kalacaktım, i te bu kadar dı hepsi. çeri giren sivil polislerle sohbet ediyordum. Zaman zaman ellerinde Akreplerle ba ka polisler girip çıkıyor, telefonlar, telsizler, anonslar duyuluyordu.

Saatler geçti.

On bir buçuk dolaylarında bir polis hı ımla içeri girdi:

"Kalk! Benimle gel!" dedi sert bir sesle.

Birlikte koridora çıktık. Giri teki büyük salona geldik. Beni havaalanından alan komiserle bir polis daha orada bekliyordu. Her ey birden keskinle mi ti, ortalıkta sivri bir eyler dolanıyordu. Derken müdür geldi. Suratı asıktı. Çok öfkeli görünüyordu. Polisler hemen öyle bir toparlandılar.

"Bu adamın bavulu nerede? Avrupa'dan böyle mi geldi?" diye ba ırdı müdür.

Polislerden biri yanıtladı:

"Hayır efendim, arkada ı Müjdat Gezen götürdü."

Müdür bana yöneldi:

"Müjdat nerede oturuyor?"

"Bilmiyorum."

Müdür ba ırıyordu:

"Hayvan herifler! Gidin çabuk her eyi halledin! Evini de arayın!"

Arkasını dönüp küfrederek uzakla tı. Salo-

nun havası de i mi , a ırla mı tı. Neler oluyordu, anlamıyordum. Beni gene aynı minibüse bindirdiler. Bu kez be polisle yola çıktık. Önümüzde, arkamızda Renault arabalar yoktu. Sirkeci'den girip sahilden ilerledik. Telsizle sürekli olarak Müjdat'ın evini soruyorlardı. Hiç konu mu yordum. Az önceki kaygısız halimin aksine tela h ve moralsizdim. Cankurtaran'a yakla ırken polislerden biri,

"Yahu çok acıktık, urada köftecide yemek yi yelim, ne dersin?" dedi.

Hemen atıldım:

"Tabii, çok iyi olur, ben de çok acıktım."

Cankurtaran'm hemen kö esindeki lokantaya girdik. Her eyi ben ısmarladım, onlar yediler. Telsiz sürekli çalı ıyordu. Müjdat'ın adresi telsizle bulundu, yazdılar. Polisler köfteleri yedikçe gev emi lerdı; davranı ları de i ti, sanki biraz yumu adılar. Yeme in sonunda gelen hesaba ise a ıp kalmamak mümkün de ildi; inanılmaz bir rakam vardı faturanın üstünde. Altı üstü köfte yemi tik, ama lokantanın iki-üç ak amlık hesabı kadar bir para tutmu tu. Polislerle lokanta sahibinin içli dı lı olduklarını dü ünmeden edememi tim.

Tekrar minibüsle sahil yolundan devam ettik. Evime do ru gidiyorduk. Heyecanımı bastırmaya çalı tım. Acaba Müjdat, a abeyime söyledi mi, acaba a abeyim evi temizledi mi, evdeki fünüye ve kitaplar ortadan kalktı mı, kalkmadıysa nasıl bir yol izleyece im, ne söylemem gerekir; bunları dü ünüyordum. Komiser sürekli telsizle konu uyor-

du. Kar ı telsiz de, biz geldik bekliyoruz, gibi yanıtlar veriyordu. Benim komiser yer bildirdi, " u kadar zaman sonra intikal edece iz," dedi. Demek ki bir ekip de evimin önünde bekliyordu.

Eve yakla tıkça merakım da, heyecanım da artıyordu. Zeytinburnu'nu geçtik, Bakırköy sahiline yakla ıyorduk. te gelmi tik bile. Kaldırıma çekilmi bir minibüs ve askeri kamyon gözüme çarptı. Bizim minibüs öbür minibüsün arkasına yana tı. Arabadan indik. a ırıp kalmı tım; çevre, sivil polis ve G3'lü birçok askerle doluydu. Sanki bir kaleyi ya da dü man evini ku atmı lardı. Apartmanın önünü askerler sarmı tı; hepsinin gözü üstümdeydi. Askeri kamyonun hemen yanından bir yüzba ı bana do ru geldi. Öbür minibüsteki polislerle birlikte apartmanın dı kapısına do ru yürüdük; askerler dı arıda kaldı. Evdeki yasak kitaplar ve filmde kullandı ımız füyeler aklımdan çıkmıyordu, heyecandan ba ka bir ey dü ünemiyordum. Asansör olmasına ra - men merdiveni tırmandık; bir ordu gibi. Merdivende insanlar kaynıyordu, ama katlardan çıkıp bakan olmamı tı. Çıkmaya devam ettik. Altıncı kata geldi imizde; soluk solu aydık. Anahtarla kapıyı açmak üzereyken, yüzba ı,

"Bir görgü tanı ı gerek. Kom ularından birini alıp gel," dedi.

Alt katta oturan Cahit Bey'in adını söyledim. Polis daha a a ıya inmeden Cahit Bey kapıyı açtı. Heyecanı her halinden belliydi; kısa boylu, göz- lüklü, i man bir adamdı, yüzü mosmordu, elleri titriyordu. Polis gerekenleri söyledi.

Kapıyı açtım. İlk olarak ben girdim. Sa daki

odaya hemen bir göz attım: Kitaplı ımın yarısı bo almı tı. Bunu görünce büyük bir rahatlık duydum. Tabii kitaplı ımın yer yer bo olması ho olmayan bir görüntüydü. Polis anlamı tı ama bir ey yapamıyordu.

(Salıverildikten sonra a abeyime kitapları ne yaptı ını sordum; füyelerle birlikte hepsini denize attıklarını ö rendim. ki arkada ıyla eve gelmi ler, kitaplara bakmı lar, bakmı lar, bunların hangisi yasak hangisi de il, içinden çıkamamı lar; sonra bir avukat arkada ına telefonla sormu lar, gene i in içinden çıkamamı lar, bunun üzerine ne kadar kırmızı kaplı kitap varsa hepsini bavula doldurmu lar. Asansörle indirirken asansör çökmü , kom ular kurtarmı . Evin önündeki deniz kenarında ellerinde iki bavulla iki ki i, sa sola bakmı lar, polise yakalanırlarsa ne yapacaklarını dü ünmü ler. Hepsini birden mi, yoksa tek tek mi denize atacaklarına karar verememi ler, tek tek atmı lar, hafif bir lodos varmı , atılan kitapların bazıları denizde yüzmeye ba lamı , onlar da korkularından hepsini birden denize atıp kaçmı lar.)

Evimin her yeri didik didik aranıyordu; Cahit Bey ve yüzba ı dı nda içeride on polis vardı. Polisin biri yatak odamdan Nesimi'nin kendi el yazısı ile yazılmı bir iirini buldu, salona, komisere getirdi. Bazı kitapları komisere gösterip, masanın üzerine bırakıyorlardı. Bu arada ben polislere çay demlemi tim. Herkese yetecek kadar çay barda ım olmadı ı için çe it çe it bardaklarla ikram etti imi anımsıyorum. Telsiz sürekli çalı ıyordu.

Sıra zabıt tutmaya gelmi ti. Komiser el yazı-

sıyla yazıyordu. Masanın üstünde biriken birkaç yasak kitap vardı ama onları kaydetmedi. Nesimi'nin iirini yazmak istedi.

"Bunu da yazmayiver," dedim.

Anla ılan, Cankurtaran'daki köfteler i e yarımı tı; onu da yazmadı.

Tutana ın altını Cahit Bey ile, yüzba ı imzaladılar. Yasak hiçbir ey yoktu ama tutanak iki dosya kâ ıdı tutmu tu.

A a ı indik. Askerler gitti, biz, iki minibüsle yola koyulduk. Bu kez Müjdat'ın evine gidiyorduk.

Cihangir'e Tavukuçmaz'dan girdik. Dola tı ımızı, evi zor buldu umuzu anımsıyorum; ara sokaklardan birindeydi. Kapıyı çaldık. Müjdat'ın sesi duyuldu:

"Kim o?"

Yanıt kesin ve netti:

"Polis!"

"Bir dakika," dedi Müjdat içeriden.

Uzun bir süre bekledik. Neden sonra kapı açıldı, Müjdat üstünde gecelikte kapıda dikiliyordu.

"Hayırdır, bir ey mi var?"

"Müjdat, bavulumu almaya geldik," dedim.

Bizi içeri aldı; dört-be polis, bir de ben. Bavulum salonun bir kö esinde duruyordu. Müjdat polislerle konu maya ba ladı. Ben hemen bavulu açtım. Telefon defterim yerinde duruyordu. Müjdat bu i i halledememi ti anla ılan. Polislere belli belirsiz bir bakı attım, defteri halının altına sokuverdim. Bavulu kapattım. Dı arı çıkmak üzere

ilerlerken, yatak odasının kapısından bir kızın yataktaki oturdu unu gördüm.

Bavulla birlikte dı arı çıktık. Minibüse, oradan Gayrettepe'ye.

Çok yorgundum. Gecenin üçü ya da dördü olmalıydı. Ortalık sakin görünüyordu. Adınının T. oldu unu ö rendi im müdüre durum rapor edildi. (Zaten evdeki arama boyunca ve Müjdat'ın evinden bavulu almamız sırasında telsizle olup bitenden sürekli haberli kılınmı tı.) T. aksi ve suratsız davranıyordu. Birkaç saat önce beni yüreklendiren, sabaha çıkarsın, diyen adam o de ildi sanki.

Elimdeki bavulu i aret ederek,

"Onu uraya bırak," dedi, sonra pöüse döndü: "Tarık'ı a a ıya alın. Tek kalsın." Bana bakarak devam etti: "Yarın seni savcıya gönderirim, bir gece yat bakalım..."

Öyle farklıydı ki tavrı... Yanından ayrılmadan önce, polise,

"Sert yapma, gözünü ba lamana gerek yok," dedi.

Kolumdan tutan polisin yol göstermesiyle, önce e yalarımı bıraktı ım, sonra da bavul kovalamacasmdan önce birkaç saat bekledi im odalardan geçtik. Koridor bitti, geni bir kapı açıldı. Döner merdivenlerden a a ı indik. Bu kez büyük, demir bir kapının önünde durduk. Polis kapıya vurdu. Demir kütlenin orta yerindeki gözetleme kapakçı ı açıldı, birisi bize baktı, sonra kapı açıldı, elinde kahn bir sopa tutan bir adam belirdi. çeri girer girmez dayanılmaz bir koku duydum. Giri teki geni alan, elh-altmı metrekafe kadar-

di. Polisin kaldı 1 odacık solda, kızların kaldı ını sonradan ö renece im hücrelerin uzandı 1 taraf-taydı. On-on iki hücre de sa yanda vardı. Polisin odasının kar ısında bir hücre daha oldu unu gör-mü tüm; içeride tahta bir ranza vardı ve hücrenin kapısı yoktu.

ki polisle birlikte bir süre polisin odasında oturduk. Sürekli imalı sözler ediyorlardı, sanki hafiften sorgulanıyordum. Sopalı polis arada dal-ga geçiyordu. Yorgundum. Onlara da söylemi -tim: "Yorgunum," demi tim. Beni getiren polis yarın çıkaca ımı söyledi. Sopalı olan da oldukça ılımlı davranıyordu. Saatin kaç oldu unu artık kestiremiyordum. Bir süre sonra beni kar ıdaki kapısız hücreye koydular. Üstüne karton kutular serilmi tahta ranzaya uzanır uzanmaz uyudum

Sabah olmu , gün ı ımı tı. Birtakım sesler duyuyordum, ama gözlerimi açamıyordum. Yeniden uykuya daldım. Uykumun en derin yerinde bacaklarıma bir tekme yedim. Neye u radı ımı a ırımı tım.

"Ne oluyor lan be!" diyerek yerimden fırladım.

Tam küfrü basacakken birden nereden oldu umu anımsadım. Duvara çarpımı gibi durdum. Yelkenlerim suya indi. Basımdaki polis avazı çıktı ı kadar ba ırıyor. Toparlanamadan bir yumruk da mideme yedim; ranzaya çöküp kaldım. Polis kolumdan tuttu u gibi beni açıklı a savurdu. Sürekli de küfrediyordu:

"Bunun ne ayrıcalı ı var? Kim koydu bunu buraya?"

tilip kakılırken yerde oturmu , ayaklarını uzatmı birilerini görmü tüm, ama ne oldu unu anlayamamı tım. Polis beni duvara çevirdi; bir yandan küfür ediyor, bir yandan da foto rafçıya foto raflarımın çekilmesini, parmak izlerimin alınmasını emrediyordu. Komiser oldu unu düündüm.

Foto rafçı beni evirip çevirdi. O âna kadar duvara dönük olan gözlerim, yerde oturmu , ya ları yirmi dolayındaki üç çocu u gördü sonunda. Göz-

leri ba lıydı. Bakı larım, ekmek gibi kabarmı ta-
banlarına takıldı. Bakakalmı ım. Bir ayak tabanı-
nın bu denli i ebilece ini aklım almamı tı. Deh-
ete kapılmı tım. Gözlerimi çocuklardan alamı-
yordum. Foto rafçı elime rakamlı bir tabela tutu-
turup sa lı sollu foto raflarımı çekti. Bakı larım
hâlâ çocuklardaydı. Ürkütücü ayrıntılar görmeye
ba lamı tım; i tabanlarda içlerinden sızan kan-
nın kuruyup siyaha dönü mü oldu u yarım ya
da birer santimlik yarıklar vardı. Çocukların sa-
kalları uzamı tı. Birinin elinde de bir i lik oldu-
unu gördüm.

Foto rafçı i ini bitirdi, yeni gördü üm bir po-
lise seslenerek;

"Tarık Abi'yle bir resmimizi çek, hatıra olur,"
dedi.

Bir güzel foto raf çektiydik. Sonra bir foto raf
da polisle.

Foto rafçı,

"Abi parmak izi için gelecekler," deyip gitti.

Polis beni odasına soktu. Ortada pis bir masa
vardı, üstü ekmek kırıntılarıyla doluydu. Odanın
iki tarafı tel örgülerle çevrilmi ti. Yumu ak ba lı
bir adamdı polis, adını söyledi:

"A."

Kaytan bıyıklı, parlak, siyah saçlı biri. Bana
sigara verdi.

Gözüm, oturan çocuklara takılmı tı. A. bakı -
larımdan rahatsız oldu. Çenemi tutamadım, ço-
cuklara ne olacak, falan gibi sözler söyledim. A.
da beni yeniden kapısı olmayan kar ıdaki hücre-
ye gönderdi.

Buradan bakınca çocukları görebiliyordum.

A., kızlar tarafına,

"Doktor, doktor!" diye seslendi.

Küçücük, kot pantolonlu bir kız geldi. Sonra-
dan kızın tıp fakültesinde okudu unu ö rendim.

" unlara bir bak," dedi A.

Hücreden iyice dı arı çıkmı tım. Kız, A.'dan
pamuk filan istedi. A. da,

"Yürüt onları," dedi.

Kız, küçücük boyuyla çocuklardan birini aya-
a kaldırıp yere bastırmaya çalı tı. Dayanamı-
dım, hücreye girdim. Dalmı ım.

"Çık lan dı arı!" sesiyle uyandım.

Çıktım. Tanımadı ım bir polis, beni iterek,

" u pezevengi dokuz numaraya at!" dedi.

Aradan ne kadar zaman geçti ini kestiremi-
yordum; uzun zamandır kendimde olmadı mı
dü ündüm.

Doktor kız, çocukların ayaklarıyla ilgilenir-
ken yanlarından geçip hücrelerin oldu u koridora
girdik. Birkaç çift göz gördüm. Polis bir kapıyı aç-
tı. Çeri girdim. Karanlıktı ve beter bir sidik koku-
su vardı. Hücre le gibi tuvalet kokuyordu.

Tek basmaydım. Bir süre sonra gözlerim ka-
ranlı a alı tı. Zemini seçebiliyordum. Her taraf ısı-
laktı. Kapının kar ısına denk gelen elli-altmı
santimetre karelik kuru bir yer fark ettim; oraya
gidip çömeldim. Koku dayanılacak gibi de ildi.
Bulundu um yer iki metreye bir metre küçük bir
odaydı. Çi im gelmi , karnım acıkmı tı. Sigara is-
tiyordum. Kafam karmakarı ıktı. Hücre kapısı-

nm üstündeki bo luktan dı arı baktım. Hücrelerden be -altı tanesini görebiliyordum. Sa tarafta tuvalet vardı. Kar ı hücreden bir çocukla göz göze geldim:

"Abi ho geldin," dedi alçak sesle.

"Sigaran var mı?" dedim.

"Yasak abi, yasak."

Sonra o küçücük aralıktan ba kaları seslendi:

"Geçmi olsun Tarık Abi!" diyenler, yumruklarını sıkarak destek olmaya çalı anlar, el sallayanlar oldu. Yan hücredekilerle de selamla tık, birbirimize el salladık. Herkes sakallıydı. Birine,

"Kaç gündür buradasın?" diye sordum.

"Elli," diyenler, "altmı ," diyenler oldu.

Her an birisi gelip beni alacak diye tetikte bekliyordum. Ama gene de zaman geçmek bilmiyordu. Ara sıra kar ı hücredeki çocuklarla göz göze geliyorduk. Oturuyordum, kalkıyordum, çömeliyordum, çömelmi olarak uyumaya çalı ıyordum; olmuyordu. Zamanla ba a çıkamıyordum. Dayanamadım, kapıya vurmaya ba ladım. Polise seslendim:

"Arkada ! Bir dakika bakar mısın? Polis bey! Memur bey!"

A zımı kapının üstündeki deli e yakla tır mı , avazım çıktı ı kadar ba ırıyordum. Çocuklardan birisi,

"Tarık Abi... Abi sakın ol, dikkatli ol," diye uyardı.

Kimse gelmemi ti. Çıldırarak gibi oldum. Sakinle emiyordum. çimde ayaklanan ey bir türlü yatı mıyordu. Bir süre sonra kapıya daha hızlı

vurmaya ba ladım. Gene kar ı hücreden biri,

"Polis bey deme abi, dayak yersin, amirim de," dedi.

Bu kez hem Amirim' demeye, hem de kapıya vurmaya ba ladım. Uzun bir zaman sonra A. geldi, kapıyı açtı:

"Ne var?"

"Çi im geldi; tuvalete gitmek istiyorum."

"Tuvalet izni günde üç keredir, ak ama gidersin, sabret," dedi.

Tam kapıyı kapatacakken araya girdim:

"Tuvalet urada; hücrelerden kimse bakmıyor."

Hiç oralı olmadı. Kapıyı kapatıp gitti. Kuru zemine çömeldim. Bacaklarımı iyice sıkıyordum; olmuyordu gene de. Çömelmek de kâr etmiyordu. Yolu yoktu, hücreye i emeye karar verdim. Kapının üstünden yeniden koridora baktım, kar ı hücredekilere alçak sesle seslendim:

"Arkada , baksana yahu... Tuvaletinizi nereye yapıyorsunuz?"

"Orada süt kutusu yok mu?"

"Burada bir bok yok!"

"O zaman koyver gitsin."

Kıs kıs güldüler.

Bir süre daha sabrettim, sonra hücreye i edim. Belli olmasın diye kuru bölümü ıslatmama ya dikkat ettim. Çi imin kokusundan rahatsız olurum sanıyordum ama fark etmedim bile. çerideki sidik kokusu zaten her eyi bastırıyordu. Rahatlamı tım. Me er çi yapabilmek ne güzel mi , ne bulunmaz nimetmi ... O rahatlıkla çömelip biraz kestirmeye çalı tım. Zaman zaman bardım da.

* * *

Karnım acıkmı tı. Saati merak ediyordum. Sıkıntıdan patlayacak gibiydim; sıkıntıdan, tedirginlikten, meraktan. Her dakika koridora bakıyordum. Arada bir hücre kapıları açılıp kapanıyordu, ama neler olup bitti ini göremiyordum. Her seferinde yerimden kalkıp baktım ama bo una. Bir aralık çömeldi im yerde gene uyudum. Bir hayli zaman geçti. Arada bir kar ı hücredeki çocuklarla konu tuk. Polis in ayak seslerini duyunca hemen geri çekiliyorlardı.

Polis koridorda bas bas ba ırıyor du:

"Aranızda konu anı görürsem ananızdan do du unuza pi man ederim!"

Bir yandan da kapılara sopayla vuruyordu. Acıkmı tım. Su bile yoktu.

Derken kapılar teker teker açılmaya ba ladı. Çocuklar önümden geçip tuvalete gittiler. Sıra benim hücreme geldi, polis,

"Üç dakikan var, çabuk ol," dedi.

Tuvalete gittim.

Böyle tuvaleti askerde bile görmemi tim. Alaturkaydı, içi a zına kadar bok doluydu. Kokusu da görüntüsü de le gibiydi. Bir kenarda, daracık bir oyuntunun ucunda bir lavabo vardı. ç i simsiyah olmu tu. Suyu açtım, ayaklarıma döküldü; lavabonun ortasında geni bir çatlak vardı. Elimi yüzümü yıkadım, kana kana su içtim. Tuvalet i imi de halledip dı arı çıktım. Kapıda bekleyen polis le birlikte iki adım atıp hücreme girdim.

Böylece hücremde neden yerlerin su içinde

oldu unu da anlamı tım; bütün bu pislik tuvaletten ta ip geliyordu. Gene yerime oturdum. Hafif hafif ka ınıyordum ama do rusu umurumda deildi. Uyuklamaya ba ladım.

Kimbilir ne kadar zaman geçtikten sonra uyandım, ayaklarım açılıns diye hücrede biraz dola tım. Hücresinin duvarları boyunca, ayaklarımdın ıslanmasına aldırmadan yürüyordum. Zaman geçiyordu herhalde. Dı arıda hiç ses yoktu, çıt çıkmıyordu. Herkes uyuyor, diye dü ündüm; ben de uyudum.

* * *

Gece yarısını geçti ini dü ündü üm saatlerde, ayaklarımı sümüklüböcek gibi toplayıp yere kıvrılmı ken, birdenbire kapı açıldı. Fırladım aya a kalktım. Birini üstüme do ru ittiler. Genç bir çocuktı; yirmi-yirmi bir ya larında. Kapıya baktım; ola anüstü iri bir polis hücre kapısını kaplamı dikiliyordu. Elleri de kocamandı. A abeyim de çok iriyan biridir, polis in irili i aklıma yer etti ine göre a abeyimden bile yapılıydı demek, diye dü ünecektim sonradan.

Polis, hücreye getirdi i çocu a sordu:

"Sen neden geldin lan?"

Ayaktaydım. Merak ve heyecanla izliyordum.

"Benim bir suçum yok," dedi çocuk.

"Ne yani lan, suçun yok da seni camiden mi aldılar, pezevenk, neden aldılar?"

"Evden aldılar... Ders çalı ıyordum... Tıp fakültesinde okuyorum. Beni aramıyorlar aslında, abimi arıyorlar; ama beni aldılar."

"Abin kimmi lan?"

"Mehmet ener. Ben de Hasan Hüseyin ener."

"Ba latma lan Ahmet'inden Mehmet'inden! Kimmi lan Mehmet ener?"

"A ca'ya silah veren," dedi çocuk, övünerek. O âna kadar çocu u çi çi yiyecekmi gibi bakan polisin tüm hırsı tükenmi ti.

Ben araya girdim; öfkeyle:

"Bu çocukla beni aynı yere koyamazsınız," dedim.

"Sen de kimsin lan?"

"Ben Tarık Akan'ım."

"Ne olmu lan *Tarık* Akan'san? Neden kalamıyormu sun bununla? Bu insan de il mi?"

Çenemi tutamadım, ettim lafımı:

"Ben bu fa istle kalamam, beni ba ka yere..."

Mideme bir yumruk yedim. Ayaklarım yerden kesildi. Neye u radı ımı anlayamamı tım. Kendimi yerde buldum. ki-üç tekme de yerde yedim. Kafamı kolluyordum. Küfrün bini bir para tabii. Mideme yedi im yumru un a rısını bedenimin her yerinde hissedebiliyordum. Derken kapı büyük bir gürültüyle kapandı. Kafamı yava yava kaldırdım. Çocuk kar ımda duruyordu. Bana bakıyordu. Toparlandım. Kuru olan yere çömeldim. Öylece duruyorduk. Uzun bir süre hiç ses çıkarmadan bekledik. Sonra anlamsız, saçma sapan eyler konu maya ba ladık. Zaman zaman gözlerimiz kapanıyordu, ama sürekli birbirimizi kontrol ediyorduk.

* * *

Sabah olmu tu. Yani ben sabah oldu unu tahmin ediyordum. Hücre kapılarının teker teker açıldı ını duydum. Bir ses, bakkaldan bir ey istiyor musunuz, diye soruyordu. Hücrelerden ekmek, beyaz peynir, süt, salam sesleri geldi. Bizim hücrenin de kapısı açıldı. Bakkal,

"Ne istiyorsunuz?" diye sordu.

Yan hücrelerden duydu um eylerin hepsini söyledim:

"250 gram beyaz peynir, ekmek, 250 gram salam, üç kutu süt."

Bakkal,

"Sen burada yenisin galiba," dedi. "Bunlar sana yetmez, sabah, ö len, ak am yiyeceksin."

Her eyi iki katma çıkarttım, parasını verdim. Bakkal yanımdaki çocu a sordu.

"Benim param yok."

Bakkal da çekip gitti.

Bakkaldan saatin sabah altı oldu unu öğrenmi tim. Bir süre sonra polis teker teker hücrelerin kapısını açıp tuvalet ziyaretlerini ba lattı. Hücrelerin tuvalet i i bitince bakkal erzakı da ıtmaya ba ladı. Açlıktan peri an durumdaydım. Yemekten ba ka bir ey dü ünmiyordum. Siparilerim gelmi ti. Aç kurtlar gibi yemeye ba ladım. Çocuk bana bakıyordu. Gözü yediklerimin üzerindeydi. Dayanamadım, onu da ça ırdım. Kahvaltıyı payla tık.

Saatin sekiz buçuk oldu unu sandı ım sıralarda, bir polis sesi duyuldu. Yüksek sesle adlar okunuyordu. Her okunan ada kar ılık hücrelerden bir ses geliyordu. Polis, hücrelerden yanıt gel-

dikçe 'sorgu' ya da 'sevk' diyordu. Kapılar açılıp kapandı. Yirmi-yirmi be ki inin adı okundu. Kapının üstünden izliyordum. Çocukların üstü ba ı kirliydi, aslında kirli de ildi de le gibiydi; sakalları uzamı , yüzleri kararmı tı. Gençecikti hepsi. Can kula ıyla adımın okunmasını bekledim; okunmadı. Sonra sesler azaldı. Sessizlik gene her yere yayıldı. www.cizgilforum.com

* * *

Kö emde oturuyordum. Birden kapı açıldı. Hemen aya a kalktım. Polis,

"Sen gel," dedi, beni dı arı çıkardı.

Koridor boyunca yürürken giri teki alanı görebiliyordum. Yürüyü süresince, daralıp geni leyen görü alanıma giren yedi-sekiz çocuk, yüzleri duvara dönük bekliyordular. Birkaç adım atıp ba ka bir hücrenin önünde durduk. Polis kapıyı açtı.

" çeri gir."

çeri girdim. Kapıyı kapattı. Bir eyler olacak diye umutlanmı ken, çıkaca ımı dü ünüp heyecanlanmı ken kendimi ba ka bir hücrede, gençlerle birlikte bulmu tum. Benimle birlikte yedi ki iydik. Burası da çıktı ım hücreyle aynı büyüklükteydi; iki metreye bir metre. çeri girdi imde bazıları aya a kalktı. Teker teker, 'ho geldin', 'geçmi olsun' gibi eyler söylediler. Hemen, yedi ki inin burada nasıl kalaca ını sordum. Gülmeye başladılar.

" ki ki i de sorguya gitti, bir de onlar dönerse o zaman gör bak," dediler.

Oturduk. Sıkı tepi bir durumdaydık; bacak-

larmı uzatanlar, toplayanlar. Kapının altından biraz olsun hava alırım diye yana oturmu tum, ama olacak gibi de ildi. çerisi çok havasız ve sıcaktı. Birkaç ki i donuyla oturuyordu. Hücre tavanının aydınlık oldu unu fark ettim. Sokaklarda kaldırımların üstüne dö enen kalın camdan yapılmı tı. Böyle birkaç hücrenin üzerinde herhangi bir yapı yoktu anlaşılan. Bir kö ede süt kutuları duruyordu. Birkaçının içinde süt, birkaçının içinde su ve çi vardı; hepsinin yeri ayrıydı tabii. Zamanından önce çi i gelen duvara do ru dönüyor, kutunun içine i eyip yerine koyuyordu. Karton kutunun içine yiyecekler konmu tu. Kutunun her yeri ya lıydı. Açılmı karton kutular yerlere serilmı ti; bunların üzerinde oturuyorduk.

Çocuklarla sohbet ettik. çlerinde hiç sa cı olmadı ını övünerek söylüyorlardı ama gene de hepsi çok temkinli görünüyordu; kimin ne oldu u belli de ildi aslında. Herkes ajan, polis olabiliirdi. Benim neden içeri girdi imi merak ettiler. Uzun uzun anlattım. Avutmaya çalı tılar.

"Sana hiçbir ey olmaz, hemen çıkarsın," dediler.

Hepsi ö renciydi; ba ka ba ka üniversitelerde okuyorlardı. Aralarından bazıları çok uzun süre içeride kalmı tı. Biri doksanıncı gününe yakla ıyordu, yani her an sevk edilebilirdi. Gözaltı süresi kırk be gündü; bu süreden fazla Siyasi ube'de tutmaya hakları yoktu. Ama kırk be güne yakla ırken Sıkıyönetim'e sevk çıkarılıyordu, Selimiye'de savcı serbest bırakıyordu, çocuk da seviniyordu serbest kaldım diye. Oysa çocu u getiren ekip Selimiye'nin kapısında bekleyip serbest

kalanı tekrar tutukluyor, gene Siyasi übe'ye getiriyordu; ikinci bir kırk be gün ba lamı oluyordu. çerdeki çocuklar 'birinci kırk be 'ya da 'ikinci kırk be ' diye konu uyorlardı.

Ö len tuvaletinden sonra kutudaki yiyecekleri payla tırdılar. Ak am yeme i ayrıldı.

Bir-iki ki i yan yatabiliyordu. Bazıları, oturaktan yorulanlar, aya a kalkıyordu, o zaman biraz yer açılıyordu. Ak ama do ru, saat be gibi, yava yava sorgudan dönü ler ba ladı. Ben 2 numaralı hücrede kalıyordum. Kapı açıldı. Bir çocu u içeri attılar. Arkada ları hemen çocu u tutarak yere yatırdılar. Çocuk pelte gibiydi. Yalnızca inliyordu. Hücrenin tam ortasında uzunca yatıyordu. Hepimiz ayaktaydık. Görünürde herhangi bir ey yoktu; kan, morluk gibi. Sonra çocuklardan biri, "Elektrikten geliyor," dedi.

Çocu a güçlkle su içirdiler. Çevresine çömelmi tik. Uzun bir süre uyudu. Ak am uyandıında kollarının tutmadı ını gördüm. Filistin asısına almı lar. Kaygılanacak bir eyi olmadı ını, ertesi gün hareket edebilece ini söylediler. Yeme ini arkada ları yedirdi. Çocuk yerde yattı ı için dört-be ki i ayakta duruyor, sırayla yere çömeliyorduk. Zaman geçsin diye her eyden konu uyorduk. Bazen espriler yapıyor, fıkralar anlatılıyordu. Geçici de olsa bir an rahatlıyorduk.

Ak am tuvaletine çıktık, sonra yeme imizi yedik. Kutudan çıkarılan ekmekler bölündü, içine beyaz peynir, iki er dilim salam ve zeytin kondu.

Geç bir saatte bir kızın uzaktan gelen çı lıklarını duyduk. Uzun uzun ba ırıyordu. Sesi bir

süre kesiliyor, sonra yeniden ba lıyordu. Kimi zaman çı lıkları çok derinden geliyordu, duymak için kulak kabartmak gerekiyordu; bazen de sesler iyice yükseliyordu. Bu sesi sabaha kadar dinledik. kenceden gelen çocu un anlattı ına göre bir eve yapılan operasyonda polislerin elinden kaçan genç bir kız ikinci kattan a a ıya atlamı , bir yerleri kırılmı . Kızın kırıklarıyla oynayarak i kence yapmı lardı. nanılacak gibi de ildi ama insan çı lıkları duyunca ba ka bir ey olamayaca ını dü ünüyordu. Sabaha do ru ses kesildi.

Sabah tuvaleti, bakkal faslı... Sekiz ki iden yalnızca iki ya da üç ki inin parası vardı. En çok para veren bendim. Paralar kutuya atılıyor, sipari i bir ki i yapıyordu. Aramızda komün hayatı ba lamı tı; olan olmayana verecekti. "Sosyalizmi yaratıyoruz," diye espriler yapıyorduk.

Sabah yeme inden sonra gene listeler okundu. Her hücreden iki-üç genç çıktı. Bizim hücreden iki ki inin adı okundu; biri sevk, biri sorgu için. Sevk için giden ne eli, sorguya gidense asık suratlıydı. Benim adım gene okunmadı.

Çocuklar meydanda toplandı. Ayak sesleri yava yava azaldı. Hücrede yatan çocu un kolları hareketlenmeye ba lamı tı. Bir arkada ı kollarına masaj yapmaya çalı tı.

Ö len tuvaleti, ö len yeme i, sohbet derken, ak ama do ru i kenceden dönenler geldiler. Hücrelerin kapıları açıldı, kapandı. Bizim hücreye kimse gelmemi ti. Ak am tuvaletinden sonra altı ki i oturduk. çerisi tenhala mca sanki biraz rahat etmi tik.

Birden kapı açıldı. Polisin biri bana,
"Çık ulan dı arı!" dedi.

Hiçbir polis 'ulan'sız konu muyordu. Ben hemen ceketimi aldım. (çeri girerken siyah, mevsimlik, güzel bir ceketti, bazen yastık, bazen yorğan diye kullanınca ceketlikten çıkmı tı.) Ayakkabılar demir kapının dı nda duruyordu, hepsi birbirine karı mı tı. Hepsi de topu una basılarak, terlik gibi kullanılıyordu. Mokasen de olsa böyle kullanmak zorundaydık, çünkü ayakkabıya harcanacak zaman yoktu. O karga ada ayakkabımı buldum, giydim. O saatte sorgu olmadı ı için dı arı çıkaca ım diye umutlanmı tım. Polis önden bir-iki adım ilerledi, hemen yan taraftaki hücrenin kapısını açtı: 1 numaralı hücre.

"Gir lan içeri!"

Ayakkabıları hücrenin kapısında çıkarttım. Kapının önünde bir sürü ayakkabı vardı. çeri girdim. Kapı kapandı.

Bir-iki adım attım, sa daki duvarın ortalarında zar zor bir ki ilik yer açtılar, oraya oturdum. Çocukların hepsiyle selamla tık.

"Ho geldin, seni burada görmek ne garip, demek yalnız de ilmi iz," dediler.

Biri oturdu u yerden kalkıp,

"Abi buraya otur, rahat edersin," deyip kapı önünü gösterdi.

Onları rahatsız etmemek için,

"Burası iyi," dedim.

Biri dı nda hepsi çok genç. O birisi, sarı ın, posbıyıklı, açık renk gözlü, otuz-kırk ya larında cin gibi bir adam. Mühendis odalarından birinin ba kanıymı . Çok ne eliydi, çok da konu kandı,

fıkralar anlatıyordu. Ne esini herkese bula tırıyor, içeridekilere moral depoluyordu. Geçmiş günlerdeki olayları çarpıtarak, komikle tireterek anlatıyordu. Hepimiz gülüyorduk.

Çocuklar, neden içeri girdi imi sorduklarında o yanıtladı:

"Seni de mi camiden aldılar yoksa?"

Lafı a zımdan almı tı. Gülmeye ba ladım. Ben de yava yava rahatlıyordum.

çersi üç metreye üç metre görünüyordu. Tam kırk üç ki iydik içeride. Öyle sıcak, öyle bunaltıcıydı ki herkes donla oturuyordu. Ço unluk duvara yaslanmı tı. Tavanda 40 mumluk bir ampul yanıyordu. çerisi sarımtırak bir renk almı tı, duvarlar terlemi ti; sarımtırak bir su akıyordu. Yerlere gene karton kutular açılmı , yer dö e i yapılmı tı.

Mühendis, herkesi teker teker tanıtmaya ba ladı:

"Bu TKP'den, idamlık. Bu falanca örgütten, balık tutarken yakalanmı , denizdeki balıkları zehirliyormu ..."

Bütün çocukların adlarını biliyordu. Kimi anlatırsa o gülmeye ba lıyordu. a ırmı tım. Tutuklanma, i kence çocukların umurlarında de ilmi gibi görünüyordu. Mühendis, biri için,

"Bunun u kadar bombalama i i var," gibilerinden bir eyler söylüyordu ama sanki çocu un umurunda de il gibiydi. "Bu enayi ötmü ," "Bu polis, buna dikkat et," diyordu, gene kimse ciddiye almıyordu. Duvara sıralananları teker teker anlattı ve kapıya yakın duran, çok zayıf, çirkin suratlı bir çocukta kaldı: "Bu içimizdeki tek fa ist

polis köpe i; ajandır. Burada ne duyarsa gider yukarıda anlatır."

Ak am tuvaletinden sonra sıra ak am yemeğine gelmişti. Bir daire oluşturduk. Karton kutular ortaya geldi. Mühendisle çocuklardan biri, nevaleyi paylaştılar. Ak am yemeğinde nevalenin hepsinin bitmesi gerekiyordu, sabah yenileri alınacaktı. Yemekler yendi. Kenarlara çekildik. Çöpler toplandı, çöp kutusuna atıldı; salaminin zarfı, peynir kâğıtları, ekmek kırıntıları. Ben de donla oturmaya başladım.

Bir ara mühendis,

"Tarık çay içer misin?" dedi.

Herkes kıkırdamaya başladı. Yanıt vermedim. Bir eylem döndüğü belliydi. Sonra bir daha sordu:

"Çay içer misin? İmdi demleyeceğim."

Herkes oyunu biliyor, gülüyordu. Ben de güldüm.

"Yemeğin üstüne mis gibi olur, içerim," dedim.

"Tarık'a hoş geldin çayı demleyelim, öyle değil mi arkadaşlar?"

"Tamam. Olur," dedi herkes.

Ben de bunun altından ne çıkacak diye merakla bakıyordum. Yemek yerken oturdu umuz gibi dizildik, geniş bir daire olduk. Mühendis faisle döndü:

"Ver bakalım bugünkü ödülünü."

Fa ist hemen bir yerlerden bir tane sigara çıkarttı. Gülmeye başladım. Demek çay, sigaraydı.

Mühendis,

"Bu çocuk yukarıda kustuğu zaman, onu sigara ile ödüllendiriyorlar," dedi.

ra ile ödüllendiriyorlar," dedi.

Kibrit kutusunun eczasının küçük bir parçası ve bir kibritle sigarayı yaktı. Kibriti ve eczasını da o faist vermişti. Sıra bana gelene kadar dokuz ya da onkiyi vardı. Sigaraya yiyecekmi gibi bakıyordum. Herkes birer fırt çekip yanmdakine verdi. Dumanı üflerken elleriyle daıtıyorlardı. Sonunda sıra bana geldi. Sigaraya bir asıldım. Daha dumanı bırakmadan bir daha asıldım. Sigarayı yan tarafa verdim. Benden sonra bir-iki kişiye daha gitmişti ki, mühendis ciddi bir tavırla:

"Ayıptın Tarık," dedi.

aka mı yapıyor, ciddi mi, anlamamı tım.

"Bak burada kırk kişiyiz, sen iki nefes çektin, başkasının hakkını almaya hakkın yok..."

Suratıma tokat yemi gibi olmuştum. Ne diyeceğimi bilemedim.

"Arkadaşlar, kusura bakmayın, uzun zamandır sigara içmiyorum, özür dilerim," dedim.

Çocuklardan biri,

"Tarık Abi, boş ver, ben çekmiyorum, hakkın senin olsun," deyip sigarayı yanmdakine geçirdi.

Daha kötü oldum.

Sigara faslından sonra ayaklarımızı ileri uzatıp kenarlara oturduk. Felaket kaınıyordum. Kapının altındaki açıklıktan başka hava alacak hiçbir yer yoktu. Bazıları kapının yanında duranların biraz daha kenara çekilmesini istiyor, aızlarını kapının altına sokup dışarıdan hava almaya çalışıyorlardı. O zaman da içeri hiç hava gelmiyordu.

Bir süre sonra mühendis sabah kahvaltısı için para toplamaya başladı. Kapının yanında bir çiviye asılmış çorabın içindeki paraları sayıyordu:

"Evet arkadaşlar komün parası azalmı , olanlar atsın bakalım."

Birço unun hiç parası yoktu. Olanlar verdi.

Derken mühendis, e lenceli bir tavırla fa isti konu turmaya ba ladı:

"Hadi bir kere daha anlat i li'deki u çocu u nasıl vurdu unu."

"Bo ver abi, hep bunu anlatacak de iliz ya."

"Anlat o lum, Tarık gibi yeni gelen arkadaşlar var, onlar da duysunlar sizin ne menem bir pislik oldu unuzu."

Biraz bekledik. Çocu un anlatmaya niyeti olmadı ı anla ılınca sözü mühendis aldı:

" imdi bu köpek, solcu bir çocu u uzun bir süre izlemi , çocuk evine gitmi , apartmanın dı kapısını anahtarla açarken bu herif silahı dayamı , çocu u giri katma itip dört-be el ate etmi , hemen oradan ko arak ayrılmı , kö eyi dönmü , sonra rahat rahat yürümeye ba lamı , bir kö e daha dönmü , bir daha, apartmanın öbür kö esinden çıkmı ; yani bir daire çizmi . Halk apartmanın önüne toplanmı vurulan çocu a bakıyor mu , bu da (eliyle göstererek) kalabalı ın arasına karı ıp kendi vurdu u çocu un cesedini seyretmi . nsan müsveddesi. Burada tek oldu u için sesi pek çıkmaz."

Ea istin yüzündeki alaycı gülümsemeyi anımsıyorum.

Ak am oldu, uyku saati geldi, ama ne mümkün. Balık kasalarındaki palamutlar gibi dizilmi

durumdaydık. Yüzüstü ya da sırtüstü yatıyorduk. Duvarın biri i kenceden gelenlere ayrılmı tı. Uyumak çok önemliydi, çünkü ertesi gün kimin sorguya gidece i belli de ildi. Dinç ve dayanıklı olmak gerekliydi. Bütün bir gece deliksiz uyumak olanaksızdı oysa. Bitler ve pireler, kalabalık ve havasızlık, tek tip besin. (Aynı hücreyi payla tı ım kimya mühendisi Hüseyin'den sonradan ö reniyorum; besinlerin hiçbirinde tuz yok, beden terliyor, tuz kaybediyor, tuz alamıyor. Bu da bedendeki direnci kırıyor, zihni yoruyor. Besinler bilinçli seçilmi . CIA'nın deneylerinden alınan baskı ve i kence yöntemleri de dahil olmak üzere direnci kırmak için her yol uygulanıyor. Besinlerin hepsi uyumayı da dinlenmeyi de güçle tiryormu .)

Sabaha kadar debelendik durduk. Tam uykuya dalacakken yan hücrenin kapısı açılıyor ya da kapanıyor, bir demir gürültüsü duyuluyor ya da uykudayken hücredeki birisi fenala ıyor, kapıya vuruluyor, polis ça rılıyor, yardım isteniyor; tabii polis hemen gelmedi i için uzun bir süre kapı yumruklanıyor, hücredeki herkes uyanıyor.

Bu hücrede iki ya da üç gece kaldım. kenceye en çok bu hücreden adam götürdüler. Yedi-sekiz ki i gidiyor, dört-be ki i geliyordu. Gelenler peri an durumda oluyorlardı. Kan i eyenler, elikolu tutmayanlar, sabaha kadar inleyenler, zaman zaman a layanlar. Annesine ya da kız karde ine yapılan i kenceyi kimilerine zorla seyrettirdiklerine tanık oldum.

Gene bir sabah tuvaletten dönmü kapının

tanı kar ı duvarında yerde yatıyorken kapı hı ım-
la açıldı. ki polis içeri baktı. Biz yava yava to-
parlandık, yatanlar do ruldu, bazıları ayaklarını
toparladı. Polis,

"Burada bir artist varmı ," dedi. "Kimmi bu
artist?"

Gözleriyle beni arıyordu. Adamın küstah tavrı
birden sinirime dokundu, zaten sinirlerim ayak-
taydı, yerimden kıpırdamadım.

"Ulan kalksana aya a!" diye bir ba kasına
ba ırdı, gözleriyle de beni arıyordu. Bakı ları üze-
rimden dört-be kez geçmesine kar ın tanımadı
beni. Sonunda,

"Buradayım," demek zorunda kaldım.

"Çık dı arı."

Toparlandım. Pantolonum zaten üzerimdeydi,
gömle imi giydim. Ceketimi alıp dı arı çıktım,
demir kapı gürültüyle kapandı. Ayakkabılarımı
biraz zor buldum.

Hücreden biraz uzakla tık. Polis durdu. Ben
de durdum. Polis A. geldi yanımıza. Üç polis ve
ben, öylece dikiliyorduk. Sonunda polislerden bi-
ri (A. de il):

"Al bakalım u süpürgeyi eline," dedi.

Aldım.

Ba ırarak devam etti:

"Beni dinleyin! Herkes çöpünü kapının altın-
dan atacak; artist de buraları süpürecek!"

Bir an, süpüreyim mi, süpürmeyeyim mi diye
dü ündüm. Sonra elimdeki saplı süpürgeyi ayak-
larımın çevresinde ufak ufak, isteksizce hareket
ettirmeye ba ladım.

"Ulan çöplerinizi dı arı çıkartın, yoksa fena

yaparım!"

Dokuz-on hücrenin hiçbirinde hareket olma-
dı. Ben de gönülsüz, süpürmeyi bıraktım, çöpleri
beklemeye ba ladım. Kimsenin kımıldamadı ını
görünce polis sinirlenmi ti:

"Ulan çöplerinizi dı arı çıkartın! Vatan haini
Tarık Akan toplayacak!"

O da ne? İlk kez biri bana Vatan haini' diyor-
du... Sözler kula ımda yankılandı...

Zaman geçiyordu, ama hâlâ hiçbir hareket
yoktu. Sinirine hâkim olamayan polis, bir numara-
lı hücrenin kapısına sıkı bir tekme attı ve ana-
avrat küfre ba ladı. Bir bana dönüyor, "Vatan ha-
ini!" diye ba ırıyor, bir hücrelerden yana dönüyor,
küfrediyordu. Sonra en uçtaki hücrelerden onu
çığına çeviren ses duyuldu:

"Memur bey, ben süpürürüm... Tuvaletleri de
yıkırım... Ama ona yakı maz..."

Hiç bu kadar gururlandı ımı anımsamıyo-
rum... Bo azım dü ümlenmi ti...

Polis öfkeyle o sesin geldi i yere yöneldi. Bir
yandan da,

"Hangi hücreden geldi lan o ses? Kim lan o?"
diye köpürüyordu.

Araya girdim:

"Arkada lar, olay büyümesin, çıkarın çöpleri-
nizi, ben temizlerim."

Öbür hücrelerden de sesler yükseliyordu:

"Olmaz Tarık Abi, sen bırak, biz temizleriz..."

"Çöpümüzü çıkartmayaca ız..."

Polis sinirden ve çaresizlikten oldu u yerde
kalakalmı tı. Ne yapaca ına karar vermek için
dü ünüyordu. Hakaret ederek hücrelere do ru

atılacakken A. kolundan tuttu,
"Uzatma, tamam," diyerek polisi yatı tırmaya
çalı tı. Polis hâlâ hücrelere dönmü ba ırıyordu:
"Komünist e o lue ekler!"
A. yanıma geldi.
"Tarık; bırak süpürgeyi."
Ba ıran polisi de kenara çekti.

A.'yla birlikte kızlar bölümünün bulundu u
yana gittik. Burası de i ik bir yer. Yeni yapılmı
sanki. Yedi-sekiz hücre, kapıları açık, içleri kızlar-
la dolu. Beni de bu hücrelerin en ba tan ikincisi-
ne koydu Polis A.; numarasını anımsamıyorum.

Hücrenin içi çok karanlıktı; lamba yoktu. Dı-
arıdaki ık, kapının üstünde ve altındaki iki-üç
parmak açıklıktan içeri vuruyordu. Daha önce de
rastladım, üstü karton kutularla kaplanmı tah-
ta ranzalardan birini gördüm.

Oda bir metreye iki metreydi. Bu hücredeki
ilk günümün neredeyse tamamı uykuyla geçti.
Zaman zaman uyanıp dı arı baktım; kızların geti-
rilip götürülü lerini gördüm, tekrar yattım, kalk-
tım, birkaç adım yürüdüm, yattım. Ak am oldu.
Acıktım.

Gecenin geç bir saatinde Polis A. beni dı arı
çıkardı:

"Gel, biraz konu alım."

Geni sahanlı ın kenarındaki çevresi telle
örülü, kafes gibi yerde oturduk. Elektrikli ocakta
çay kaynıyordu, gözümü çaya dikmi tim. Anla-
mı olacak ki,

" imdi bir çay içeriz," dedi.

Oturup sohbet etmeye ba lamak üzereyken
dı kapı vuruldu.

"Sen hücrene git; ters birisi geldiyse iyi ol-
maz," dedi.

Hücreme gittim. Biraz sonra A. geldi, gene be-
ni alıp götürdü. Aynı sahanlıktaki tel örgülü alana
geldik. Bir polis daha gelmi ti, kırmızı bir sakalı
vardı, zayıf, kötü suratlı, kötü bakı lı biriydi. Gö-
zümü bu kez de sigaraya dikmi tim. Sohbeta ba -
ladık.

Filmlerde hangi kadınlarla oynadm? Kaç film
yaptın? Türkân oray nasıl?

Derken sigaralar yakıldı, ilk sigarada sarho
oldum, arkasından çay... Bir bardak, bir bardak
daha... Oh, dünya varmı ...

Sorularına kısa yanıtlar veriyordum. Aslında
bekledi im eyleri sormaya ne zaman ba laya-
caklar diye tetikte dinliyordum. Tam tersine, du-
rum belden a a ı sorulara dönmü tü:

"Sevi me sahnelerini nasıl yapıyorsun? Ka-
dınlar ne yapıyorlar?" diye ba layıp, "Kaç ünlü-
le yattın?" türünden pespayelikler.

Benden yanıt alamadıklarını görünce açık ve
ısrarcı sorulara geçtiler.

Bu arada ben sorulan ba ka yöne çekmeye
çalı ıyordum:

"Ne kadar maa alıyor sunuz? Bu parayla nasıl
geçiniyorsunuz? Evli misiniz?"

Ya am ko ullarının zorlu undan söz ediyor-
dum. Konuyu daha duyarlı ve yumu ak noktalara
getirmek istiyordum. Baktım sohbet bekledi im
gibi i lemiyor, buradaki hücre ya antımızdan ko-
nu maya ba ladım. Onların da ikâyetleri vardı:

Zaman zaman bitlendiklerini, bitleri eve götürdüklerini, yirmi dört saat nöbetin a ır geldi ini anlattılar. Bu süre boyunca hep sigara içmi tim.

Geç saate kadar oturduk. A zım zehir gibi hücreme dönerken A.'dan sigara istedim. Bana be tane sigara ve kibrit verdi. Ranzaya yatıp bir sigara yaktım.

Sabah güne her zamanki gibi ba ladık; tuvalet, bakkal, sorguya gidenler.

Kapının üstünden baktım, zayıf, kısacık boy- lu kızlar, polis önde onlar arkada sorguya gidiyorlardı. Hücremin sa yanında tümüyle kızlara ait oldu unu dü ündü üm be ya da altı hücre vardı. Solumdaysa bir tek hücre.

Kızlar ak ama döndüler Durumları içler açı- ıydı. Birbirlerine yardım ediyorlardı. Biri ayak- kabılarını eline almı tı. Hepsinin gözlerinin feri sönmü , a ır a ır yürüyorlardı.

Polis A.'nm yerinde ba ka bir polis gördüm. Sonradan ö rendim: adı O. imi . Ona Kemik Kır- ran diyorlardı; iriyarı, posbıyıklı, bal rengi saçlı, çilli suratlı, kötü bakı lı biriydi. Seyrek saçlarını geriye do ru taramı tı. Altı çocu u oldu unu ö - renmi tim.

ki tane sigaram kalmı tı, birini ak am yeme- inden, ikincisini sabah kahvaltısından sonraya ayırmı tım.

Ak am oldu. Yeme imi yedim, sigaramı yak- tım, uzandım. Ortalık çok sessizdi. Hafif kestir- dim. Gece yarısından sonra ranzada do rulup oturdum, ayaklarımı kar ı duvara uzatmı du- rumdaydım. Dü ünüyordum. Derken kula ıma tıkır tıkır sesler geldi. Çevreme bakındım, ama

ses kesildi. Biraz sonra gene ba ladı; hücrede fare mi vardı acaba? Her yere baktım ama bir eyler kemiren bir fareye rastlamadım. Ses kesildi. Ayaklarımı uzatıp, 'O lum Tarık, kafayı tozutu- yorsun,' diye dü ündüm. Ama ses gene ba ladı. Bu kez dikkatlice dinledim, hücrenin neresinden geldi ini anlamak istiyordum. Kapı tarafından de ildi. Öbür taraftan olmalıydı. Ses ranzanın al- tından geliyordu. Usulca yakla tım, bir ey yaka- layacak gibi e ildim. Hiçbir ey görünmüyordu. Ellerimle yeri yokladım. Tıkırtıya çok yakındım ama görünürde bir ey yoktu. Ranzanın altından çıktım, kibrit aldım, gene a a ı e ilip bu kez kib- riti yaktım. Tam kö eden, iki duvarla yerin birle - ti i kö eden geliyordu ses. Kibrit bitene kadar bekledim. Ses gittikçe yükseliyor, yakla ıyordu; biri duvarı oyuyordu. kinci kibriti çaktı ım sıra- da duvarda kalem geni li inde bir delik açıldı. Bu taraftan biraz da ben yardım ettim. Delik parmak büyüklü üne ula tı. Öte yandaki konu maya ba - ladı:

"Arkada merhaba."

"Merhaba."

"Sigaran var mı?"

Ne diyecektim imdi? Bir tek sigaram vardı, ona da gözüm gibi bakıyordum; aman kırılmasın, ıslanmasın, sabah kahvaltısından sonra keyifle içece im, diye...

"Var ama yalnızca bir tane."

"Ne olursun bir nefes çekeyim."

Sesinden, o sigaraya benden daha çok ihtiyacı oldu unu sezmi tim. Sigarayı yaktım. ki-üç de- rin nefes çektim ve ranzanın altına girip delikten

sigarayı uzattım. Sigara tam arada, duvarın içinde kaldı.

"Abi, alamıyorum, biraz itsene," dedi.

Küçük parmağımla ittim. Sonunda alabildiğimi -
ti.

"Sağ ol kardeşim."

Sohbet başladı. Küçük deli dudaklarımı -
zı yapıtıp öyle konu uyorduk.

"Seni neden aldılar?"

"Avrupa'da yaptığım bir konuma yüzünden."

"Sen kimsin?"

"Tarık Akan."

"Olamaz abi; bendeki anı bak... çok mutlu
oldum, Senin burada olduğunu duymuştum."

"Sen kimsin?"

"Dev-Sol Marmara sorumlusuyum."

"Kaç gündür buradasın?"

"Kırk beş günden fazla oldu. Beni mahvetti-
ler; her gün ikeneye alıyorlar."

"Yalnız mısın?"

"Geldiğim günden beri yalnızım, tek kalıyo-
rum. Polisten başka kimseyle konuşmadım. Biraz
konuşalım. Seni nasıl aldılar?"

Birden konuşmamı tım. Konuştuğum bir po-
lis olabilir miydi? Benden öğrenmek istiyordu
ki? Bir süre böyle şeyler düşünür durdum. Ba-
ma gelenleri kısaltıp anlatırdım; daha do-
rusu geçirdim.

"Seninki bir şey değil, hava cıva... Seni bira-
kıyorlar. Gözdağı vermek istiyorlar. Kafanı takma,"
gibi bir şeyler söyledi.

Ketum davranıyordum, çekmiyordum. Bir sü-
re sonra sohbet tükendi. Ranzamda oturmaya

başladım. Saatin bir hayli geç olduğunu tahmin
ediyordum.

Dış kapının kapandığını duydum. Kulağım
dışarıdaydı. Derken hücremin önünden iki polis
geçti. Kızların hücrelerine doğru gidiyorlardı.
Gözümü onlara diktim. İkiz kızları aldılar. Kızlar git-
mek istemiyordu. Polisler çekilirdi. Her şey tam
benim hücremin önünde olup bitiyordu. Kızlar-
dan biri başlırdı:

"Bu saatte sorgu olmaz! Ben sizin amacınızı
biliyorum! Beni bu saatte götüremezsiniz!"

Bir yandan polis çekilirdi, bir yandan kız-
lar başlıyordu:

"Yeter artık! Sizi ikâyet edeceğiz! Terbiyesiz-
ler!"

Polisler ve kızlar gözden kayboldular. Ortalık
sessizleşti.

Gene sabah oldu; tuvalet, kahvaltı, sorgu
için okunan adlar... Yan hücredeki çocuğu da gö-
türdüler, ama yüzünü göremedim.

Öğlene doğru polis tüm hücrelere anons geç-
ti:

"Herkes hücrelerden çıkacak. Eşyalarınızı da
yanınıza alın. Kapısını açtığımız hücrelerdeki her-
kes salona geçecek. Buradaki hücrelerin hepsini
boaltıyoruz. Yüzlerinizi duvara doğru dönceksi-
niz."

Ve demir kapıların sürgü sesleri duyulmaya
başladı. Kapılar aralıklarla açılıyordu. Ayak sesle-
ri, hırıltılar duyuyordum. Çeketimi giyip bekle-

meye ba ladım. Biraz sonra kapım açıldı. Polis,
"Sahanlı a geç," dedi.

Sahanlı a geldi imde tüm çocukların orada oldu unu gördüm. Herkes duvara dönmü tü, ikinci sıra dizilmeye ba lamı tı. Dört polisten birinin elinde liste vardı. Adlar okunarak yoklama yapılıyordu. Orada olan 'burada' diyor, adı okunup da yanıt çıkmadı nda nerede oldu unu bilen birileri onun adına, 'sorguda' diyordu. Adı okunanın sorguda olup olmadığı nı bilen çıkmazsa, polis bu adı pe pe e, gittikçe yükselen bir sesle tekrarlıyordu.

"Tek sıra olup uradan devam edin."

Benim hücremin oldu u taraftan yürümeye ba ladık. Kızların hücrelerinin önünden geçtik. ki hücrenin kapısı açıktı. Kızlar yerlerde oturuyorlardı; küçük ve siskaydılar, üstleri ba ları çok kirliydi. Ço u kot giymi ti. Bir metreye iki metrelik hücrelerde yakla ık onar ki i vardı.

Kızlar bölümünün bitiminde, büyükçe bir demir kapıdan geçtik. Geni merdivenlerin ba ladı ı yerde, kar ı taraftaki, gene büyükçe demir bir kapıdan girdik. Salonda toplandık. Demir kapı kapandı. Burası daha derli toplu gibi görünüyordu. Hücrelerin kapıları açıktı.

"Adını okuduklarım söyledi im hücrelere geçsin."

Hüseyin adlı biriyle aynı hücreye dü tük. Öbür hücreler yedi-sekiz ki ilik; bir tek bizimki iki ki ilikti. Hücremiz salona ve dı duvarlara yakındı. Sa tarafımızda be hücre, sonra da tuvalet vardı. Dı duvarın üst tarafında dar pencereler,

duvarlarla salonun birle ti i yerde camlı bir kapı görüyordum. Camın dı a bakan yüzeyi paslı, sık bir tel örgüyle kaplıydı. Dı arıda ye illik görülüyordu. Camlı kapının önünde küçük bir tabure duruyordu. Sabahları bazen oradan geçen toplum polisleri içeri bakıyorlar, meydancı polis de onlara ba ırıyor.

Buradaki hücreler daha yeni, daha bakımlıydı. Hücre kapılarının ortasmda dı arıdan açılan gözetleme pencereleri vardı. Kapıların alt ve üst açıklıklarıysa çok dardı, hiç hava girmiyordu. Yalnızca ortadaki gözetleme pencerelerinden hava alıyorduk, o da polisin keyfine göre bazen açılıyor, bazen kapanıyordu. Hava çok sıcak oldu u zaman çocuklar yalvar yakar ricada bulunuyorlardı, gerisi polisin keyfine kalmı tı.

Hücremizin içi iki metreye bir buçuk metre kadardı. Tahta bir ranzanın üzerinde ince, le gibi bir ilte duruyordu. iltenin altında kutuların mukavvaları üç-dört sıra halinde dizilmi ti.

Hüseyin'le hücreye girdik. Bizi Kemik Kıran getirdi, kapıyı kapattı. çerisi zifiri karanlıktı, bir süre sonra, gözetleme deli i açıldı nda aydınlandı. Öbür hücrelere da ıtılanların yerle tirilmelerini görüyorduk. Demir kapılar birer birer kapandı. Derin bir sessizlik kapladı ortalı ı. Burası püre kaynıyordu.

Hüseyin'le ranzaya oturduk, ben ayaklarımı kar ı duvara dayadım. Hüseyin, efendice oturuyordu. Sessiz, sakin biriydi. Birbirimize geçmi olsun, dedik. Sen neden buradasın, ben neden buradayım konu maları ba ladı. Hüseyin kimya mühendisiydi, Ankara'dan mezun olmu tu. Zayıf,

seyrek saçlı, sarı ındı, burnu iriceydi; üstelik burnuyla para kazanan birisiydi; bir koku uzmanıydı... Esans ana maddesi üreticisi.

"Nasıl yapılıyor bu i ?"

"Da ları, tepeleri dola ıyorum, yeni kokular arayıp buluyorum."

"Nasıl yani?"

"Da larda dola ırım, do ayı koklarım, sonra burnuma çok hafif, inceden bir koku gelir, bu kokunun nereden geldi ini saptarım, o yöne do ru koklaya koklaya yürümeye ba larım, koku çok uzaklarda olabilir, benim için hiç fark etmez."

"Sonra?"

"Sonra gider o çiçe i ya da otu bulurum."

Gülmeye ba ladım.

"Neden gülüyorsun?"

"Sen köpek misin, havayı koklayarak de i ik koku nasıl bulunur?"

"Gülüyorsun ama Tarık, dünyada benim gibi on ki i ya var ya yoktur... Özel bir yetenek ve farklı bir çalı ma gerektirir bu i . Bir kere tüm parfümlerin ana maddeleri ezberimizdedir, tüm ana kokuları gözümüz kapalı biliriz."

Pireden dolayı ka ınmaya ba lamı tık.

"Bizi çe itli parfüm i eleri dolu bir odaya sokarlar. Üç yüz, be yüz de i ik koku, hepsi bir arada, i elerin a ızları açık, üzerlerinde hiçbir yazı yok. Bu odanın içine girerim. Benden istenilen hangi kokuyorsa, hiç el sürmeden, koklayarak bulurum. Bu odada i elerin arasına bir et sakla, bir köpek bu eti nasıl bulabiliyorsa ben de öyle bulurum kokuları."

"Hüseyin bu müthi bir olay! Çok a ırdım..."

Peki imdi burası ne kokuyor?"

"Bok kokuyor."

Gülü tük. www.cizgiliforum.com

"Yahu kaç gündür buradayım, burun murun kalmadı artık."

Bir süre sonra kapı açıldı. Kemik Kıran,

"Hadi Hüseyin, biraz hava alın," dedi.

Kapı açılınca kar ı duvarın üzerindeki dar pencerelerden giren ı ık hücreyi aydınlatmı tı. Polis kapıyı açıp Hüseyin'in adını söyleyince ben tedirgin olmu tum, acaba Hüseyin polis olabilir mi diye. Uzunca bir süre konu madım. Hüseyin anlatıyordu. Benim sustu umu fark edince o da sustu. Öylece bekliyorduk. Kocaman pireler yakalamı tım.

"Bu polisi nereden tanıyorsun?"

"Adam beni birdenbire sevdi, nedendir bilmem. Öbür taraftayken bir gün i kenceden geldim. Ayaklarımın altı i , yürüyemiyorum. Sekiz numaralı hücredeyim. Bu bana, 'Yahu ne oldu sana böyle, Allah Allah, ulan ne biçim adamlar, ben bile anladım sende bir bok olmadı ını, onlar anlamamı lar,' dedi. Galiba hem ehriymi iz. O günden sonra bana iyi davranıyor. Bak, senin yanma da o koydu beni, kıyakçılık yaptı... kencecinin en büyü ü bu bence."

Çok akıllı biriydi Hüseyin. Dürüst ve sa lam görünmesine kar ın, ondan ku kulanmaya iki-üç gün daha devam ettim.

Ak ama do ru bakkal geldi, süt, ka ar, salam,

ekmek aldık. Yemeklerimizi yerken,

"Hüseyin, süt iç de kutular bo alsın, su dolduralım," dedim,

"Aslında bize tuz gerekli. Tuz yemeliyiz," dedi. "Burada yeterince tuz almıyoruz, bedenimizin dengesi bozuluyor, tuz yemezsek dayanamayız. Ne yapıp edip tuz bulmalıyız."

"Nasıl bulacağız, ne yapalım?"

"Sabah olsun da bir dü ünelim."

Yemekler bitti. Altı tane süt almı tık, iki tanesini içtik, iki tanesini yata ın ba ucuna koydum. Tuvalette iki süt kutusuna da su doldurdum. ki kutuyu bo alttım, gece çi imiz gelince bu kutulara i eyecektik, tuvalete gidince de dökecektik; biri Hüseyin'in biri benim. Suları yata ın orta yerine, çi kutularını da ayakucuna koydum; zaten hep böyle yapılıyordu. Hüseyin'e de gösterdim. Yataca ımız zaman yata ı a a ıya indiriyorduk, Hüseyin yerde, ben divanda, karton kutuların üstünde yatıyordum.

Gece biraz konu up uyuduk. Uzun bir zaman sonra çi im geldi, bo kutulardan birine i eyip yerine koydum. Pire yüzünden gece yarısından sonra uykum kaçtı. Ayaklarımı kar ı duvara uzatıp dü ünelere daldım. Hüseyin de uyanmı tı. Laf lafı açtı. Nasıl da sigara özledi imizi, buradaki olayları, dı arıda neler olup bitti ini konu uyduk. Derken Hüseyin su kutularına uzandı ve içlerinden birini kafasına dikti. Dikmesiyle a zm dakileri çıkarması bir oldu...

"Ulan bu ne?" demesine kalmadan su yerine çi imi içti ini anladık. Ö üreerek tükürdü. Beni bir gülme aldı. "Su iç, a zını çalkala," diyordum

ama gülmeme de engel olamıyordum. Bu karmaayla sabahı ettik. afak sökmeden önce, gökyüzü henüz lacivertken, yeniden uykuya daldık.

Sabah saat yedi ya da sekiz olmalıydı, uykumun arasında bir kızın ba ırarak türkü söyledi ini duydum. Birden uyandım. Ses dı arıdan geliyordu. Hüseyin de uyanmı tı. Delikten dı arı baktım. Deli bir kız, üstü ba ı peri an, camlı kapının arkasında içeriye do ru türkü söylüyordu. Kemik Kıran'ın yerine Polis A. gelmi ti. Kıza ba ırıyor,

"Git kız buradan, imdi seni yakalarım, döverim," diyordu; ama kızın umurunda de ildi; tel örgünün dı ndan içeri ba ırarak türkü söylüyordu.

O günden sonra bu türkü faslını her sabah aynı saatlerde ya adık. E er Kemik Kıran'ın keyfi yerindeyse istek türkü bile söyletiyordu. Bazen de toplum polisi, deli kızını oradan uzakla tırıyordu.

Bu hücredeki ikinci günümüze bir gece önceden kalanlarla kahvaltı ederek ba ladık. Sonra tuvalet faslı; çi lerimizi döktük, sularımızı doldurduk.

Hücrede oturuyorduk. Kapı kapalı, gözetleme deli i açıktı. Sohbet ediyorduk. Hüseyin tuz konusunu açtı. Nasıl bulaca ımızı planlamaya çalışıyorduk. Hüseyin,

"Sorguya gidecekler gitsin, ortalık bir sakinle sin bakalım," dedi.

"A.'yla benim aram iyi; bazen beni hücreden çıkarıyor, çay, sigara veriyordu," dedim.

Hüseyin dü üdü.

"Sen imdi onu ça ır, 'A. Bey içerisi çok sıcak, O. Bey (Kemik Kıran) bizim kapımızı hep açık bırakırdı, gene açık kalsa olmaz mı?' de. Kapıyı açık bırakırsa gerisi kolay. Yava yava yanma sızarsın."

Bu arada sorgu için adlar okunmaya ba lamı tı. Çocuklar sorguya gitti, ortalık sakinle ti. Kapıyı çaldım, gözetleme deli inden seslendim:

"Memur bey, memur bey!.."

A., bir süre geçtikten sonra yanıtladı:

"Ne var?"

"Bir dakika bakar mısınız?"

"Ne var Tarık?"

"çerisi çok sıcak; dün bütün gün O. arkada kapımızı açık bıraktı. Gene açık kalabilir mi?"

Polis A., kısa bir süre sonra kapımızı açıp git ti. Hüseyin'le mutlu mutlu bakı tık, planımızın birinci bölümü tamamlanmı tı bile. Yatak gene sedirin üzerindeydi; ikimiz de oturduk. Benim ayaklarım kar ı duvara dayalıydı. Sohbet ediyorduk. Saat dokuz ya da on olmalıydı. Hüseyin,

"Kebap yiyelim mi?"

"Saçmalama o lum."

"Dur yahu, tela lanma. Sen ö lene do ru A'n m yanma sız. Biraz sohbetten sonra beni de ça ır. Eh, sen aktörsün, gerisi sana kalıyor; öyle oyna ki a zı sulansın. Gerisini bana bırak."

Saat on bire kadar bekledik. Ben içeride hazırlanıyordum. Zamanı gelince kafamı yava yava dı arı çıkarttım. A. salondaki telli kulübede oturmu gazete okuyordu. Kafasını kaldırdı, beni gördü.

Gelebilir miyim?" dedim.

Kısık sesle ve el kol hareketleriyle:

"Gel bakalım," dedi.

Gittim. Yanındaki masanın taburesine oturdum. Elindeki gazeteyi bıraktı.

"Eee Tarık, söyle bakalım, nasıl gidiyor?" dedi.

"Yava yava alı ıyoruz i te. Sizin de i iniz zor, bizim de. Allaktan iki ki i kalıyoruz da rahatız."

"Geçer geçer, bunlar da geçer. Hele ben bıktım vaha, hanımdan bo anaca ız neredeyse; yahu o kadar dikkat ediyorum, gene de eve bit götürüyorum."

"Öbür tarafta bit daha çoktu, burası pire kaynıyor."

"Pire önemli de il, o uçup gidiyor, bit öyle de il."

Gözüm sigaraydaydı ve tabii ki küçük elektrikli oca ın üstündeki demlikte. A. masanın üzerine iki çay barda ı koydu, çay hazırlı ı yapıyordu. Demli e bakıp konuya nasıl girsem diye hesap ediyordum. A. bardaklara ekeri koydu, çayı dökmeye hazırlandı. Derin bir nefes aldım:

"Yahu, u hücredeki arkada ı da ça ırsam, bir bardak çay da o içse... yi bir o lan..."

"Gelsin bakalım."

Hemen kalktım, aceleyle hücreye gittim. Hüseyin uzanmı tı.

"Hadi gel."

Hemen toparlandı. Sessizce, A'n m yanma sızdık. Üçüncü bardak da masada duruyordu. A. çayları koydu. Hüseyin çekingen, utangaç görü-

nüyordu. Çay için te ekkür ettik. Sigaraları da yakmı , keyiflenmi tik. Hem çay, hem sohbet; zaman akıp gidiyordu. Sıra kebaba gelmi ti. Hüseyin'le bakı tık. Ben söze ba ladım:

"Adamın canı burada hiç olmadık eyleri çeki-
yor. öyle bir kebab olsa, so anlı, mo anh; yesek.
Bir keresinde Antalya'da bir film çekiyorum, de-
niz kenarına yakın bir yer. Adamın biri, Abi sana
bir Adana yapayım, parmaklarını yersin,' dedi.
Sabahın körü daha. Yahu bir kebab geldi; kıpkır-
mızı. Hakiki Adana. Mis gibi kokuyor. Çevresine
ye illikleri de koymu lar, bin çe it, bir de yanma
so an ezmesi, öyle sumaklı. Altında pide, ya ları
çıkma ... Yahu unutamıyorum o kebabı..."

"Adamın a zını sulandırma Tarık," dedi A.
"Benim de canım çekti imdi."

Hüseyin,

"Yahu A. Bey, sen bu i i halledersin, uradan
üç kebab söyle, olsun bitsin."

A. öyle bir dü üdü. Bu i olacak gibi görü-
nüyordu.

"Yok canım, Sonra A. Bey'in ba ma i açılır;
atarlar buradan," dedim.

"Hop hoop," dedi A. "Kim atarmı ulan, bu-
rası benden sorulur; ben buranın hâkimiyim."

Hüseyin hemen elini cebine attı, yüklüce bir
parayı masanın üzerine koydu:

"Ayran da, ayran da. Bol tuzlu. Tuzu unutma-
sınlar."

A.,

"Siz imdi gidin. Ben sizi ça ırırım," dedi.

Hemen hücremize döndük. Birbirimizi kut-
ladık. Zaman geçmek bilmiyordu. Dı kapının

her açılıp kapanı mda, hah, imdi geldi, diyerek
bekle iyorduk. Hüseyin'e takılıyordum:

"Hüseyin, havayı kokla bakayım, kokla. Ke-
bablar ne kadar uzaklıkta?"

Gülü üyorduk.

Sonunda A. geldi. Dı arı çıktık. Masanın üs-
tünde büyük bir tepsi duruyordu. Kebaplar ba ka
bir tabakla kapatılmı tı. Ve ayranla tuz. Günler
sonra ilk kez yemek yiyecektik, hem de böyle bir
yemek... Olacak ey de ildi.

Tabaklarımızı sıyırdık. Sonra hücremize dön-
dük. Ö lene tuvalet faslı ve sonra gene kendimizi
o tanıdık sessizli in içinde bulduk.

Durmadan ka ınıyordum. Pireler beni çok ra-
hatsız ediyordu, Hüseyin'i ise hiç isimliyordı,
besbelli pireler onu sevmiyordu. Hüseyin'le pire
edebiyatı yaptık. Pirelerin ne oldu unu falan an-
lattı. Kapımız açıldı. Dı arıda çok güzel bir güne
vardı. Bir ara dı arı çıktım, A.'ya camh kapının
yanını gösterdim:

" urada biraz oturayım, pantolonumda bit
var, unları temizleyeyim. Olur mu?"

Güne içeri vurmu tu. Ö leden sonra saat üç-
dört olmalıydı. Camın kar ısına oturdum; deh kı-
zın geldi i yerdı burası. Pantolonumu çıkardım,
bir paçasını ters çevirip ba ladım. Diki araları
sirke ve bit kaynıyordu. Güne in ı ı ı ve sıcaklı ı
e li inde ba parma ımın tırnaklarıyla çıtır çıtır
sirkeleri, bitleri kırdım. Bir yandan da sayıyor-
dum; bir paçadan tam kırk üç bit ve sirke çık-
mı tı. Tırnaklarıma kan bula mı tı Öteki paçam-
dakileri sayamadım bile. Sonunda pantolondaki

tüm ha aratı yok ettim, hücreme döndüm. Hüseyin'e söyledim, o da bitlerini ayıkladı. Pantolon tarafı rahatlamı tı ama üstüm felaketti. Dikkatim bedenimin üst yanında yo unla tı. Sırtımda, ensemdede, koltuk altlarımda, bir-iki dakikada bir, küçücük eylerin yürüdü ünü hissediyordum. Daha do rusu küçücük bir eyler debeleniyordu. Tırna ımla ka ıyor, ka ıyordum. Ka ıdıka ka ınıyordu. Ardından belli belirsiz bir yanma geliyordu. Biti ya da sirkeyi yere dü ürüyordum ya da hemen sonra ka ımaya ba ladı ım bölgeye ta ıyordum. Böylece ha arat bir güzel yayılmı ve ço almı oluyordu. Ve ne yazık ki pantolonum da birkaç gün içinde temizlemeden önceki durumuna dönecekti.

Günün alı ıldıık seyri sürüyordu; bakkal, tuvalet, sorgudan dönenler. Ak am bakkal geldi inde Hüseyin, ona,

"Benim di im a rıyor, dayanamıyorum," dedi.

Bakkal öyle bir baktı. Hüseyin, bakkala bir avuç para uzattı:

"Ben sigarasız duramıyorum, bir paket Maltepe getir."

Sigaraya büyük para vermi ti. Bakkal parayı aldı:

"Gündüz içmeye kalkmayın, belli olur; beni yakarsınız."

Sonra servisi yaparken, "Di ilacın geldi," diyerek bir paket Maltepe, bir kutu kibrit verip gitti. Artık sigaramız vardı.

Gündüzleri kapı açık duruyordu, istedi imiz zaman tuvalete gidiyorduk. Gece kapı kapalı, gözetleme açıktı. Nereden bulduysam bir çift çorap bulmu tum, anımsamıyorum, uyurken çorapları eüme geçiriyordum. Pantolonumun paçalarını da aya ımdaki çorapların içine sokuyordum. Ellerimi ve ayaklarımı sa lama aldıktan sonra bir tek ba ım kalıyordu, onu da ceketimle sarıyordum. Burnumla a zımı açıkta bırakıyordum. Kendimi pirelere kar ı böyle korumaya çalı ıyordum. Ama ayaklarımı da ellerimi de aralıklardan ısıyorlardı. Pire bit gibi de ildi, ısırdı ı yer hem çok ka ınıyor, hem i iyordu. Kalkıp dakikalarca ka ınıyordum. Geceler böyle geçiyordu.

Hüseyin'le birlikte üçüncü günümüz aynı sabah olaylarıyla ba ladı. Deli kız türküsünü söyleyip gitti. Polis bölmesinde Kemik Kıran vardı. Kapımız kapalı, gözetleme deli imiz açıktı.

Hüseyin'le yeni bir plan yapmı tık. Kemik Kıranla Hüseyin'in arası iyiydi, bu kez Hüseyin, Kemik Kıran'ı ça ırdı ve kapıyı açtırdı. Bir süre bekleyip yanına yana tık. Sohbet kuruldu. Çaylar içildi.

Hüseyin,

"O., bizim fabrikaya gitsen de istedi in kadar koku alsan... Hem de benim çama ırları bir de i - tirsen," dedi.

Kemik Kıran, 'koku' sözcü ünü duyunca hemen konuya atladı, öneriyi kabul etti. Hüseyin çabucak bir not yazdı: 'Gelen arkada a bir koli deodorant verin, çama ır verin.' Orta ına da bir eyler karaladı, alacak-borç listesi yaptı, u ki iler-

den paraları al, diye uyardı.

Kemik Kıran'la sohbeti sürdürdük. kindi zamanı namaz kılan bir çocuk vardı; bize onu göstererek,

"Bakmayın böyle namaz kıldı ına, dı arı çıkabilmek için yapıyor," dedi.

Samimiyet ilerliyordu. O zaman bize altı çocu u oldu unu söyledi. Elinde hep kalın bir sopa ta ıyordu; sopasız dola mıyordu. Sözü döndürüp dola tırıp içkiye getirdik. Sıkı bir içkici tipi vardı onda zaten. "Küçük bir i e votka alsan," falan diye a zını aradık. "Tamam," dedi. Votka ak ama geldi. Ak am yeme inden sonra kafaları çekmeye başladık.

Gece içkiler bitince hücremize girdik. Kapımız aralıktı. Saat on iki ya da bir olmalıydı. Bizim hücrenin arka bölümünden gelen ba n malar duyduk. Bu bölümde kar ılıklı dokuzar hücre vardı; ortalarında da bir koridor. Kapılar açıldı. Kemik Kıran elindeki sopayla kapılara vurdu; küfrediyordu, bir demire vuruyordu, bir duvara; arada tok bir ses, dayak sesi duyuluyordu. Çocukların yalvarı ları kula ımıza geliyordu:

"Vurma abi, vallahi benim haberim yok."

"Bizim hücreden atılmadı."

"Vurma gözünü seveyim, i kenceden yeni çıktım, yapma."

Hüseyin'le dinliyorduk. Ne yapaca ımızı a ırıp kalmı tık. Dayak bitmek bilmiyordu. Çocukların sesleri gittikçe yükseldi. Dayanılacak gibi de ildi.

Hüseyin,

" yaptık adama içirmekle," dedi, "herif sar-

ho oldu, çocukları dövüyor."

Dayanamadım, hücreden çıktım, arka tarafa döndüm. Kar ılıklı iki er hücrenin kapıları açıktı. Çocuklar dı arı çıkmı lardı, Kemik Kıran ortalarında duruyordu. On be -yirmi çocuk vardı. Hepsi ellerini açmı tı, Kemik Kıran hababam vuruyordu. Elini çekenin bacaklarına, gövdesine indiriyordu sopayı.

"Söyleyin lan, bu kibriti kar ı hücreye kim attı? Anam avradım olsun hepinizi öldürürüm!"

Çocuklardan ses çıkmadı. Kemik Kıran gene giri ti. Çocuklardan biri,

"Yahu kim attıysa söylesin," dedi.

Koridorun sonunda durmu ne yapaca ımı dü ünüyordum. Kemik Kıran yorulmamı tı, dayanın bir türlü sonu gelmiyordu. Çocuklar yalvarıyordu. Anladım kadarıyla bir hücreden kar ı hücreye kapının altından kibrit atılmı , ama kutu koridorun ortasında kalmı tı.

"Arkada lar bo yere hepimiz dayak yiyoruz, kim attıysa..."

"Memur bey, ben attım."

Kemik Kıran itiraf eden çocu un üstüne yürüdü, Allah yaratmı demeden bir meydan dayasına giri ti. Bir insanın böylesine bir hırsla dayak atabilece ine inanmak çok zordu ama i te gözlerimle görüyordum. Kendini kaybetmi ti; bir tür delilik nöbeti olmalı diye dü ündüm. Elindeki kalın sopayı çocu un her yerine acımasızca indiriyordu. Çocu un bir yerini kıracaktı.

Dayanamadım, yanma gittim:

"O. Bey, yeter artık; lütfen."

Sopayı tutmayan öbür kolundan tutup hafifçe

çekmi tim. Kemik Kıran oralı olmadı, hâlâ vuruyordu; ben de çeki tiriyordum. Nasıl olduysa tansiyon yava yava azaldı. Çocuk yere yı ılmı tı. Kula ndan kan geliyordu. Sonra çocu un bir ba ka polisin yakını oldu u aklıma geliverdi. Koridorda A'yla otururken bir polis gelmi ti ve A'ya, bu benim akrabam olur, çocu un bir boku yok, göz kulak oluver, demi ti...

Kemik Kıran, çocukları küfür kıyamet hücrelerine gönderdi. Ortalık sakinle ti. Adama neden 'Kemik Kıran' dediklerini böylece anlamı oldum.

Kemik Kıranla koridordaki bölmesine gittik. Oturup undan bundan konu maya ba ladık. Ona yaptı ı i in yararsızlı nı anlatmaya çalı ıyordum; gerçeklerden söz etmeye, biraz da gözünü korkutmaya çabalıyordum:

"Yahu O., bu çocukları dövüyorsun ya, hiç korkmuyor musun? Bu günler geçer, emekli olursun, evinde oturursun ya da sıkıyönetim biter, ba ka bir göreve atanırsın; sonra hırsla canını yaktı ın, sopayı nerelerine denk gelirse acımasızca indirdi in bu insanlar seni bulur. Altı çocu un var, onları hiç dü ünmüyor musun? Tek ba ına düzeni kurtaracak halin yok ya. Çocukları sorguya götürürlerken gözlerini kapatıyorlar. Neden? Polisi tanımasın diye... Her eyinle ortadasın sen... Bak A. senin gibi yapmıyor."

Ertesi gün kula ı kanayan çocuk doktora gitmek istedi, göndermediler.

"Yazılı kâ ıt vereyim, kendimi duvara çarp-tım diye imza atarım," dedi i halde doktora gide-medi.

Sabahki olaylarda bu kez bir farklılık olmu -tu: Bugün sorguya gidecekler arasında Hüseyin de vardı. Birbirimize baktık. Kanım çekildi. Adı okunur okunmaz Hüseyin hücre numarasını yüksek sesle söyledi. Birkaç dakika sonra kapı açıldı. Hüseyin gitti. Kapı kapandı.

Hücrede yalnız ba ima volta atmaya ba ladım. Bir ara A. geldi, kapıyı açtı. Dı arı çıktı ım da A'nın yanında kırmızı sakallı, kötü suratlı bir adam gördüm. Esrarke oldu u belliydi, gözleri kan çana ına dönmü tü, i i olmu tu. kenceci oldu unu dü ündüm. Elindeki sigarayı göster-di:

"Bu olmazsa biz dayanamayız, i imiz çok zor." Aklımda Hüseyin'den ba ka bir ey yoktu.

Ak ama do ru sorgudan dönü ler yava ya va ba ladı.

Hüseyin de geldi. Ayakkabıları elindeydi, ayaklarının üstüne basamıyordu; tabanları i -mi ti. Hücrenin içinde yı ılıp kaldı. Bir süre sonra hüngür hüngür a lamaya ba ladı. Öyle çaresiz hissettim ki kendimi. Ne yapaca ımı, onu nasıl avutaca ımı bilemedim.

"Hüseyin kalk... Ayaklarını duvara vurmali-yız. Yoksa daha fazla i erler."

Tabanları balon gibi olmu tu. Kar ı duvara yava yava vurduruyordum, üstüne bastırıyor, biraz su döküyordum. Uzun zaman sonra sakinle ti. Az az konu maya ba ladı. Neler oldu unu merak ediyordum.

"Allah belasını versin Kemik Kıran'ın da, A.'nın da. Tarık, bunlar müdürün emri olmadan hiçbir şey yapamıyorlar. Yukarıdakilerin her şeyden haberleri var. Polis soruyor: 'O lum Hüseyin, bir şey gönderdin mi?' / 'Yok göndermedim,' diyorum. 'O. mu söyledi?' diye soraca mım, bu kez de O. i lerimi yapmaz olacak. 'Sen yalan söylüyorsun,' dediler, 'uzat elini, aç parmaklarını.' Açtım. 'Ellerin titriyor,' dedi. 'Sen gel, gözün kapalı dur burada, ben de kar ında durayım, bakalım titremek oluyor muymu ,' dedim."

Öylesine kırık dökük gülü tük. Devam etti:

"Nereden geldin?' / 'Ankara'dan geldim,' / u dur budur, bir sandalyeye oturtular. 'Sana bir fotoğraf gösterece im, bunu tanıyor musun?' Gözümü hafif a a ıdan açtım. 'Tek yüz portresi,' dedim, 'hayatımda görmedim.' / 'Peki sana bir-iki ad soraca ız.' Bir-iki ad sordu, Zeki vardı E ridir'de, bizim kom unun kızıyla evli, Ankara'dan tanıyorum, makine mühendisi. 'Evet, tanıyorum,' dedim. 'Vay e oo lue ek!' dedi. Bir tokat yedim. 'Sen parti üyesi de il misin?' / 'Hayır, ben parti üyesi falan de ilim.' / 'Kod adını söyle, biz gerisini çorap sökü ü gibi getiririz.' / 'Yahu benim kod adım yok, parti üyesi de de ilim.' / 'Seni hiçbir adla ça ırmazlar mı?' / 'Ya, benim bir tane adım var.' / 'Hangi partiye oy verdin?' / 'CHP'ye.' / 'Peki ilkelilerini say' / 'Cumhuriyetçilik, Laiklik...' Gerisi yok. Bu arada falaka bitti, kaldırdılar, biraz yürüttüler. Sonra indir külotunu. Parmaktan ve cinsel organdan elektrik veriyorlar. Baktım, arada bir kablonun ucu çıkıyor, ben de parma ımla tuttum çıkardım kabloyu... Terliyordum, terleyince de

elektrik çarpması daha etkili oluyordu do al olarak. Ama uyandım sonra, telin ucu çıktı ı halde elektrik çarpıyormu gibi yaptım. 15 dakika falan böyle idare ettim. 'Ya, bu olmuyor,' diyerek beni yere yatırdılar. Üzerime kemer gibi bir şey geçirdiler. Adam üstüme oturdu. 'Konu , konu ...' / 'Valla,' dedim, 'ben i kenceye falan dayanamıyorum.' Ondan sonra daha fazla yüklenmeye başladılar. 'Ölüyorum,' dedim, sonra gene bıraktılar. 'Al bunu götür,' dediler. Bir tek külotla kaldım. Su tuttular. 'Oh!' diyorum. Bedenim rahatlıyor. Sonra 'Bir sigara iç,' dediler. 'çmeyece im,' dedim. 'çeceksin,' dediler. Birden aklıma askerdeyken yüzba ının söyledikleri geldi: 'Dü mana bir sigara verirler, içerse dostça bir ili ki kurulur, ak diye a zından lafı alırsın,' demi ti. O aklıma geldi. Bu bir taktiktir, dedim. Gerçekten de ' u nasıldı, bu nasıldı?' Ha bire soru soruyorlar. 'Valla ben bir şey bilmiyorum,' dedim."

Biz bunları konu urken Hüseyin'in ziyaretçileri gelmi . Yukarıdan not göndermi ler, 'bir ihtiyacın varsa yaz' diye. Not bana geldi. Ben de, 'Hüseyin iyidir, sa lı ı yerinde, u anda sorguda, merak etmeyin, oda arkada ı Tarık Akan' diye yazıp gönderdim. Zaten ba ka bir şey yazmak yasaktı. Notu Hüseyin'in babası almı . 'Bizim o lan Tarık Akan'ın yanında kalıyormu , gene bir yolunu bulmu , rahatı yerinde,' diye dü ünümü .

Hüseyin, www.cizgiliforum.com

"Sen otur burada,' dediler, ceketimi ba ıma geçirdiler, gözümü açtılar. Ak ama kadar bütün i kenceleri gördüm. Bir kızın dün geceki baskın sırasında baca ı kırılmı ; pencereden atlamı .

Kız, ' lacım nerede?' diyor, bir novajin ampul kırıp içiriyorlar. Konu ması için kırır ı ile oynuyorlar. ki ki iyi de duvara zincirlemi ler, yukarıda bekliyorlar."

Bunları anlatırken Hüseyin'in gözleri doluyordu. Sonra kendini tutamadı, hıçkıra hıçkıra a lamaya ba ladı. Sabaha kadar gözümüzü kırpmadan konu tuk.

Sabah, Hüseyin,

"Ben tuvalete çıkamayaca ım," dedi; ayaklarının i i bir felaketti. Çi kutularını aldım, biri benim, biri Hüseyin'in. Tuvalete dökerken Hüseyin'in kutusundan çi le karı ık kan aktı ını gördüm. Hücreye döndüm.

"Hüseyin çi kutunu dökerken kan gördüm."

"Elektriktendir. Demek iyi ayarlayamamım."

Nöbetçi polisten hiçbir ey istemedik. Ö leye do ru kapı açıldı. Kemik Kıran kapıda belirdi:

"Ne oldu ya, ne yapıyor bunlar böyle? Sende bir ey olmadı ını nasıl anlamıyorlar? Sana da mı i kence yaptılar? Ayıptır. Ayaklarını yere bas; i leri iner, biraz sonra gelin çay içelim."

Kemik Kıran kapıyı kapatıp gitti. Biz de ne yapaca ımızı dü ünmeye ba ladık. Hüseyin çıkmak istemiyordu ama ben ısrar ettim. Biraz olsun yürümesini istiyordum, Sonunda polisin bekledi i tel örgülü bölmeye gittik. Masanın üstünde *Hürriyet* gazetesi duruyordu. Sayfanın yarısını kaplayan bir foto raf vardı, üstüne de 'Teröristlerin Sonu' diye bir ba lık atılmı tı. Çatı mada ölen kanlar içinde bir genci polis saçından sürüklüyordu. Hüseyin'le gözümüzü gazeteden alamadık.

Kemik Kıran fark etti:

"Dün gece büyük bir operasyon oldu; hepsini gebertmi ler."

O sırada ö len tuvaleti ba lamı tı. Çocuklar sırayla tuvalete gidiyorlardı.

"Bu ölen pu tun karde i i te u."

Bir çocuk göstermi ti; gencecik, çelimsiz biri. O sırada tuvalete gidiyordu.

Kemik Kıran,

" imdi gazeteyi gösterece im, bakalım ne yapacak?" dedi.

"Yapma; yazıktır çocu a. Hem neye yarayacak ki?" dedim, bir yandan da o ak am o daya ı atabilen adamın acıma duygularını harekete geçirmenin bo una oldu unu dü ünüyordum.

Hüseyin de,

"Vazgeç O. Bey, çocu a yazık," dedi.

Kemik Kıran, ikimizin de söylediklerine al dırmadı. Tuvaletten dönerken çocu u yanma ça ırdı. Biz Hüseyin'le a kın, üzgün bakı tık. Çocu a bir-iki ey söyledi. Gazete kapalı duruyordu. Sonra gazeteyi çevirip önüne koydu:

"Bunu tanıyor musun?"

Çocuk gazeteye öyle bir baktı. Yüzünden ne dü ündü ünü anlamak olanaksızdı. Burada geçirdikleri günler bu gencecik çocukları verecekleri tepkiler konusunda iyice temkinli davranmaya, bir tür tepkisizlik içine dü melerine yol açıyordu.

"Öldü mü?"

Kemik Kıran,

"Bunda ya ıyormu gibi bir hal var mı?"

Bunun üzerine çocuk çok kesin ve sert bir sesle,

"Devrim için feda olsun!" dedi, arkasını dö-
nüp hücreğine gitti.

Biraz sonra biz de hücremize döndük. Hüseyin gazetedeki öbür foto rafta görünen kızını tanı-
mı tı:

" kence edilirken gördü üm kızdı o, alttaki
foto raftaki..."

* * *

Hüseyin'le aynı hücreyi payla mamızın altın-
cı günü cumartesiye, yedinci günü pazara denk
geldi; buralarda cumartesi-pazarların sakini geçti-
ini, sorgulama ve i kencenin çok özel bir durum
yoksa yapılmadı ını ö renmi tik.

Cumartesi-pazar günleri kafama göre hazırlık
yaptım; sorguda siyasal görü ümlle ilgili sorular
çıkarsa fazla uzatmadan, kısa ve net, saldırgan ol-
mayan, akılcı yanıtlar verebilmek için kendi ken-
dimle konu tum.

Pazartesi günü nöbetçi Polis A.'ydı. Sabah,
her sabahki gibi ba lamı tı: Deli kız gene türkü-
sünü söylemi ti. Sonra sorguya götürüleceklerin
adları okundu. Benimki bugün de yoktu.

Hüseyin'in aya ındaki i likler inmeye ba la-
mı tı.

Saat on dolayında ilk kez gördü üm bir polis
hücreye geldi:

"Hadi bakalım Tarık, gel!"

Elim aya ım kesildi. Midemden yola çıkan
ılık bir yumru tüm bedenimi dola tı. Yutkundum.
Hüseyin'le göz göze geldik; bakı larımızla veda-
la tik.

Ayakkabılarımı giydim. Polis koluma girdi.
A.'nm kulübesinin yanındaki büyük demir kapı-
nın yanında yüzümü duvara çevirdi, gözlerimi
ba ladı. Demir kapı açıldı. Polis koluma girdi, yü-
rüdük. Ara sıra,

"Merdiven var," / "Merdiven bitti," gibi eyler
söylüyordu.

Durmadan yürüdüm. Günlerce hiç hareket et-
medi im için soluk solu a kalmı , yorulmu tum.
Yanımdan geçenlerle birkaç kez çarpı tık.

"Ba ını e !" Ba ımı e iyorum. "Basamak!"
Aya ımı kaldırıyorum. Sonunda durduk. Gözleri-
mi açtılar. Bir yazıhanedeydim. Her yer lambri
kaphydı. 'Müdür' yazan bir kapının önünde diki-
liyorduk. çeriye birileri girip çıkıyordu. Sonunda
beni de içeriye soktular. Müdür T. masada oturu-
yordu, tam kar ısında U ur Dünder duruyordu.
Onu Bakırköy'den tanıyordum. Kapının yanında
ayakta dikildim, ama hiç halim yoktu, sırtımı du-
vara yaslamı tım.

U ur bana döndü:

"Geçmi olsun Tarık."

Müdür, mesafeli bir yakınlık göstermeye çalı-
ıyordu:

"Nedir bu halin Tarık, peri an görünüyor-
sun?"

"A a ısı bit ve pire kaynıyor, geldi im günden
beri ne sorgum yapıldı, ne bir ey."

Müdür,

"O lum biraz dayanıklı ol. Bak a a ıdaki ib-
nelere, ne kadar dirençliler."

" nsnlıkdı ı ko ullarda ya ayıp etkilenme-
mek dayanıklılık ya da dirençlilik sayılmaz ki.

Hepimizin ya amları kısıtlandı. Körü körüne bir bekleyi içindeyiz. Katlanmak her geçen gün zorla ıyor. nsanca tepkiler vermekten vazgeçmeye dayanıklılık diyorsanız, gerçekten de dayanıklı de ilim öyleyse. Artık nereye gönderileceksem gitmek istiyorum; hapisane ya da her neresiyse..."

Müdür,

"O lum sana iyi davranıyorlar de il mi? A a-ıda sana sıcak yemek söyleyeyim; biraz beslen, kendine gel. Senin sinirlerin bozulmu , böyle olmaz."

O sırada kapı açıldı. Bir polis,

"Müdürüm çözüldü, ötmeye ba ladı," dedi.

Müdür hemen yerinden kalkıp hızla dı arı çıktı.

Ben U urla odada yalnız kaldım. Yıllar sonra ilk kez kar ıla ıyorduk. Aramızda bir dostluk, arkadaşlık olmadı ı gibi gençli imizde yumruk yumru a kavga etmi li imiz bile vardı. So uk bir hava ve yapmacık jestler aramızda dolandı.

"Tarık, benden istedi in bir ey var mı?"

"Yok, sa ol."

"Ben TRT Genel Müdürü olaca ım; nezaket ziyaretine geldim. Dı arıda herhangi birisine söylemek istedi in bir ey varsa yardımcı olabilirim."

"Yok, te ekkür ederim."

Müdür içeri girdi. Sinirden eh aya ı titriyor, ana avrat küfrediyordu. Sol elini ovu turuyordu; belli ki camı yanmı tı. Kolonya döküp ovu turmaya devam etti. Bir yandan da çocu a sövüp duruyordu:

"Yahu bunlar erefsiz! Adama, 'Ot lan, konu !' diyorum; piç, horoz gibi 'Güügüürüüügüüü! Güügüürüüügüüü!' diye ötüyor. Ulan, suratında az daha elimi kıracaktım."

Güleyim mi, a layayım mı, a ırmı tım. Az kalsın kıkırdamaya ba layaca ım diye korkuyordum. Kendimi zor tutuyordum.

Müdür, sonra U ur'la bir eyler konu maya ba ladı. Biraz sonra da zile bastı, bir polis geldi. Müdür, bana dönerek,

"Sen imdi bunu film yaparsın de il mi?" dedi.

Yanıtlamadım.

"Götürün bunu," dedi. "Bir de jilet verin, tıra olsun."

Polis koluma girdi, kapının dı ında gene gözlerimi ba ladılar. A a ıya indik.

Hücreye gelmi tim. Hüseyin a kınılıkla sordu:

"Ne oldu Tarık, çabuk geldin?"

Anlattım.

Ertesi sabah nöbetçi, Kemik Kıran'dı. Her ey önceki günlerin tıpkısı görünüyordu, bir yaramazlık yok gibiydi. Deh kız da yerli yerindeydi. Tuvalete giderken hücrelerin üst arah ından çocuklara sigara attım. Kemik Kıran bana kar ı çok daha ılımlı ve samimi davranıyordu. Müdür bir eyler söylemi olabilir diye dü ünüyordum. Bir ara hiç görmedi im bir polis geldi, devrimci bıyı ı bırakmı tı. Bana çok iyi davrandı; sohbet ettik.

Akıllı, entelektüel biri idi. Ço u konuda dü ünçerimizin örtü tü ünü gördük. Ben gene de çok temkinliydim. Kemik Kıran bir ara tuvalet tarafına gidince, aceleyle ceketinin içinden katlanmış bir *Cumhuriyet* gazetesi çıkartıp bana verdi:

"Canının sıkıntısını alır."

Sonra gitti. Onun Pol-Der'li oldu unu tahmin etmi tim. Hücreme döndüm, büyük bir keyifle gazeteyi okumaya başladım.

Ö leden sonra hücremize yeni birisini getirdiler. Tornacıymı . ODTÜ mezunu oldu unu ö -rendik. Makinelerini çalı ır durumda bırakıp çıkırtı ından sürekli yakmıyordu:

"Tornanın ba ından aldılar beni. Tezgâhımı bile kapattırmadılar, motorları yanar mı acaba?"

Adam T KKO'cuydu. 'Devrim' sözcü ü a zından dü müyordu. Bir yandan T KKO'yu övüyor, göklere çıkarıyor, sonra gene makinelerine dönüp, "Motorlarım yanar mı acaba?" diye yakınmaya ba lıyordu. Sayıklar gibi bir hali vardı. Aralıksız konu uyordu.

Hüseyin,

"Ne yaptın da seni aldılar?" dedi.

"Radyo kurduk, yayın yapıyorduk. Mahalle mahalle dola ıyorduk."

"Peki, enerjiyi nereden buluyordunuz? Bunun için güçlü bir elektrik kayna ı gerekmiyor mu?"

"Hayır, motosiklet aküsü yetiyordu."

"Motosikletin aküsüyle ancak yüz metre yayın yapabilirsin yahu."

"Yok abi, tüm stanbul'a yayın yaptık, herkes

dinledi. On bir ya ındaki o lum oynuyor, siz de burada böyle bekleyerek devrimcilik oynuyorsunuz. Abi sizi kullanıyorlar. Ben çok gördüm böyle sizin gibileri."

Tornacı iki gün kaldı bizimle, sonra gitti. Onu bir daha görmedim.

Ertesi gün, yani çar amba günü ve sonraki üç gün sakin geçti. Beni de Hüseyin'i de sorguya çar ırmadılar. Beklemeye devam ettik. Tabii sinirlerimiz de yıpranmaya devam etti.

Pazarı pazartesiye ba layan gece yarısı kapı açıldı. çeriye i manca, ya lı birini getirdiler. Adam korkudan tirtir titriyordu. 'Olympia' adh bir pavyonun sahibi oldu unu ö rendik. Siyasi ube polislerinden bir-ikisi pavyona gitmi ler. Hesap gelince ödemek istememi ler. Zaten zilzur-na sarho mu lar. "Biz M T'teniz, hesap mesap ödemeyiz," demi ler. Garsonlar da bir güzel döv-mü polisleri. te bu yüzden tüm pavyon Siyasi ube'ye getirilmi ti. Patron da bizim hücreye dü mü tü.

Adamın pırlantah Rolex saatini zimmete geçirmemi lerdı, ona yanıyordu. 'Saatim de saatim' diye sabaha kadar dertlendi.

Hüseyin,

"Sen bo ver saati imdi," dedi. "En az yirmi yıl alırsın bu i ten."

Adam zaten korkudan peri an olmu tu, Hüseyin'in söylediklerini duyunca iyice tela landı. Sabaha kadar tanıdıkları gidip geldi; bir ihtiyacı olup olmadı ını sordular. Çevresi geni ti anlaşılan. Sabah çıkarken beni de mutlaka pavyona

bekledi ini söyledi. Ve ısrarla davet etti.

(Yıllar sonra gitti imde çok samimi davrandı ını anımsıyorum, böyle mekânların en ık, lüks ve cömert ikramı sayılan ampanya sunmu - tu bana.)

Bu gün sorgu üstesinde adım okundu.

Adı okunan sevk olacaksa, hemen ardından, "E yalarını al!" diye uyarıyordu. Benim adımsa sorguya gidecekler arasında okunmu tu. Adım okununca, hücre numaramı ba ırımı tım. Sesim nasıl duyulmu tu hiçbir fikrim yoktu. Kapıyı aç tılar.

Heyecanlıydım. Öte yandan bu ko ullar altın da ve böyle bir belirsizlik içinde günlerce beklemekten bunalımı tım. ster istemez, ne olacaksa olsun, türünden bir dü ünçeye kapılmı tım. Ve sorgu için dü meye basıldı ında 'nihayet' demi - tim, ister istemez.

Salona girdim. Burada yüzleri duvara dönük dokuz-on çocuk vardı. Her sorgu ekibinin 'ayakçı' denilen bir kılavuzu oluyordu; sorguya onlar götürüp getiriyordu. Bir sorgu ekibi; komiser, iki ya da üç polis, i kenceci ya da 'tutanlar, bir de ayakçıdan olu uyordu. Ben de yüzümü duvara döndüm. Kısa boylu bir polis yerden siyah bir bant aldı. Sorgudan gelenler gözlerine ba lanan renkli gözba larmı çıkarıp bir kö eye bırakıyorlardı. Cumartesi-pazarları sorguya giden olmadı - ndan bu kö ede siyah, kırmızı, kahverengi kuma parçaları yı ıhrdı; hepsi de le gibi kirli on-

larca kuma bant.

Polis bana seslendi:

"E il, uzun!"

E ildim. Gözlerimi ba ladı. Müdürün odasına götürüldü üm çünkü kadar tedirgin de ildim. Gözba ı çok inceydi; tek kat ba ladı ını tahmin ettim. Cam kapının yanından geçerken insanların siluetlerini görebiliyordum; bir de ayaklarımı ve göbe imi.

Adam kolumu tuttu, dı arı çıktık. Merdivenlerden indik, merdivenlerden çıktık.

"Ba ını e !"

Ba ımı e dim.

"Basamak, iki tane!"

Basamak çıktım. Yol uzadıkça uzadı. Sonunda durduk.

Beni bir sandalyeye oturtup gitti. Tam karımdan ık geldi ini seçebiliyordum; pencere oldu unu dü ündüm.

Öylece bekliyordum. Giden gelen olmuyordu. Dakikalar uzadı. Zaman sündü.

Sa dan soldan i kence sesleri geliyordu; patırtılar, kütürtüler, genç insanların ba ırı ları, küfür, kıyamet...

Hücremden çıkarken üstümde ta ıdı ım kararlı ve dayanıklı halimden eser kalmamı tı. Bir karabasanın ortasında oldu umu dü ünüyordum. Tarifsiz bir heyecana teslim olmu tum.

Neden sonra kar ıma üç adam oturdu. Onları karaltı olarak görebiliyordum. Hiç konu muyorlardı. Polis mi, yoksa benim gibi sorgu için bekletilen tutuklular mı olduklarını anlayamamı tım. Biraz sonra fısılda maya ba ladılar. Ne konu tuk-

larmı anlamamı tım ama polis olduklarına karar verdim.

Uzun bir zaman sonra kar ımdakiler kalabalıklı tı.

Bir hareket vardı.

Sa yanımda birisinin nefes alıp veri ini duyuyordum. Elimi uzatsam adama dokunacak durumdaydım. Kula ıma do ru yakla tı, nefesinin sıcaklı ını hissediyordum, hafifçe üflüyordu sa kula ıma, sonra soluma geçip sol kula ıma.

Ürpermi tim. Aklımdan pe pe e ve hızla binlerce ey geçiyordu; ne dü ünece imi, nasıl davranacağı mı kestiremiyordum. Korkumu, heyecanımı bir yana koysam bile bütün bu olup bitenleri kendime konduramıyordum. Burada böyle çaresizce oturmayı hazmedemiyordum. Ki ili imle, onurumla oynanıyordu ve ben hiçbir ey yapamıyordum.

Kar ımdakiler yedi-sekiz ki i kadar olmu tu.

Ve sorgu ba ladı:

"Asıl adın ne? Nerelisin? Nerede oturuyorsun?"

Sanki bilmiyorlardı. Kalabalıktan ayakta duran biri konu maya ba ladı:

"Sen Yılmaz Güney mi olmak istiyorsun?"

Sesinden, Müdür T.'yi hemen tanıdı tım.

"Ne ilgisi var. Yok böyle bir dü üncem. Bizim i imizde, birinin yerine geçmek, birilerini taklit etmek ho kar ilanmaz, dı lanır bu yolu tutanlar. Zaten herkesin yetene i kendine. Tek ba ına ayakta duramıyorsan sanat çevresi üstüne basıp geçer. Hem, ben Yılmaz Güney olamam, olmak gibi bir dü üncem de yok."

"Peki, öyleyse neden Yılmaz Güney'le birliktesin? Neden ona yardım ediyorsun?"

"Nasıl yardım ediyorum yani? Ben ona yardım etmiyorum ki. O benim arkada ım, meslekta ım, birlikte güzel bir eyler yapmaya çalı ıyoruz."

Müdür,

"Bak Tarık, bize yalan söyleme... Seni ezeriz!" dedi.

te bu 'ezeriz' sözü bana dokundu. çime oturdu. Sinek miydim ben? Soruyu yanıtlamadım. Zaten soru neydi onu bile unutmu tum. T. yineledi:

"Seni ezeriz Tarık!"

Do ru yerime dokundu unu anlamı tı. Moralimi bozdu unun farkındaydı. O iskemlede oturan yorgun bedenimin, bunca gündür ya adı ım gerilimin ardından iyice yıpranmış duygularımın, dü üncelerimin ortasına kocaman bir delik açtı ının farkındaydı. Bana bir çay söyledi. Hüseyin'in anlattı ı askerlik hikâyesi aklıma gelmedi bile. Çayımı bitirene kadar bana hiç soru sormadılar, beklediler. Hepsi kar ımda duruyordu. Çay bitti. Hâlâ öylece duruyorduk. Aralarında fısıldaıyorlardı, hiçbir ey anlamıyordum. Bardak elimde kalmı tı, ne yapacağı mı bilemiyordum. Yanımda masa varmı gibi geliyordu bana, barda ı o tarafa uzatıyordum, olmuyordu. Biraz sonra öbür tarafa uzatıyordum, olmuyordu. O yanda masa olmadı ını bildi im halde kar ıma do ru uzatıyordum, gene olmuyordu tabii. Sınırlarım bozulmuştu. Hiç kimse elimdeki barda ı almıyordu. Elindeki bo çay barda ını bile bir yere koyamayan

zavallının biriydim. Ne kadar da acizdim. Gözya - larına kontrol edemedim. Gözlerim doldu, doldu. Gözya larını akmasın diye kendimi zor tutuyordum. Birden bo aldı, kuma gözba mın altından akmaya ba ladı. Barda ı fırlatmak istiyordum. 'Onun yüzünden,' diye dü ünüyordum, 'onun yüzünden, onun yüzünden!..'

Ellerim sıırıslıklam terlemi ti. Adamlar hâlâ kar ımdaydılar. Neden sonra akıl edip, bo barda ı sandalyemin baca ı boyunca yere bıraktım.

Gene sorular ba ladı:

"Senin dinin var mı?"

"Kelime-i ahadet getir."

"Namaz kılıyor musun?"

"Oruç var mı?"

"Uyu turucu var mı?"

"Hangi örgüttensin?"

" u adları tanıyor musun?"

"Ben sosyal demokratım," dedim.

"O zaman söyle bakahm: Sosyal demokrasi nedir, sosyalizm nedir, komünizm nedir?.. Anlat bakahm."

Saçma sapan eyler anlatıyordum, abuk sabuk yanıtlar veriyordum. Aklıma ne geliyorsa, önce zararsız oldu una karar verip hemen söylüyordum; ne hakkında oldu unu, önce söylediklerimle ilgili olup olmadı ını, sorulara yanıt sayılıp sayılmayaca ını hiç umursamıyordum. Müdür T. çok sinirlendi:

"Bizimle dalga geçme lan! akam yok, fena ezeriz!"

"Benim bildiklerim bunlar."

"O zaman Marx'ı anlat."

Ben gene saçmalamaya ba lamı tım. Ne söyleyece imi, nasıl anlataca ımı prova etmi tim oysa. Ama bu gergin ve sinir bozucu ortamda, birileri sürekli beni 'ezmek'ten söz ederken, bo çay bardakları bile bana kar ı cephe almı ken daha farklı davranamayaca ımı, istedi im gibi sakin, serinkanlı, mantıklı olamayaca ımı fark etmi tim.

Polisin biri beni konu turmak için yine Marx'tan, komünizmden, sosyalizmden söz etmeye ba ladı. Terminolojiyi çok iyi biliyordu. Öyle bir duruma gelmi tik ki, o anlatıyordu, ben onaylıyordum. Sonunda bir adam kalktı, aya ıma tekme attı:

"Yahu bunun bir bok bildi i yok ya da bizimle dalga geçiyor!"

O sırada birisi içeri daldı,

"Tamam, çözüldü, öttü," dedi.

Hepsi kalkıp gitti. Gitmeden önce T,

"Bak Tarık, bu son; sorulara adam gibi kar ılık vermezsen seni içeriye alırım," dedi.

Yalnız kalmı tım.

çeriden sürekli i kence sesleri geliyordu. Gene uzunca bir zaman geçti. Döndüler.

"Sürü filmi ni neden yaptın?"

"Maden, Demiryolu gibi filmlerde neden oynuyorsun?"

"Bu vatana neden ihanet ediyorsun?"

Durmadan soruyorlardı. Hiçbiri, 'Neden tutuklandın?' / 'Almanya'daki olay neydi?' / 'Tercüman gazetesi neden öyle yazdı?' diye sormadı. Burada olmamla ilgisi olmayan sorularla ak amı bulmu tuk. Bütün gün yerimden hiç kalkmamı -

tını. Elektrik ya da Filistin askısını bende dene-mediler.

stedikleri gibi bir açık vermeme tim. Polis durumdan ho nut de ildi.

"Yahu bu tırı kada hiçbir bok yok; aptalın te-ki."

"TKP'li..."

Sonunda beni 'K Masası'na götürdüler; yani Komünizm Masası.

* * *

Ak ama hücreye döndüm.

Hüseyin sordu, ben anlattım.

"Hüseyin, bunlar benim hakkımdan gelecek-ler."

Hüseyin bütün gece beni yatı tıran eyler söyledi. Sabaha kadar uzun uzun konu tuk. Du-rup durup Nâzım Hikmet'in, 'Güzel Günler Göre-ce iz Çocuklar' iirini okuyordu.

"Sende bir bok var ama söylemiyorsun Hüse-yin," diye takılıyordum.

Ertesi sabah adım gene sorgu için okundu.

Gözlerim ba landı. Bu kez ba ka bir polisle yürüyorduk. Beni bir odaya getirdiler, gözlerimi açtılar. Önüme bir sürü dosya kâ ıdı ve kalem verdiler.

" fadeni yaz, imzala."

"Ne yazayım?"

"Hayat hikâyesi," dedi ve gitti polis.

Ne yapaca ımı dü ünürken ba ka bir polis geldi. Ona da sordum. O da aynı eyi söyledi.

Ba ladım yazmaya. On üç dosya kâ ıdını dol-

durdum. Her eyi yazıyordum, gerekli gereksiz, ilgili ilgisiz. Zaman zaman polisler girip çıkıyordu ama umursamıyordum. Yazmayı bitirdikten son-ra beni tekrar hücreye götürdüler.

Ertesi sabah üstede adım okunmadı. Ö leden sonra on altı tane lise ö retmeni getirdiler; hepsi bir arada, tekmili birden. Adamları dayaktan peri-an etmi lerdı, iki elleri de pide gibi kabarmı tı. Biri bizim hücreye dü tü. Bakırköylü bir beden e itimi ö retmeni. Ö rencilerle birlikte adaya git-mi ler, hepsi birlikte mar lar söylemi ler. Bunun üzerine tüm okulu askeriye sarmı , çocukları dövüp, bırakmı lar; ö retmenleri de buraya getir-mi ler. Adam çok üzgün ve tela lıydı. Sinirleri iyi-ce bozulmu tu. Bu i in bu kadarla kalmamasın-dan korkuyordu, gelece i için kaygılanıyordu.

"Mesle imi kaybedersem ne yaparım?" dedi. Yoksul biriydi üstelik.

* * *

Hüseyin'le saydık, birlikte kalmaya ba layalı on sekiz gün olmu tu. Sabah ve ö len aynı bildik olayları ya ıyorduk. Ya am ko ulları olumsuz yönde de i ti inde insanın biyolojik ve moral sa lı ının bozuldu unu, ama hayatta kalma dür-tüsünün tüm zor ko ullara katlanmayı, hatta ne-redeyse alı mayı sa ladı ını dü ündük.

Ö lenden sonra Polis A. tuvalete giden bir ço-cu u gösterdi:

"Bu çocuk var ya, bu enayi Etiler'de bir Ame-

rikan cipini taramı . Altı Amerikalıyı öldürmeye te ebbüsten sanık, idamlık. Doksan gündür burada... Aptal herif, araba kur un geçirmezmi , kimseye bir ey olmamı . Bu salak da kaçarken yakalanmı . "

Hemen çocu a bu haberi yeti tirdim; "Dikkat et, bak böyle böyleymi ," dedim. Ya ız bir Kürt delikanlısıydı:

"O Amerikalılar ke ke ölselerdi de idam edilseydim."

Hoppala! Acaba bu çocuk hep böyle fikirsiz miydi, yoksa burada sorguya git sorgudan gel ne dedi ini mi a ırmı tı...

"O lum bu i böyle olmaz, iki yüz elli milyon Amerikalı var; öldürmekle bitmez," dedim.

Tuvaletler tıkanmı tı, a zına kadar pislik doluydu. Meydancı,

"Kim temizler?" diye ba ırdı.

Bir çocuk çıktı,

"Ben yaparım," dedi.

"Neden yapıyorsun?" dedim.

"Çok sıkıldım, sırf dı arı çıkmak için," dedi.

Sabah sorguya gideceklerin adları okundu.

"Tarık Akan, sevk!" sesini duydum.

Ne kadar da heyecan verici bir anonstu bu. Bakalım neler olacak merakıyla ve biraz da sevinçle Birinci ube'den ayrılmak üzere hazırlanmaya başladım. Sabah, ö len, ak am tuvaletleri, bakkal sipari leri, pislik kokuları, inleyenlerin acı dolu sesleri, sıra kimde acaba çarpıntısı, A., Kemik Kıran ve bir serüvenin sonu...

Hüseyin'le öpü tük. 'Kim önce çıkarsa öbürünün yakınlarıyla haberle ecek' diye daha önceden sözle mi , telefon numaralarımızı ezberlemi tik.

Hüseyin giderayak beni yüreklendirdi:

"Merak etme, göreceksin bırakacaklar, bu adamlar sana gözda ı veriyorlar," dedi.

"Selimiye'de görü mek üzere..."

Hüseyin,

"Sen benden önce çıkarsın, gör bak," dedi.

Ceketimi giyip çıktım. Gene gözümü ba ladılar. Yürüdük, yürüdük. Temiz hava yüzüme çarpıyordu.

3. Bölüm

Burası Selimiye

Durunca gözlerimi açtılar. çeri giri te teslim etti im Alman Marklarını ve pahalı güne gözlü ümü geri verdiler. Bavulumu a abeyime vermi ler. Bir süre Siyasi ube'nin giri inde bekledim. Beyaz bir Renault arabaya do ru gittik. Çevrede sivil polisler vardı. Arabanın arka tarafına beni bindirdiler, bir polis de ön koltu a oturdu; elinde bir telsiz tutuyordu. oför çok sonra geldi. Hareket etmeden önce sol tarafıma bir polis daha bindi, ben sa da kaldım. Biraz daha bekledik. Derken benim oldu um taraftaki kapı açıldı, beni biraz ileri ittiler, yanıma bir çocuk daha oturdu; elleri arkadan kelepçeli, sakallı biriydi. Arabanın içinde öylece oturuyorduk.

Sonra bizi arabadan dı arı çıkardılar. Çocu u ortaya oturtular, ben gene cam kenarına gelmi tim. Beyaz, kirli, içi tabanca dolu bir torbayı da tutmam için bana verdiler. Çok a ırdı, bacaklarımı a rıttı ını anımsıyorum. Sonunda hareket ettik. Bir minibüs dolusu polis de arkamızdan geliyordu. Yola koyulduk.

Gayrettepe... Çevremi seyrediyordum. Köprüye gelmi tik. Yanımdaki çocuk birden bana döndü, alçak sesle te ekkür etti:

"Tarık Abi, sa ol."

Anlamaya çalı arak yüzüne baktım. Çocuk

tanımadı mı anlamı tı:

"Sigara için..."

Gülümsedim. Gözümün önüne küçük deli in a zındaki sohbetimiz geldi. Dev-Yol Marmara sorumlusu. a ıllacak ey: ncecik bir çocuktu.

Selimiye'nin kapısına gelmi tik.

Selimiye K1 lası'nın üç ana kapısı vardı: Kuzeyde A kapısı, pa aların girdi i B kapısı ve araçların giri çıkı yaptı ı C kapısı. C kapısının yanında ve solundaki iki kulübede polis ve asker bekliyordu. Kapının tam kar ısına, caddeyi geçtikten sonra ba layan büyük bo bir alanın üzerine bir sahra çadırı kurulmu tu; içeride analar-babalar bekle yordu. Her kö ede askerler vardı.

Arabalar durdu. Polisler indiler. Çevrede pek çok polis vardı. Biz de arabadan indik. Silah torbasını benden aldılar. Elleri ba lı arkada önde, ben arkada, on-on be metre yüksekli inde, bir kanadına normal boyutlarda bir kapı açılmı dev bir kapıdan girdik.

Sa tarafta bir kadın bir erkek polis görüyordum, ikisi de resmi giyimliydi. Bir yüzba ı bana baktı. Sol tarafta Amir Odası' yazıyordu. Hemen yanından, ba larına birer askerin oturdu u birbirine birle tirilmi tahta masalar ba lıyordu. Askerlerin önünde kaim dosyalar vardı. Ortadaki büyük merdivenin ba langıcına, ziyaret kartlarının verildi i bir masa yerle tirmi lerdı. Oradaki herkes bana bakıyordu; dost-dü man birçok bakı üstüme yapı tı.

Üstümüzü aradılar. Masaların önünden teker teker geçtik. Ön kayıt yapıldı. Arabalarla birlikte

geldi imiz iki polis yanımızda, merdivenden yukarı çıktık. Yukarıdan a a ıya ku bakı ı göz atınca herkes ufacık görünüyordu. Küçük bir kapıdan geçip dı arıya çıktık. Aslında ben dı arı çıktık ı-mızı sanıyordum, oysa orası Selimiye'nin avlusuymu .

Askeri araçların ve pek çok askerin oldu u bir alandı burası. Herkes yan gözle bana bakıyordu. Beni alanın ortalarında, kantinin yanında bir odaya soktular. Öteki çocu u ba ka bir yere götürdüler. Odanın bir penceresi vardı, dı arıyı görebiliyordum. çerisi kitap doluydu; yerlere atılmı binlerce kitap. Askerler önümden geçti. Korkak, çekimser gözlerle bana baktılar. Hiç kimse konu -maya cesaret edemiyordu.

Burada uzun süre kaldım. Yerdeki kitapları inceledim, hepsi yasak, sol içerikli, tanıdık kitaplardı.

ki-üç saat geçti. Niye burada böyle bekledi i-mi anlamamı tım. Kimbilir, belki de beni serbest bırakacaklardır diye umutlanıyordum.

Neden sonra iki asker gelip beni aldı. Yürüdük, indik, çıktık. Yukarıdan ku bakı ı gördüm, yine kayıt masaları, yine askerlerdi; hepsini görüyordum. Buradan çıkıp gidece imi sanıyordum. Askerlere bir ey sormaya çekiniyordum. Birden sa a saptık, penceresi olan ah ap bir kapıdan içeri soktular. Kar ıda, gözetleme deli i olan demir bir kapı vardı. Sa da çelik dolaplar, çelik masa, kayıt defterleri. Bir yüzba ı, birkaç asker gördüm. Yüzba ı ayaktaydı, askerler oturuyorlardı. Durum anla ılmı tı, umutlarım da böylece sönmü tü.

Ceplerimi bo alttım. Güne gözlü üümü, paraları masaya koydum. Yüzbaının emriyle paralar sayıldı, bir torbaya konuldu. İlemler uzun sürmüdü. Bu arada be-altı tutuklu daha gelmi, onların da emanetleri alınmıdı; ben, onları bekliyordum. Yüzbaı birkaç kez demir kapıdan girip çıktı; her seferinde kapıyı çalıyordu, önce küçük gözetleme kapısı, sonra büyük kapı açılıyordu. Nereye gitti ini göremiyordum ama, belli ki o yanda hücreler vardı.

Sonunda herkesin i lemi bitti. Gene demir kapıya vuruldu, gözetleme deli inden bakıldı, kapı açıldı. Tek sıra ilerliyorduk; demir basamaklardan a a ıya indik, dar bir kapıdan demir kafesli bir yere girdik. Ben en arkadaydım.

Kapının baında elinde copuyla bir er duruyordu. İlk girenin ellerini açtırdı, ba ladı vurmaya. ki, üç, dört... ellerine copu yiyen öbür yana geçiyordu. İkokulda ö retmenden yedi im dayaklara benziyordu. Bazıları tam cop incekken ellerini çekiyor, cop bo a gidiyordu. Eh, bu da askeri sinirlendiriyordu tabii, bir dahaki sefere daha iddetlisi geliyordu. Birisi tam cop ineci sırada elini yana çevirip copun hızını kesti. Birisi,

"Ne vuruyorsun asker abi, Birinci ube'de zaten anamız a ladı," dedi.

Ba ka bir asker yanıtladı onu:

"Bu, ho geldin daya ıdır, ho geldin daya ı," dedi ve güldü.

Sıra bana gelmi ti. Elimi açtım, öyle bir baktı, hafiften bir sa a bir sola indirdi.

Copu yiyen, kafesli yerde duvarın kenarında

tek sıra yan yana duruyordu. Ben de oraya gittim.

Karımızda askerler dikiliyordu. Bir ba çavuşu ,

"Soyunun!" dedi. "Donunuz dahil çıkartın."

Herkes donup kalmıdı. tirazlar ba ladı:

"Komutanım, arayacaksanız arayın, donumuzu çıkarmaya ne gerek var, biz zaten Siyasi ube'den geliyoruz, üzerimizde hiçbir ey olamaz ki," diyenler olduysa da ba çavuşu ,

"Soyunmayan dayak yer," deyip gitti.

Yava yava soyunmaya ba ladık; donlar çıkarıldı, herkes giysileriyle önünü kapatmaya çabılıyordu. Ben de üzerimdekileri çıkarttım; ayakkabıları, pantolonu... Ötekilere baktım, herkes utana sıkıla soyunuyordu. En sona ben kalmı tım. Me er ne zormu u donu çıkarmak. Ufacık kalmı m gibi hissediyordum kendimi. Aceleyle donumu indirdim, çabucak çıkarıverdim, gömleimle, pantolonumla hemen önümü kapattım.

Herkes öylece duruyordu. Sonra,

"Giyinin," dediler.

Biz de giyindik... Ne olmu tu yani... miydi bu yaptıkları?

Yüzbaı geldi, buradaki disiplinden, nasıl davranmamız gerekti inden söz etti ve ne rütbede olursa olsun herkese 'Komutanım' diye hitap edece imizi, erlere de 'Komutanım' diyece imizi söyledi.

Askerler herkesi iki er iki er hücrelere götürüyordu. Ben tek kalmı tım. Sonunda beni de bir asker aldı. Hücrelerin ba ladı ı büyük koridorun baına çıktık. Korkunç büyüklükte, sonu görünmeyen, karanlık bir koridoru burası. Sol

tarafıta hücreler vardı, sa ımız duvardı. Hücrelerin önü demir kafeslerle kapatılmı tı.

çerisi, koridor boyunca asker doluydu; ilk anda onların gardiyan olduklarını dü ünümü tüm.

Yürüyorduk koridorda. Birinci hücrenin önünden geçtik. Bakı lar üzerimdeydi. Kar ıdan bir askerle kısa boylu ya lıca birisi geliyordu; elleri kelepçeli, gözlüklü, top sakallı birisi. Bu adamı tanıyor gibiydim. O muydu acaba? Dikkatlice baktım. Evet, Mehmet Kemal'di. *Cumhuriyet* gazetesinde kö e yazarı. Selam versem mi, vermem mi diye dü ünürken yanımdan geçti. Kafası önde; hiç bakmıyordu. Arkamı döndüm,

"Mehmet Abi, Mehmet Abi!" diye ba ırdım.

Mehmet A abey hiç oralı olmadı. Çok yakınımdan geçti i halde dönüp bakmamı tı bile. Nendense o an çok kızımı tım, sesimi duydu u halde dönüp bakmamı tı bana.

(Çıktıktan sonra kendisine, "Mehmet Abi, Selimiye'de ben girerken sen çıkıyordun, yanımdan geçtin, arkandan o kadar seslendim, dönüp bakmadın bile," dedi imde, "Enayi miyim? Seni tanıdım ama, sen giriyorsun ben çıkıyorum, sana orada selam verdi imde ya bana, 'Vay, sanı a selam verdin, hadi bakalım tekrar içeri!' deseler ne halt edecektim?" demi ti. Haklıydı.)

Koridorun geni li i en az on metre, yüksekli i on be , belki yirmi metre. Selimiye K1 lası'nın bir ucundan öbür ucuna uzanıyordu herhalde. Asker gardiyanların kimi ayakta dikiliyor, kimi geziyor, kimi duvara yaslanmı zaman öldürüyordu.

Beni götüren askerin ayak sesleri koridorda

yankılanıyordu. Öbür sesler bir u ultu gibi uzaktan geliyordu. Koridorun solundan, hücrelerin birkaç metre aç ı ndan yürüyorduk. Perspektifte önümdeki demir parmaklıkları gri bir erit gibi görüyordum; sıralı olarak devam ediyordu. Hücrelerin de sonunu göremiyordum, karanlıkta kayboluyorlardı.

Biraz daha yürüdük. Sol yandaki bir duvar aralı ndan girdik. Hemen kar ıda bir hücre, içerde de biri vardı. Asker onun hemen yanındaki hücrenin büyük kapı kilidini açtı; koridoru görmeyen tek hücreydi; içeri girdim. Yerde oturan iki ki iden genç olanı aya a kalktı, hafifçe gülümsedi. Arkamdan demir kapı kapanıp kilitlendi. Aya a kalkan genç çocu a baktı imda hâlâ gülüyor olması dikkatimi çekti... İlgin Su... Ruhi Su'nun o lu... Birbirimize sarıldık.

"O lum, ne arıyorsun sen burada?" dedim.

"Sen ne arıyorsun burada abi?" dedi.

Gülü tük. Tekrar birbirimize sarıldık. Öbür çocuk da bu arada aya a kalkmı tı, onunla da el sıkı tık, sonra yere oturduk. Tahtadan yapılmı , yerden be -on santim yüksekli inde bir dö ek bütün hücreyi kaplıyordu. Üstüne askeri battaniyeler örtülmü tü. Hemen sigaralarımızı yaktık. Sigara boldu. Günler sonra sigara üstüne sigara yakıyordum.

Bir ara içerideki parfüm kokusu dikkatimi çekti ama garipsemedim.

"İlgin, anlat bakalım, neden tutuklandın?"

Neden tutuklandı ını sormu tum ama alacağım yanıtta da korkuyordum.

"Abi hiç sorma, soka a çıkma yasa ından tu-

tuklandım."

Birden rahatlamı tım; gülmeye ba ladım. Nasıl gülüyordum, nasıl gülüyordum, kafam yerlere de iyordu. Ilgın anlatıyordu ben gülüyordum:

"Atatürk Kültür Merkezi'nde *Hürrem Sultan'm* galasından sonra tüm sanatçılar Lalezar'a gittik. Bu arkada la biraz geç saate kaldık, saat ikiye yakla ırken acele bir taksiye bindik. Giderken taksi yolda bozuldu, saat ikiye be -on dakika vardı. Taksiden indik, ba ladık taksiyi itmeye. Taksi çalı ır çalı maz oför gaza bastı gitti. Cadde ortasında kaldık. Biz de ba ladık yürümeye. On dakika sonra bir askeri ciple bir subay geldi, 'Hayırdır yahu, nereye böyle, gelin bakahm buraya,' dedi. Biz de bindik cipe, do ruca buraya."

Sinirim bozulmu tu, gülmekten katılıyordum. Güldükçe kendime geliyordum aslında. Selimiye'de kalaca ımı anladı imdan beri üstüme çökmü olan tanımsız gerginlikten azar azar kurtuluyordum.

Biraz sonra tuvalette elimi yüzümü yıkadım. Uzun zamandır ilk kez sabun kullanıyordum. Karık, küçük bir ayna parçası bile vardı. Alaturka bir tuvalet; kapısında asılı olan askeri bir battaniye kapı görevi yapıyor. Hücre dört metreye iki-üç metre kadardı. Bir karı geni li inde iki metre uzunlu unda bir penceresi vardı, dı arı do ru geni liyordu, yani V eکلindeydi; duvarın kalınlı 10 kadar fazlaydı ki kolumu içine soktu umda yarısına bile gelmiyordu. Parmakhk ya da bir pencere kapa ı yoktu. Buradan Selimiye'nin temelini ne kadar sa lam ve duvarlarının ne kadar kalın oldu unu anlamak mümkündü. Bu yarıktan Üs-

küdar'a giden yol görülüyordu; arabalar gelip geçiyordu.

Tavan çok yüksekti, tepede tek bir lamba yanıyordu. Allanın cezası lamba gündüz bile yanıyordu. Hücrede bol bol gazete, bisküvi, sigara vardı. übedeki hücrelerden daha rahat görünüyordu. Sonu olmayan koridordaki bir girintide oldu u için bizim bulundu umuz yerden koridor görünmüyordu.

Neden sonra parfüm kokusu garibime gitmeye ba ladı. Nereden geliyor olabilir, diye dü ündüm. A ır bir kokuydu. Hücrenin neresine gitsem koku devam ediyordu. Dayanamadım, Ilgın'a sordum:

"Burası ne kokuyor? Kadınlar mı var yan hücrede?"

kisi birden gülmeye ba ladı:

"Yok abi, bizden önce yirmi kadar transseksüeli buraya tıkmı lar; Beyo lu'nda ne kadar transseksüel varsa askerler toplamı . Saçlarını kesmi ler. Uzun süre burada kalmı lar. Hapishaneyi birbirine katmı lar. Askerler anlatıyor, birbirleriyle kavga etmi ler, arkı, türkü söylemi ler, nöbetçi askere sarkıntılık etmi ler, neler neler. Bakmı lar olacak gibi de il, hepsini stanbul dı ına göndermi ler. Sarı ın bir asker var, o geldi i zaman anlattırılım, bak yerlere yatarsın gülmekten."

(Aradan günler geçtikçe her askerin bu olayı ba ka türlü anlattı ını anımsıyorum.)

Hücreye henüz geldi im halde birçok asker parmaklıklara yakla ıp öyle bir bakıp gidiyordu. Hiçbirinin konu maya cesareti yoktu. Bunun ne-

denini gece olunca anlayacaktım: Subay denetimi gündüz çok sıkıydı, gece olunca subaylar pek ortalıkta görünmüyorlardı; bu yüzden de askerler daha rahat davranıyor, geceleri konu abiliyorlardı.

Deh etli ekilde kaınıyordum. Kafam çok kötü durumdaydı. Kaıntı bula tıran zehirli takunyalar giymi karıncalar kafamda yürüyordu.

Çocuklara siyasi ubeyi anlatmaya başladım; olup bitenleri, baimdan geçenleri. Günler geçmişti. Bir türlü denetleyemedim ve kendi dımda olup biten bir sürü olayın ortasında elim kolum bılı kalmı tım. Sıkıntımı anlatmak istiyordum, buna ihtiyacım vardı. Konu tukça biraz olsun rahatladı mı hissettim. Onlara Selimiye'yle Siyasi ube arasındaki farkı bile anlattım; ube'nin nasıl ezici bir havası oldu unu, korku ve deh eti bilmelerini istedim.

Kafam çok kaınıyordu. Saçlarımın dibinde küçük küçük kımıltılar hissediyordum. Sonra hafif hafif bir kaınma; sa kula ımın üstü, hemen sonra tam tepesi, sonra kafamın arkası ve birden alnımın üstü... Parma ımın ucuyla bir-iki kez kaınınca bitiyordu. Her kaıyı ımda, acaba bit tırna ımın içine girdi mi, diye bakıyorum, ama yoktu, ele hiçbir ey gelmiyordu. Daha sonra, tek baıma kaldım günlerde müthi bir ey ke fetimim: Gazeteyi kuca ımda davul derisi gibi gergin bir ekilde tutup baımı üstüne e erek hızlı hızlı karı tırınca, gazetenin üstüne pıtır pıtır bitler, sirkeler düüyordu. Sonra onları çıtır çıtır kırıyordum.

Derken yemek kokusu tüm Selimiye'yi sardı.

Uzaktan karavana sesleri geliyordu. Karavana yere bırakılınca koridorda tok bir ses yankılanıyordu. Karavanaların sapı iki yana dü tü ünde daha tiz bir ses çıkıyordu. Kepçe sesleri, çinko tabak sesleri birbirine karı ıyordu. Hamamdakine benzer bir yankılanma koca kı layı sarmı tı. Sesler yava yava bizim hücreye do ru yakla tı. Günler sonra ilk kez sıcak yemek yiyecektim. Gözüm demir parmaklıklardaydı; askerler gelecekti, ben hemen yerimden fırlayacaktım. Öyle açtım ki. Yemek kokusu da öyle güzeldi ki a zım sulanmı tı... Ve sonunda... yerimden fırladım; birinci bendim!

ki asker geldi, ilki çatalları, ekme i, çinko tabakları demir parmaklıktan içeri uzatıp gitti. Tabakları, çatalları payla tık. Adam ba ı yarım tayın düüyordu. Tayını koltu umun altına sıkı tırdım, çinko tabaklar elimde, gözüm yemeklerde, bekliyordum. Karavanalar yere bırakıldıkça tok sesler duyuluyordu. Kepçe kovanın içinde öyle bir tur atıyor, sonra parmaklıklardan içeri sokulup tabaka bo altılıyordu: Nohut. kinci kepeçe: Bulgur pilavı. Yemeklerimi alıp hücremin ortasına ba da kurdum, tabakları önüme aldım. O kadar keyifle yiyordum ki. Sanki dünyanın en güzel yeme iydi. Asıl keyifse yemekten sonra kenara çekilip sırtımı duvara yaslayarak bir sigara içmek oldu. Bir an için baıma gelenleri unuttum.

Bo alan tabaklar parmaklıkların dıına bırakıldı, daha sonra bir asker bunları bo karavananın içine atarak bütün hücrelerden toplayacaktı. Saat dokuz ya da on dolaylarında, Selimiye'nin içi ızgara köfte kokmaya başladı. Yerimden kalkıp pencereye gittim. Dı arıyı koklamaya çah ıyordu.

dum. Hayır, koku dı ardan gelmiyordu. Izgara köfte kokusu demir parmaklıkların arkasındaki koridordan geliyordu. Olacak ey de ildi. Hücrelerin ortasında köfte kokusu. Ilgın'a,

"Burada birileri köfte yiyor ya da satıyor," dedim.

Ilgın'la arkada ı Ha im, benimle dalga geçmeye başladılar:

"Abi bu bir hayal kokusudur."

"Subaylar köfte satıyor olamaz mı?"

"Askerler satıyor olabilir."

"Subayların yemek kokusudur belki."

Böylece konu up gülü tük. Ama köfte koktu-undan emindim. Onlar da kokuyu alıyorlar, ama aldırıyorlardı; belki de inanamadıkları için aldırıyorlardı.

O hücrede kaldı ım günler içinde bir-iki kez daha köfte kokusu geldi burnuma, ama büyük hücreye geçene dek nereden geldi ini ke fedemedim. Büyük hücreye geçti im gün bu koku sorunu çözüldü.

(kinci hücrem, u sonu görünmeyen karanlık koridora yakın bir yerde. Gece yarısına do ru karanlık koridordan müzik sesleri gelmeye başladı. Yanımdaki çocuklar, "Gene a alar kafayı buldular," diye konu uyorlar. "Kim bu a alar?" diye sordum. "Abuzer U urlu ve adamları. Televizyon, radyo, ne istersen var. Yemekler, içecekler dı ardan geliyor. Aylardır buradalar.")

Gecenin geç bir saatinde yatmaya karar verdik. Ben pencerenin altını seçtim. Bu hücrede kaldı ım günlerde hep aynı yerde yatacaktım. Ilgın ile Ha im duvar kenarmdaydılar. Siyasi u-

be'deki alı kanlı ımla yatmadan önce her yerimi sıkı tırdım: Pantolonumun paçalarını çorabımın içine, gömle imi donumun içine, pantolonumu kemerin altına, ellerimi ube'den getirdi im çoraba, gömle in kollarını da bu çorabın içine. Sonra ceketini sırtıma aldım, yakasını kaldırıp kafamı içine soktum. Sadece a zım açıkta kaldı. Kıvrılıp yatacakken Ilgın'la Ha im başladılar gülmeye:

"Halin çok komik abi, senin böyle bir fotoğrafını çekebilsek..."

"Çocuklar, bu pire için önlem. Artık hiçbir pire içeri giremez. Deneyimlerimle biliyorum. Yerinizde olsam hemen böyle yapardım; yoksa her yeriniz i er."

Sonunda yattım. Tavandaki ık sönmüyordu, bu yüzden çok geç uykuya dalabildim. Her dönüşümde ık gözümüne giriyordu.

Gün a arırken ivesi nedeniyle Güneydo ulu oldu unu dü ündü üm bir er, elindeki tahta copu demir parmaklıklara çarptırarak herkesi uyandırdı. Parmaklıkların bir ucundan öbür ucuna kadar, durmadan, tangur tungur sinir bozucu bir ses çıkartarak yürüdü. Sabahın köründe o demir parmaklıklardan çıkan ses insanı yerinden zıplatıyor, beyninde çınlıyordu. Bir yandan da ba ırıyor:

"Galk, galk, galk lan galk!"

Kalkmı tık. Duvara sırtımızı verdik, oturur durumdaydık. Asker gitti. Öbür hücrelerdeki tıngırtı hâlâ sürüyordu.

Ilgın'ın a kınlıkla bana baktı ını fark ettim.

"Abi, ne oldu gözüne yahu?"

Elimle gözümü yokladım. i mi ti. Sol gözü-

mün kapa ında koca bir i lik vardı. Gözlerimi yukarı kaldırıncaya fark ediyordum. Ha im de a - kınlık dolu gözlerle baktı bana,

"Abi, mikrop kapmı olmalı," dedi.

Tuvalete gittim. Kırık ayna parçasında gözüme baktım. Gerçekten gözüm i mi ti. Elimle yokladım, a rısı sızısı yoktu. Daha dikkatü bakınca gözkapa ımm üstündeki pire ısırını fark ettim. Parma ımla dokununca tatlı tatlı ka ındı.

"Yok bir ey, pire ısırımı ," dedim.

Gülmeye başladılar.

"Abi, hani pireden korunuyordun, o konuda deney imliydin; ne oldu?" diyerek dalga geçtiler benimle.

Neden bu kadar erken saatte kaldırıldı ımızı anlamamı tım. Üçümüz de duvara yaslanmı , dizlerimizi karnımıza çekmi , ba ımızı dizimizin üstüne koymu bir konumda kestirmeye başladık. Kendimden iyice geçmi ken İlgin beni uyardı; eliyle sus i areti yaparak kısık sesle,

"Abi gel bak, sana ne gösterece im," dedi, el kol i aretleriyle beni pencerenin yanına ça ırdı.

Bir yandan da kıpırdamamaya çalı arak pencerenin içine bakıyordu. Yüzünde geni bir gülümseme vardı. Gözleri sevinçle parlıyordu. Merakla yerimden kalktım. Nedenini bilmedi im halde çok yava ve dikkatli hareket ediyordum. Ayaklarımın ucuna basıyordum, gene de tahtalar gıcırıyordu. İlgin, sürekli, eliyle sessiz olmam için uyarıyordu. Dikkatle yanma gittim. İlgin pencere geni li inden benim bakmamı istercesine kenara çekildi. Yakla ıp baktım. Ve birden gördüm: Pencerenin altında, tabanında, iki küçük

fare vardı. O kadar küçüklerdi ki, parma ımın bir bo umu kadardılar. Enli pencere duvarının ortasında duruyorlardı. Dünyanın en güzel eyi karımızdaydı sanki. Kulakları kocamandı, kafalarının en az iki katı büyüklükteydi. Sabah güne i di ardan içeri girmeye çalı ırken, farelerin kulaklarındaki incecik damarların tümünü kırmızı kırmızı ortaya çıkarmı tı. Kendileri pembe pembe, gözleri, burunları minicikti; harikaydılar. Sa ı solu koklayıp titreye titreye kırıntıları yiyorlardı. Üçümüz de gev emi tik, a zımız kulaklarımızdaydı. Sessiz sessiz güldük. Uzun zaman onları seyrettik. Sonra ta ların arasında kayboldular.

"İlgin, bunların yuvası burada olmak; annele-ri babaları nerede acaba?"

"Daha anneleriyle babalarıyla tanı madım ama, duvarın içi fare dolu, herhalde günün birinde bu koca Selimiye'yi fareler için için yiyerek bitirecekler."

Gülü tük. Bisküvileri parçalayıp kolumun uzandı ı yere kadar pencerenin içine do ru ittim, da ıttım. O gün sevimli fareler bir daha hiç görünmediler.

* * *

Yerde uzunlamasına oturuyorduk. Bir süre sonra yan hücrenden birisi yüksek sesle bir eyler söyledi; sanki Kuran okuyordu. O kadar çok ba ırıyor ki, çıldırdı ını, aklını kaçırdı ını dü ündüm. imdi askerler gelir, bakalım ne olacak, diye bekledim. Ama ne gelen vardı, ne ilgilenen. Adamı dinlemeye başladık. Kuran'a benziyordu

ama Arapça de ildi. Aslında hiçbir dili ça rı tırmıyordu; arada sürekli, "Allah, Allah, Allah," deniyordu. Bir tek bu sözcü ü anlayabiliyordum. Bunlar durmadan yineleniyordu. Yava sesle söyleniyor, söyleniyor, söyleniyor, sonra birden ses yükseliyordu. Ve yine sessizlik ba lıyordu. Adamın nefes alı veri ini duyabiliyordum. Arkasından tak tuk sesler gelmeye ba ladı; eliyle bir yerlere vurdu unu dü ündüm, belki de kafası ya da aya ıyla. Bir süre sonra gene ba ladı; yükselip alçalan anlamsız sözcükler... Böylece saatlerce sürdü.

Kahvaltıyı getiren askerlere sordum:

"Yan hücrede neler oluyor, adam hâlâ susmadı."

"O idam mahkûmu. Çoktandır burada. Su-baylar gelince bir i ne yapılır, susar."

Kahvaltılarını aldık; küçük bir çaydanlık, üç bardak, toz eker, beyaz peynir, tayı. Peynir kireç ta ı gibiydi. Yan hücredeki ses kahvaltı boyunca sürdü. Konu malarımız tatsızla mı tı, kula ımız da akımız da hep yan hücredeydi.

Aradan uzun bir zaman geçti. Yan hücredeki ba ırma bir ara çok yükseldi, tak tuk sesleri ga-riple ti. Az sonra biri gelip ba ırdı, emirler verdi. Yerimden kalktım, hücrenin demir parmaklıklarına yana tım, yan tarafa baktım. Bir asker adam-la konu maya çalı ıyordu:

" smail, smail yapma, imdi komutan gelir, bizi fırçalar, sus biraz..."

Araya girdim:

"Komutanım, bir dakika bakar mısınız?"

Hemen yanıma geldi, belli ki benimle konu -

maya meraklıydı. öyle bir gözümün i ine baktı, amailgilenmedi.

"Ne oluyor orada? Kim bu arkada ? Adam hiç susmadı."

"Deli numarası yapıyor galiba. damdan kurtulmak için. Sözde namaz kılıyor. Bir tek dua bilmiyor, hep uyduruyor. Sonra kafasını sallıyor, sallıyor. Ba hyor yere vurmaya. Saatlerce vuruyor. Adamda ne kafa var mı yahu; ben vursam ölürdüm."

"Suçu neymi ?"

"Köyünde kavga çıkmı galiba; stanbul'a ba lı bir köyde. Bu adam da av tüfe iyle bir jandarmayı öldürmü , kendi arazisinin içinde. Siyasi suçlu de il yani."

Bu arada smail'in sesi hâlâ duyuluyordu.

"Peki davası kesinle ti mi?"

"Çoktan kesinle ti. Aylardır burada. nfazını bekliyor. Ya da Meclis'ten bir karar çıkar diye bekleniyor."

Sustuk. Bir süre, senin memleket neresi, tezkereye ne kadar var, diye konu tuktan sonra,

"Ba ka idam bekleyen var mı burada?" dedim.

"Tabii var. Havalandırmanın hemen kar ı hücrelerinde iki ki i daha var. Ama onlar siyasi. Havalandırmaya giderken görürsün, ikisi de ayrı hücrelerde kalıyorlar. Onlar da infazı bekliyorlar. Solcu muymu lar ya da öyle bir ey. Birinin adı Ahmet, öbürünün adı..."

smail'in gürültüsü sürerken ona seslendim:

" smail Karde ! smail Karde ! Ben senin yanındaki hücrede kalıyorum... Beni dinler misin?..

Seninle konu mak istiyorum..."

Hiçbir yanıt gelmedi...

" smail, sana bir ey söyleyece im, bak, beni dinle bir dakika... Ben Tarık, Tarık Akan'ım..."

Belki adımı duyunca beni dinler, diye dü ün mü tüm, ama ba aramamı tım, yerime gittim. Oturdum. Sigara üstüne sigara...

Zaman ilerliyordu. Hücrenin önüne bir asker geldi. Elindeki kâ ıttaki adları okudu:

"İlgın Su! Ha im Tu !" diye ba ırdı. "E yalarınızı alm, sorguya!" dedi.

Bunu hiç beklemiyordum, donup kalmı tım. Birden tela landım, bir eyler yapmam gerek diye ortalıkta dolanmaya ba ladım. İlgın ile Ha im e yalarını topluyorlardı. Asker kapıda bekliyordu. Çok az zamanım vardı. Hemen İlgın'a,

"Ola ki serbest kalırsanız, u telefon numarasını ezberle, anneme babama iyi oldu umu söyle, beni merak etmesinler, onlarla mutlaka konu ," diyebildim.

Ha im'le, İlgın'la öpü tük. Gittiler. Kapı arkalarından kapandı.

Yerime oturdum. Bir, sigara yaktım. Kendime o kadar sinirlenmi tim ki. Nasıl oldu da bu derece dü üncesiz davrandım, ya aceleyle yanlı numara ezberlediye, üstelik daha haber iletmek istedi im çok yer vardı, nasıl dü ünemedim, bana bir avukat bulunması gerekiyordu, arkadaş larımla konu ması gerekiyordu, diyerek kendime kızıp durdum. Annemle babam uzun zamandır ilk kez benden haber almı olacaktı. Nasıl da merak ediyorlardı kimbilir. Babamın ekeri yükselmi olmalıydı. Annem de gecelerini kesinlikle

uykusuz geçiriyordu. Aptal kafam! Nasıl dü ünememi tim, nasıl dü ünememi tim! Kendimi s-mail gibi yerden yere vurmak istiyordum. Sigara üstüne sigara... Zaman geçmek bilmiyordu. Elimdeki gazeteye baktım, ama kafamda binlerce dü ünçe akıp gidiyordu. Sinirden çıldıracaktım. Gazeteyi fırlattım. Yankılanarak çıkan hı ırtı sesi hücrede tek ba ima oldu umu hatırlattı bana. çime bir hüznün çöktü. Konu acak kimse yoktu. Kar ımda duvarlar, demir parmaklıklar... Konu mak istiyordum, birilerine içimi dökmek istiyordum... Bugüne kadar ilk kez böylesine iddetle ve ısrarla anamı babamı dü ünüyordum. Yüre imde bir acı, bir sızı yer etmi ti. Ba larına bir ey mi geldi, neden içim bu denli daraldı, gene altıncı hissim bana bir ey mi söylemek istiyor, diye dü ünüyordum. Dayanamadım. Yerimden kalkıp parmaklı a yana tım, öyle bir yan tarafa baktım, pencereye bir-iki yürüyüp döndüm. Sonra yüzükoyun yattım, kalktım. Ne yapaca ımı bilemiyordum. Sırtım duvarda, ayaklarımı uzatmı kar ı duvara bakıyordum; soluk, pis duvara. Moralim büyük bir yara almı tı. Her ey anlamsız geliyordu. Bu hücreye her giren duvara bir eyler karalamı tı; kimi tarih atmı , kimi adını yazmı tı. Bir sürü de özlü söz. Duvarda böylece bir andaç olu mu tu. Bunlara bakarak kendime gelmeye, güç toplamaya çalı tım.

Asker geldi.

"Kantinden ne istiyorsun?" dedi.

Buradaki bakkal de ildi, kantindi.

"Sigara, bisküvi, *Hürriyet*, *Tercüman*."

Parasını verdim, gitti. Bir süre sonra bir asker

daha geldi, elindeki bir sürü anahtarla hücrenin kapısını açmaya çalıştı. Umutla ona bakıyordum; 'sorguya' diyecek sanıyordum. Toparlandım.

"Havalandırmaya," dedi.

Aya a kalkıp terlik gibi kullandı im ayak-kabılarımı aya ima geçirdim. Parmaklı a do ru gidene kadar kapı açıldı, dı arı çıktım. Koridora do ru yönelirken smail'e baktım: Hücrenin ortasında oturma , sırtı bana dönük, hafif hafif mırıldanıyordu. Konu mak istiyordum ama çekmiyordum. Havalandırmadan sonraya bıraktım. Yanımda askerle o kocaman koridora çıktık. Her yanda asker gardiyanlar vardı. Hamamdaki tas ve su sesi yankılarının yerine, askerlerin postalları ve hücredekilerin anlaşılmaz konu malarının yankıları duyuluyordu. Koridorun ortasından, askerlerin bakı ları altında yürüyorduk. Hemen sol tarafımda yan yana iki hücre gördüm; içinde birer ki i vardı ve önlerinde birer asker sandalyede oturuyordu. Özel hücreler oldukları fark etmi -tim. çlerinde iki gencecik çocuk vardı; biri kara ka lı, kara gözlü, ince, orta boylu Ahmet, öbürü... kisi de idam mahkûmlarıydı.

Ahmet, bu durumdaki birinden beklenmeyecek bir pırıltıyla bana baktı, ben de ona bakıyordum. Bir an ikilemde kaldım, konu maya cesaret edemiyordum. O anda Ahmet,

"Tarık Karde , geçmi olsun," dedi.

Ben de gülerek,

"Sa ol, sana da geçmi olsun Ahmet," dedim.

Belki de o de il de, yan hücredeki Ahmet'ti, ama ben özellikle adıyla seslenmek istemi tim; onları tanıdı ımı bilmesini istemi tim.

Ahmetlerin hücrelerinin kar ısından havalandırmaya çıkan, tavana dek uzanan demir merdivenle yukarı çıkmaya başladık. Öbür hücrelerdeki çocuklar demir parmaklıklara yana mı lar, bana bakıyorlardı. Merdivenden çıktıkça önde duranların arkasındakileri de görmeye başlamış -tım. Bana bakmak için tela la yerinden kalkıp öndeki demirlere gelen çocukları gördüm. Hepsi bana sevecen, mutlu, gülüyorlardı. Ben de onlara aynı biçimde kar ılık verdim. Bu hücre çok kalabalık oldu u halde hiç kimse 'geçmi olsun' demeye cesaret edemiyordu. Onlar bana, ben onlara bakarken basamakları çıktım.

Merdivenin ortasına geldi imde nefes nefese kalmış tım. Günlerdir bu kadar yürümemi tim. Öbür hücreleri yandan görüyordum imdi; çok kalabalıktilar. Parmaklıklardan çıkan elleri görüyordum. Koridorun sonuna do ru karanlık arttı, demir parmaklıklar karanlı ın içinde kayboldu. Merdivenleri çıka çıka neredeyse tavana yakla -mı tık. Merdivenin bitti i yerde durduk, demir kapı açıldı. Dı arı çıktım.

Gün ı ı ını gördüm. Kar ımda duvar, sa yan ımda daracık beton basamaklar vardı. Basamaklar güne e do ru çıkıyordu; ı ı a, sıcaklı a do ru yakla ıyorduk. Sonunda basamaklar bitti. Kocaman bir alana çıkmış tım. Hiç kimse yoktu, alanın üç yanı duvarla çevriliydi, dördüncü kenar da Selimiye Kışlası'yla birle tirilmiş ti. Duvarlar o kadar yüksekti ki, belki on adam boyu vardı. Her iki kö ede asker kulübeleri kurulmuş tu, ellerinde G3 silahlar tutuyorlardı. Duvarların üzerine tel örgüler gerilmiş ti. Kafam hep yukarı kalkık duru-

yordu, güne e bakıyordum, askerlere bakıyordum, hayatımın ilk havalandırmasıydı bu. Güne- in sıcaklı ı avluyu ısıtmı tı. Beni getiren asker, Selimiye'nin duvarının dibine çömelip kendini güne e verdi. Ben öyle bir sa ıma bir soluma yürümeye çalı tım, sonra anlamsız geldi böyle yürümek, gidip kar ıdaki duvara sırtımı yasladım; gölgeye.

Duvarlara bakıyordum. Üstündeki dikenli teller ne kadar da amaçsız, diye dü ünümü tüm. Buradan kaçmak bir yana, insanın yukarı bakarken bile ba ı dönüyordu, bir de dikenli tele ne gerek vardı ki. Ama i te tam da o teli gerenlerin dü ün- dü ü gibi, buradaki avlu, bu amaçsız gibi görünen dikenli tellerle ürkütücü olmu tu. Kar ımda Selimiye'nin kocaman bo pencereleri duruyordu. Gardiyan asker güne te, ben gölgede, öylece oturduk. Bir süre sonra pencerede bir-iki asker belirdi. Bana baktılar. Sonra da kız sekreterler gelmeye ba ladı; bir, iki, derken ço aldılar. Herkes bana bakıyordu. Bazıları korka korka el salladı, ben de onlara salladım. Gözümü kontrol etti- imde hâlâ hafif i oldu unu anladım. Aya a kalktım, Selimiye'ye paralel volta attım, bir duvardan öteki duvara. Bir kez yürüdüm, yoruldu. Penceredeki kızlar hâlâ bana bakıyorlardı. Sonra bir ses,

"Zaman doldu," dedi.

Gardiyanın yanma gittim. On be dakika dol- mu tu. Ben önde, asker arkada, beton basamaklardan Selimiye'nin tavanındaki demir merdivenlere geldi imizde, a ır, pis bir koku, nem, ter, tuvalet, postal kokusu, hepsi burnumdan içeri girdi.

Tavandan a a ı demir basamakları indik. Çocuklar gene bana bakıyorlardı.

Hüseyin geldi mi, diye kalabalık hücreye dik- katle baktım, ama yoktu. Öteki hücrelerin birinde olabilece ini dü ünerek karanlı a do ru baktım; göremedim. Gözüm hücrelerde, basamakları in- dim. Basamaklar bitti. Kar ımda bir yüzba ı be- lirdi:

"Ne haber Tarık?.."

Sesi de, sorusu da alaycıydı.

" yiyim komutanım."

"Beni tanımadın mı?"

Yüzba ının suratına daha dikkatli baktım; a zına, burnuna, ka ına, gözüne. Hem bakıyordum, hem dü ünüyordum. Yüzba ı:

"Tuzla Yedeksubay Okulu'ndan..."

"Ha, evet, tanıdım komutanım; nasılsınız?"

Samimi, sıcak, güler yüzlü ve inandırıcı bir tavır takınmı tım. Ardından da hemen iste imi yapı tırdım:

"Komutanım, lütfen benim ifademi aldırır mı- sınız? Uzun zamandır Birinci ube'deydim, peri- an oldum. Burası da o kadar uzun sürmesin, ifa- demden sonra ne olacaksa olsun."

"Dur bakalım Tarık, daha yeni geldin, dur ba- kalım."

Bunları söyleyip gitti. Böylece tanıma numaram da hiçbir i e yaramamı tı. Oysa çok da iyi oynamı tım; tanı anı da bundan farklı olmazdı, di- ye dü ünüyordum. Askerle yürümeye devam et- tik. Hücremin oldu u aralı a girdik. smail, hü- cresinin parmaklı ına yakın ayakta duruyordu.

"Merhaba smail."

Hemen yakla tı.

"Selâmün aleyçüm, sen Tarik Açan misun, ho celmi un, ce mi olsun."

Tam bir Laz. Hepsini bir arada ve çabucak söylemi ti. Elini demir parmaklıktan dı arı çıkar dı, el sıkı tık. Müthi kuvvetli biriydi. Kısa boy luydu ama halter çalı mı gibi bir görünü ü vardı.

"Tarık Abi, beni asacaklar, asacaklar beni; ye di çocu um var, yedi bebem var... Ah anam ah, ah!"

Demire kafasını vurmaya ba ladı.

" smail, dur, sakın ol," dedim; bir yandan da kafasını tutmaya çalı ıyordum:

"O kadar kolay de il adam asmak. Daha bu nun Meclis'i var, kararı var, temyizi var, sakın ol."

smail hiç oralı olmuyordu. Asker omzumu it ti, hücreme girdim. Demir kapı takırtılı seslerle üstüme kapandı. www.cizgiliforum.com

* * *

Kendimi yorgun hissediyordum, oturdu um yerden kalkmak istemiyordum. Gazeteleri önü me çekip okumaya ba ladım. smail'in sesini duymaya katlanamayacaktım. Dikkatimi gazetelere vermeye çalı tım; en ufak haberleri, reklamları bile okuyordum. Dı arısı güllük gülistanlıktı. Sansür yine almı ba ını gitmi ti. *Tercüman* gazetesini, gene muhbirli i sürdürüyordu. Bu kadar kör gözüm parma ıma bir tavırla taraf tutması siniri me dokunuyordu ama, gene de okuyordum. Beni hapse attıran, daha önce asker kaça ıyım diye Hatay'da sabaha kar ı tutuklanan, birçok aydını,

i çiyi, ö renciyi hedef gösteren gazete. Nefret ediyordum. smail'in sesi dayanılır gibi de ildi. çimi sıkıntı bastı. Hücrede yalnız kalmak dayanılır gibi de ildi. Duvarlar, gazeteler, fareler, duvarlardaki yazılar... Duvar yazılarını okumaya ba ladım. Tarihler var, iirler var, adlar, imzalar var, karalamalar var... Ben de demir kapının kenarına giri tarihimi ve adımlı yazdım.

Ba ta severek yedi im yemekleri yiyemez olmu tum. tahım daha ikinci gün kesilmi ti. Yemek kokusu midemi bulandırmaya ba lamı tı. Sadece piriç ya da bulgur pilavı oldu u zaman yiyebiliyordum. Geri kalan zamanlarda da bisküvi ve sütle doyuruyordum karnımı.

Bu hücrede uzun süre tek ba ıma kaldım. Bazen havalandırmaya çıkarken yüzba ıyı gördümde,

"Komutanım ne olur yanıma birilerini verin ya da beni bu hücreden alın," diyordum, ama hiç oralı olmuyordu;

"Dur bakalım Tarık, bak ne güzel tek ba ı nasm, daha ne istiyorsun," deyip gülüyordu.

Adamın benle dalga geçti ini günler sonra anlayabildim.

Geleli sekiz-on gün kadar olmu tu.

Kapı açıldı. Yerde kıvrılmı yatıyordum. Üstümde yorgan gibi kullandı ım ceketim vardı. Sevinçle aya a kalktım. Yüzba ı, yanında bir askerle gelmi ti.

"Gel Tarık."

Ceketimi aldım. Ayakkabımı giyerken,

"Ceketin kalsın. Hiçbir eyini toplama, her ey kalsın. Sen gel," dedi.

Büyük bir heyecanla dı arıya çıktım. Koridora çıktık. Korkumdan soramıyordum, neler olduğunu bilmiyordum.

Yüzba ı ve askerle giri kapısına do ru yürüyorduk. Gözüm kapıdaydı. Burayı çok iyi biliyordum: giri kapısı. Dı arıya çıkılırsa, ifadeye gidilirse yani, geri dönü yoktu; ya hapishane ya serbestsin ya da tutuksuz yargılanacaksın. çimden bir sevinç yükseldi. Hangisi olursa olsun razıydım. Hücrede tek ba ıma kalmaktan iyidir, diye dü ünüyordum.

Birden durduk. Koridorun ba ındaki birinci hücrenin önündeydik. Asker, kapıyı açtı. çeride birçok insan. Hep birlikte aya a kalkıp hazırol durumuna geçtiler. a ırımı tım. Siyasilerin böyle yapaca ını tahmin etmiyordum. Çocukların kafaları sıfır numara tıra lıydı. Yüzba ı, gülümseyerek,

"Hadi, gir bakalım Tarık," dedi.

çeriye girdim. Kapı kapandı. Çocukların hepsi hâlâ ayaktaydılar. a kın a kın bana bakıyorlardı. Ben de onlara bakarak bir yere oturdum. Yirmi-otuz ki idiler.

"Otursanıza çocuklar," dedim. "Siz asker misiniz?"

Hep birlikte yanıtladılar:

"Evet!"

Biraz rahatlar gibi olmu tum. Gene de beni bu hücreye neden koyduklarını anlamamı tım. Her birine sorular sormaya başladım. Hepsinin asker kaçaa ı oldu unu ö rendim. Her yöreden insan vardı; saf olanı, serseri olanı, apolitik, lümpen olanı. Bir süre konu tum, ama sözcükler bitti, ço-

cuklarla hiçbir ili ki kuramamı tım. 'Bu yüzba ı beni neden getirip buraya koydu?' diye dü ünüyordum, ama aklıma hiçbir yorum gelmiyordu.

Sanırım ö leden sonraydı. Yatmı , uyumaya çalı ıyordum. Selimiye'nin koridorunda müthi bir slogan patladı, sonra da yankılanarak büyüdü. Ardı arkası kesilmiyordu. Yerimden fırladım, parmaklıklara yakla tım. Ne olup bitti ini anlamak için koridorun sonuna do ru baktım, hiçbir ey göremedim. Herkes avazı çıktı ı kadar ba ırıyor-du. Sloganlar ço alarak devam ediyordu. Öbür hücreler de katılmaya ba ladı. Hemen yanı ba ımızdaki giri kapıları açıldı. Postal sesleri geliyordu. Ardından belki yüz-iki yüz asker, tek sıra halinde, sa dan ve soldan yürüyerek içeri girdi. Çok sakın bir biçimde koridora yayıldı. Askerlerin ellerinde silah yoktu, ama cop vardı. Sloganlar hâlâ sürüyordu. Ne oldu unu henüz anlayamamı tım. Bir süre sonra albaylar, binba ılar, yüzba ılar geldi. Koridorun her iki yanındaki askerler, elleri arkada, yan yana duruyorlardı. Subaylar ortadan yürüdüler. Sloganlar sürüyordu, ama artık yalnızca iki ki inin sesi duyuluyordu. Öbür hücreler susturulmu tu. Bizim hücrenin önündeki askerlerden birine sorup durumu ö rendik: ki mahkûm bu ak am idam edilecekti.

Arkamı döndüm, gidip yere yüzükoyun uzandım. Yüzümü kimsenin görmesini istemiyordum. ki ki i idam edilecekti...

Ö leden sonra Ahmet'i yakınımızda bir yere getirdiler, a abeyiyle görü türdüler. Konu malar oldu u gibi duyuluyordu. A abeyi ba ırarak a lı-

yordu. Ahmet sakindi, a abeyini yatı tırmaya çalı ıyordu.

"Abi bu bizim dü ünümüz, bu bizim dü ünümüz!"

"Komutanım, ne olursun, karde ime bir kere sarılayım, izin verin, ne olur..."

"Abi, bu bizim dü ünümüz, yapma abi."

Koridorda sessizlik vardı. Askerler, subaylar konu maları dinliyordu. Herkesin suratı asıktı; herkes dü ünceli ve üzgündü. Hücrelerden çıt çıkmıyordu. Kimse konu muyordu. Sanki dokunsan herkes hep birlikte a layacaktı. Sonra Ahmet'in sloganı Selimiye'nin koridorlarında çınlandı. Görü me yerinden ayrıldılar; a abeyin feryatları, Ahmet'in sloganına karı ıyordu.

Ahmet, önümüzden geçip hücrelerine do ru yürümeye ba ladı; sessiz ve dik, sert adımlarla. Onu izledik.

Selimiye'yi tam bir ölüm sessizli i kaplamı tı. Subaylar da askerler de azalmı tı. Koridorda kalan askerler heykel gibi dikiliyordu. Herkes ge on ikiden sonrasını bekliyordu.

Saat on ikiyi geçiyorken sınırlar adamakıllı gerilmi , ortalık iyice suskunla mı tı. Selimiye'de çıt çıkmıyordu. Binanın her yerine bir eyleri beklemenin tedirginli i sinmi ti. Saat ikiye do ru büyük bir gürültü koptu. Dı kapı açıldı. Gene dünya kadar asker içeri, koridora, bu kez ko arak girdi. Postal gürültüleri, iti kakı , Ahmet ve arkadaşalarının sloganlarına karı ıyordu. Öteki hücreler de slogana katıldılar. Dayanılmaz bir gürültü çıkıyordu. Olup biteni göremiyorduk. Yalnızca önümüzden ko an askerleri ayırt edebiliyorduk.

Dip taraftan artık u ultu ekinde gelen karma karı ık bir gürültü duyuyorduk. Uzun süre sonra gürültüler azaldı. Ahmet ve arkadaşından ba kasının sesi çıkmaz oldu.

Saat üçe do ru koridora çok sayıda subay girdi. Ahmet ile arkadaşının hücrelerine do ru yürüdüler. Koridor, asker ve subay kaynıyordu. Duvarların dibine dizilmi askerler bir süre sonra aralarında bir koridor yaptılar. Ahmet'le arkadaşının sloganları hiç kesilmemi ti. Uzaktan zincir sesleri geldi inde ki mahkûmun hücreden çıkarıldı ını anladık. Askerlerin olu turdu u koridorun içinden yürüdüler. Yalnızca ayak sesleri, zincir sesleri ve sloganlar duyuluyordu. Sonra onları gördük; iki subay arkadaş, Ahmet ve arkadaş ı ayakları zincirle ba lı, elleri arkadan kelepçeli, slogan atarak yürüyorlardı. Yüzlerinde korkuya yönelik hiçbir iz yoktu. Kendilerinden öylesine emin, ölüme do ru gidiyorlardı. Önümüzden geçtiler... Arkalarından subaylar ve askerler...

Sabah altı ya da yedide olmalı, yüzba ı gelip beni hücreden çıkardı, kendi hücreme kapattı. Amacını geç de olsa anlamı tım.

Gene yalnız kalmı tım. Hiçbir yeri görmeyen hücrede gene bir basmaydım, iarelerimi doyurdum. smail susmu tu. Ceketimi üstüme alıp camın altına yine sümüklüböcek gibi kıvrıldım. Ceket, kafama kadar çekiliydi, bir tek a zım dı arıda kalmı tı. Hava almaya çalı ıyordum ama kötü kokular, pis hava dolu uyordu burnuma. Gözleri-

mi yumdum. Ne kadar da yorgundum. Uyumak istiyordum ama ba aramıyordum. Gözümün önüne Bingöl'de *Yol* filmini çekerken kar üzerinde uyuyu um gelmi ti. Nasıl da güzel uyumu tum orada. Filmde o lumu oynayan çocu un kepene ini almı tım, yere serip üzerine kıvrılmı tım. Bir tek a zımı açıkta bırakmı tım. Buz gibi, tertemiz hava ci erlerime dolmu tu.

Kendimden geçmi tim...

4. Bölüm

Bir 'Yol' Hikâyesi

Biri gelip kepene in ba lı ım kaldırdı:
"Sen Tarık Akan mısın? Yahu kalk aya a da
bir görelim..."

Gözümü açtım. Kar ımda bir ba çavu dikili-
yordu.

"Kalk," diye tutturmu tu.

Hadi bakalım, istersen kalkma. Hem 1981'de
Yılmaz Güney'in *Yol (Bayram)* filmi çekiyorsun,
hem bu ba çavu tan mermi ve silah almak için
keyfinin olmasını bekliyorsun; sıkıysa kalkma.
Kalktım. Ba çavu la samimiyet kurmaya çalı -
tım. Yanında prodüksiyon amiri vardı.

"Tarık Abi, mermileri arkada tan alaca ız;
sa olsun, bize yardımcı olacak."

Böylece sinyali almı oldum: Adama kötü
davranma' demek istiyordu, i imiz dü tü, aman
diyeyim... Ondan alaca ımız silahla filmdeki atı-
mı öldürecektim. Sıkıyönetim dönemi, kimse
silahını vermek istemiyordu. Prodüksiyon amiri
de bula bula bu ba çavu u bulmu tu; nemrut he-
rifin teki. Sahnenin çekimlerinin sonuna do ru
adamın gırtlı ım sıkı tı ımı hatırlıyorum.

Çekim boyunca atla aramda inanılmaz bir ba
kurulmu tu. Ömrümün sonuna kadar unutama-
yaca ım çok farklı bir arkada lık ya amı tık. Ba-
na duydu u sevgi ve ba lılı ı hayvanın gözlerin-

den okuyordum. Kar fırtınasında yanıma gelip kafasını paltomun içine sokuyor, gözlerini gözlerime dikiyordu. Çekim sırasında üstünden dü tüümde burnuyla beni itiyor, kokluyor, sanki canımın yandı ını anlamı gibi üzülüyordu, bir de beni avutmaya çalı ıyordu. Onu hiç yularından tutup çekmem gerekmemi ti. bitti i zaman arkama takılıp bir köpek gibi beni izliyordu. Filme ba lamadan önce yönetmen erif Gören'e,

"Meraklanma, bu sahnede atı öldürebilirim. O kadar cesareti bulabilirim, yapabilirim," dedi imi anımsıyorum.

Atı vuraca ım sahne çekilirken, hayvancı a uyu turucu i ne yapıldı. At yere yı ıldı. Yakın planların hepsi çekildi: Donmu bir el, ate edemeyen bir el, ısıtılmaya çalı ilan bir el ve atın yakın planları böylece aradan çıktı. Sıra öldürme planının çekimine gelmi ti. Kamera uza a gitti, genel bir plan çekilecekti. Silah elimdeydi ve içinde bir tek kur un vardı. Ba çavı bir kur undan fazla vermiyordu. erif Gören, "Kamera!" diyecekti ve ben kısa bir süre sonra atın kafasına bir kur un sıkacaktım. Karların ortasında ben ve yerde yatan atım trajik bir ekilde yerlerimizi almı tık.

Kamera uzakta hazırlanırken at gözlerini açıp bana yalvarır gibi baktı. Kafasını kaldırmak istedi. Sanki bana do ru gelmek istiyormu gibime gelmi ti. Bu arada erif Gören,

"Kamera!" diye ba ırdı.

Bekledi. Burada tabancamı çekmeli ve kur unu atın kafasına sıkmalıydım. Ama yapamıyordum i te.

"Ate etsene! Ate et!" diye ba ırdı erif.

"Yapamayaca ım erif, stop!" diye seslendim.

Atın ba ından ayrıldım.

"Ben bu atı öldüremem. Yakın plan ba kasının elini çek. Kusura bakma, yapamayaca ım."

Yılmaz Güney'in ye eni araya girdi:

"Ben yaparım."

Paltomu verdim. Kamera hazırlandı. Ye eninin el planı çekildi. Derken bir silah sesi...

"At öldü, gel Tarık," dediler.

Ko arak gittim. Paltomu giydim, daha sonraki planlara geçmek üzere çalı maya ba ladık. Kamera hazırlanırken at gene kafasını kaldırıp bana baktı. Aya a kalkmaya yelteniyordu. Ölmemi ti. Ba çavı a gittim:

"Mermi ver, at ölmemi ," dedim.

Ba çavı , kendini tiksinti verici bir ekilde naza çekiyordu. Yalvarta yakarta bir kur un daha verdi.

"Ba çavı um, ver birkaç tane daha, bak, hayvan can çeki iyor," dememe kar ın bir tek kur undan fazlasına razı edememi tim. Ye en onu da atın kafasına sıktı. Sonra ben tekrar sahne aldım. Tam çekime geçilecekken, hayvan gene gözünü açtı, bakı larıyla beni arıyordu. Bayılacak gibi olmu tum, çıldıracaktım... Ba çavı un yanma gittim:

"Mermi ver!" dedim.

"Yok!"

O anda yakasına yapı tım:

"Senin de, merminin de..."

Küfrettim.

Yöre halkı adamdan yalvara yakara üç mermi

daha almı tı. Ye en kur unları bo alttı, at bu kez öldü. Paltomu giydim, bir sonraki sahneye geçtik.

Senaryoya göre donmak üzereydim; atın karnını kesecektim, ellerimi, ayaklarımı atın karnına sokup donma tehlikesini bir süre geciktirecektim. Ne yazık ki bu sahneyi kötü bir zamanda, hava kararmak üzereyken çekmi tik. Ertesi güne bırakamıyorduk çünkü gece boyunca kurtların atı parçalayacağını biliyorduk. Sonuçta ak amüsty çekilen sahnede renkler çok koyu çıktı ı için Yılmaz Güney montajda bu bölümü çıkarmak zorunda kalacak, bu da onu hem üzecek, hem de sınırlendirecekti.

* * *

Sahnenin devamında, topallayarak karımın babasının evine geliyordum. Babayı çok ya lı ve gözleri görmeyen birisinin oynaması gerekiyordu. Prodüksiyon amiri, Bingöl'den bir dilenci getirmişti, seksen ya nda bir adam. Tek sözcük Türkçe bilmiyordu. Oysa senaryoda söyleyeceği sözler vardı. Ne yapacağını a ırmı tik. Ben içeri girince, bana,

"Ho geldin Seyit," diyecekti.

Çalı ıyorduk, ama olmuyordu.

Sonunda erif, adama,

"Baba, ne istersen söyle, çaresi yok," dedi.

Adam, uzun uzun Kürtçe bir eyler söyledi.

İkinci repli i,

"Ne dü ünüyorsun Seyit?" olacaktı.

Gene uzun uzun konu tu.

"Yahu baba, neler söylüyorsun sen?"

Adam konu tu, konu tu, bir türlü susmadı.

"Ne söylüyor, Türkçe'ye çevirin," dedim.

Me er adamca ız, sürekli aynı eyleri yineleyerek, "Jandarmalar geldi, beni karakola götürdüler, jandarmalar geldi, beni karakola götürdüler, bana dayak attılar, bana dayak attılar..." deyip duruyormu .

Sonuçta dublajda hepsi halledildi.

* * *

'Yol' filmi, benim kanımca dünyada en zor koşullar altında çekilmiş, üstelik tüm zorlukların ve özverilerin sonucu ortaya çok güzel bir yapımın çıktığı sayılı filmde biridir. 'Sürü'de zorlandı ımızı anımsıyorum, ama 'Yol'da bir de 'cunta'yla u ra mı tık. 12 Eylül 1980 darbesinden dört ay sonra Türkiye'de her ey karmakarışıkken, tutuklamalar, i kenceler sürüp giderken, biz büyük bir filme ba ladık. 30 Kasım 1980'de, Denizli'deki yedeksubaylı ım bitmeden Erden Kıral'dan telefon gelmişti:

"Yılmaz Güney beni mralı Yarı Açık Cezaevi'ne ça ırıyor, ne yapayım?"

"Hemen git, mutlaka bir proje vardır, beni hemen ara, elimizdeki projeyi bırakabiliriz," demi -tim:-

Birkaç gün sonra aradı. Telefonlarım dinlendi i için bir-iki kelime söyledi:

"Bayram iznine çıkan on iki mahkûm, bir hafta sonra geri dönerler," dedi.

Bu kadarı bile heyecanlanmama yetmişti:

"Erden, bu müthiş bir konu, elimizdekini bı-

rakıyoruz, bunu alıyoruz!"

Askerli im biter bitmez Yılmaz A abey'in Moda'daki evinde görü tük. Çok sevdi imiz Prof. Dr. K. dostumuz, zaman zaman raporlar yazıyordu ve Yılmaz A abey kısa da olsa hapisneden çıkabiliyordu. Öncelikle sansür kurulu için bir senaryo yazılacaktı. Bu tip senaryoları Nadya adında bir kız yazardı; daha sonra filmi çekilen hikâyenin bu senaryoyla hiçbir ilgisi olmuyordu. Sansürden geçmeyen senaryo çekilemedi i için böyle bir yol izlemek kaçınılmazdı.

Senaryoyu Ankara'ya, sansüre ben götürdüm. Yolda okudum, bir a k hikayesiydi sansüre giden; on iki mahkûmun a k hikâyesi. Ankara'da bir hafta kaldım. O hafta boyunca sansüre sokamadım, stanbul'a döndüm. Fato Güneyle birlikte Yılmaz A abey'e, mralı Yarı Açık Cezaevi'ne gittik. Deniz fırtınalıydı, gemi müthi sallanmı tı. Saatler sonra mralı Adası görüldü, ama çevresi askeri hücumbotlarla sarılıydı. Ne oldu unu anlayamıyorduk. zinden dönen mahkûmları almaya gelen motor kaptanı,

"Yılmaz Güney'i sevk ediyorlar, neresi oldu unu bilmiyoruz, bugün ziyaret yasak," dedi ve dedi i gibi izinden dönen mahkûmları ahp gitti.

Gemiyle Mudanya'ya geldik çaresiz; orada sorduk soru turduk, ö rendik ki Yılmaz Güney'i bir saat önce Bursa Cezaevi'ne götürmü ler. Hemen Bursa'ya hareket ettik. Varınca Eato 'u bir otele yerle tirip öbür i leri ayarlamak için stanbul'a döndüm.

Ertesi gün Fato 'un, Yılmaz A abey'i sparta Cezaevi'ne kadar takip edebildi ini, yolda bir-iki

kez görü ebildi ini ö rendim.

Fato stanbul'a döndü ünde ben Ankara'daydım. Sansür Kurulu o sabah toplanacaktı. Kurul altı-yedi ki ilikti; her bakanlıktan birer ki i vardı. Senaryolar okunmu tu, o gün karar verilecekti. Milli Güvenlik Kurulu ve çi leri Bakanlıklarının temsilcilerine en zorlu üyeler gözüyle bakılıyordu. Onlar olur verirse i bitiyordu.

Sabah po açalar, börekler alıp gittim. Sansür Kurulu'nun odasında bir yandan börekleri yiyor, bir yandan konu uyorduk. Üyeler birer iki er gelmeye ba lamı tı. çi leri ve Milli Güvenlikçiler de geldi inde ben bir konu ma yapmak üzere sözü aldım:

"Beyler, okumu oldu unuz senaryo, hepimizin bildi i gibi, Yılmaz Güney'e aittir. Bugüne kadar yazılmı senaryoların en güzeli oldu unu fark etmi sinizdir. Türkiye aleyhine yapılmı propagandaların sonucu olarak, bizi dünyaya rezil eden, hapisanelerimizin olmayan yüzünü çarpıtarak gösteren 'Geceyarısı Ekspresi' filmine kar ı dü ünülmü bir senaryodur. Yılmaz Güney yıllardır hapisanelerde yatmı tır ve hapisanelerimizin asla 'Geceyarısı Ekspresi' filmindeki gibi olmadı ını dünyaya söylemek istemektedir. Bakın, Türkiye'deki mahkûmlar, istedikleri zaman izin bile alabiliyorlar, mahkûmlar hapisnede insan haklarına aykırı bir ya am sürmemektedirler, demek istemektedir..."

Kendimi kaybetmi , palavra ardına palavra sıklamaya ba lamı tım.

Milli Güvenlik görevlisi, öbür üyelere döndü, "Peki ama, bizde hapisanelerde izin diye bir

uygulama var mı, yasal mı bu?" diye sordu.

Ben sustum, çünkü bilmiyordum. Var mı yok mu; bir tartı madır ba ladı. Bir süre sonra üyelerden biri yasayı bulup getirdi. Hapishaneden izin alma ko ullarını okumaya ba ladı. Bir üye sordu:

" yi ama, bu yasanın maddesi bu senaryoda belirtilmemi . Kim anlayacak mahkûmların bu yasaya dayanarak izne çıktıklarını?"

Hemen atladım:

"Aman efendim, bu hiç sorun de il. Hemen Yılmaz Güneyle konu up bu yasa maddesini bir ekilde senaryoya sokturaca ım. Filmde görmezseniz filmi reddedersiniz; ama ben size söz veriyorum..."

"Peki Tarık Bey, dı arıda bekler misiniz?"

Dı arı çıktım, kapı kapandı, beklemeye ba ladım. Uzun bir süre sonra kapılar açıldı. Hemen içeriye daldım.

"Hayırlı olsun, oybirli iyle çıktı," dediler.

Müthi sevinmi tim. Ne olur ne olmaz diye kararı hemen almak istiyordum. Bekledim. Biraz sonra karar da elimdeydi artık.

Senaryonun adı : *Bayram*
Ait oldu u kurum : *Güney Film*
Senaryo yazarı : *Yılmaz Güney*
Dosya no : *91134-618*
Çekilece i yerler : *stanbul, Bursa, zmir, Konya, Eski ehir, Mersin, Adana, Bingöl, Gaziantep, Urfa, Diyarbakır, Ankara.*
Çekilece i tarih : *1980-1981*
Karar tarihi : *-.17.12.1980*

Yılmaz A abey, sparta Yarı Açık Cezaevi'n-deydi. Gider gitmez ayrıntıları ayarlamı tı; gece yarısına do ru hapishane müdürünün telefonundan görü ebildik. Telefonu açtım, kar ı taraftan birine,

"Ben Tarık Akan, Yılmaz Güneyle görü mek istiyorum. Yarım saat sonra yeniden arayaca ım," deyip hemen kapattım.

Yarım saat sonra yeniden aradı ımda Yılmaz A abey telefonun öbür uçundaydı.

"Sansürden çıktı Yılmaz A abey, gözümüz aydın, geçmi olsun..."

Yılmaz A abey havalara uçmu tu, çok sevinmi ti.

"Hepimize hayırlı olsun Tarıkç ı ım, yarın ya da öbür gün sparta'ya gel..."

Sonra telefonu kapattık.

O gece Ankara'daki arkada larımla bir evde sabaha kadar kafa çektim. Çok ne eliydim.

Ertesi gece Ankara'dan çıkıp, sabahın ilk saatlerinde sparta'ya vardım. sparta Yarı Açık Cezaevi'ne ilk geli imdi. Çevresi uyduruk dikenli tellerle çevrili, büyükçe, sarı bir binaydı. Daha kapıya gelir gelmez anladım ki bütün gardiyanlar beni bekliyordu. Yılmaz A abey'den duymu olmalıydılar. Büyük bir sevgi gösterisiyle kar ıldım. Beni hapishanenin mutfak tarafından içeri soktular; kocaman bir mutfaktı, uzun uzun, gri renkte masalar ve sandalye yerine de banklar vardı. Ocaklar kapkaraydı ve kazanlar gördü üm en

büyük kazanlardı. Çeride kimse yoktu. Bir merdivenden yukarıya çıktık. Demir parmaklıklı kapıdan geçip koridora geldik. Mahkûmlar koridoru doldurmuştu; hepsi, "Ho geldin Tarık Abi," deyip elimi sıkıyordu. Odaların demir kapıları koridor boyunca iki yanda uzayıp gidiyordu, kapıların ardında dörder-be er ki ilik ranzalar görülüyordu. Bir süre ilerledikten sonra Yılmaz A abey'in odasına geldik.

Yata a oturmuydu. Önüne bir portakal sandığı çekmiş, üstüne kâğıtları yaymış, elinde kalemler, çalışıyordu. Beni görünce yerinden fırladı. Sarıldık; beni kollarıyla sımsıkı sardı. İni hatırlıyorum. Keyfi yerinde oldu. U zaman böyle yapardı; uzun uzun, sıkı sıkı sarılırdı. Beni hemen çalıştırmaya masası gibi kullandı. İni portakal sandığının yanına oturttu, senaryoyu anlatmaya başladı:

"On iki mahkûm: Battal, Mercan, Süleyman, Seyit, Abbas, Mevlüt, Yusuf, Ömer, Mehmet, Smail, Hamza, Mirza... Hepsinin hikâyeleri hazır, ama daha etlenmedi, sahneler ve diyaloglar yok."

Hayranlık ve heyecanla dinliyordum. Hepsinin hikâyesi bir başka güzeldi. Yılmaz A abey anlattıkça coştu, coştuğu anlattı... Anlatırken aya kalkıyor, karakterleri oynamaya başlıyor, böyle yaptıkça da yerinde duramıyordu. Bir an çocuk oluyordu, sonra birdenbire kocaman bir adam gibi dikiliyordu. İyisi, mimikleri, jestleriyle sahnedeki karakterleri karışıklık oynuyordu. Sinirle başırıyor, di lerini sıkarak konu uyor, sonra bir başka kasını oynarken en yumuşak, sevecen halini takmıyor, kahkahayla gülüyordu. Tiyatro seyrederek gibi yerimden onu izliyordum. O da bir yan-

dan benim tepkimi ölçüyordu. Öylesine akıllıydı ki, gözlerimin içine bakarak oyunu sürdürüyor, ho una gitmeyen bir tepki verdi imde oynadı. İni karakteri tekrarlıyor, de i iklikler yapıyor, sonra yine devam ediyordu. Hiç kimsede olmayan o çekim gücüyle istedi i an karışındaki insanı girdabına katıp sürükleyebilece ini dü ünümü tüm. Gözlerimi ondan ayıramıyordum.

Karışıkla mamızın ve film tasarısının ilk heyecanını atlattıktan sonra çay içip konuştuk. Hangi rolü oynamak istedi imi sordu.

"Hepsini birden oynamak istiyorum," deyince kahkahayı patlattı.

"Bana sorsalar ben de bu yanıtı verirdim aslında, hepsini çok sevdim, hepsi de çok gerçek, de il mi?" dedi.

Abbas'ı oynamamı istiyordu. Çok güzel bir roldü, ama sonraki günlerde Abbas'ı ve Abbas'm olaylarını geli tiremeyece ini fark etti. Bir hafta sonra Seyit Ali rolüne geçtim. Daha sonraları onu hapisanede ziyarete gitti imde bana hep Seyit Ali'yi oynamaya çalıştı. Çalıştı diyorum, çünkü yazdığı karakterle oynadığı ki i farklıydı. Ben karakteri sert görünümün içinde yumuşak, sevecen, duygusal biri olarak yorumluyordum, Yılmaz A abey ise aksine acımasız, uzlaşmaz, aksi biri olarak.

"Doğru adamı böyle olur, bunu mutlaka böyle oyna," diye ö ütlüyordu.

Bir aralık gözümü kaçırmış olacağım, hemen

yakaladı:

"Ne oldu, be enmedin mi?" diye sordu. "Kötü mü oynuyorum dersin?"

İk günler kem küm ediyordum, ama gene karakterle ilgili böyle bir uyu mazlı ımız sırasında,

"Evet Yılmaz A abey, kötü oynuyorsun!" demeye cesaret edebildim.

Birden durdu; ciddile ti:

"Haklısın Tarık," dedi. "Bu hevese bir son vermek gerek. Benim i im kameranın arkasında. Oyunculuk artık bir kenarda beklemeli; senaryo ve yönetmenlik benim i im..."

O günden sonra bir daha kar ımda hiç oyunculuk yapmadı, ama karakterlerin yapısı hakkında günlerce konu maya devam ettik.

Bütün görü melerin, tartı maların, kar ılıklı de erlendirmelerin ardından Yılmaz A abey, 'Yol' (Bayram) filminin senaryosunu tam sekiz kez yazdı. Sekizinci senaryoyu hapishaneden ben alıp getirdim. Senaryonun arkasına öyle yazmı tı:

"Artık çok yoruldum. Bazı yerleri daktiloya çekemedim. Siz halledin. Ba arılar."

Bir gün,

"Nasıl hallediyorsun? Sekiz ayrı senaryo, sekiz farklı hikâye; i in içinden nasıl çıkacaksın?" diye sormu tum.

"Diyelim, yedi senaryonun kesi en sahnelerinden birini alıyorum: Abbas da a çıkıyor. Yedi senaryoda da Abbas da a çıkıyor. Ama her biri farklı. Bunların hepsini ayrı ayrı yere seriyorum, bir sandalyenin üstüne çıkıyorum, hepsine tepeden bakıyorum. Yukarıdan bakınca her eyi daha net görüyorum. Hangi hikâye daha güzelse onu

seçiyorum. te böylece sekizinci senaryoyu olu - turuyorum."

'Yol'un senaryosunun biti tarihi 23 Ocak 1980'di. Arkasından 'Da ' adlı bir senaryoya ba - lamayı tasarlıyordu. 'Da ' hakkında da uzun uzun konu mu tuk. Onda da oynamamı kararla tırmı tık. 'Yol'daki rolüm Bingöl'deydi. Onu tamamlayınca Mu 'a geçecek, 'Da ' filmine ba layacaktık. 'Da 'ın yönetmenli ini Zeki Ökten yapacaktı. Öncelikle sansürden geçirmek gerekiyordu.

Aldım senaryoyu, gene ben götürdüm Sansür Kurulu'na. Reddedildi. Daha sonra Danı tay'a ba vurduk, orada da reddedildi. Gerekçe ikisinde de aynıydı: 'Da ı a mak, emperyalizme kar ı bir sava tır; burada 'da ' bir simge olarak kullanılmakta, bilinmeyen güçlere kar ı sava mak anlamına gelmektedir' gibisinden iki sayfa dolusu yazmı lardı.

Büyük bir keyif ve mutlulukla planlanan, ama hayata geçirilememi bu hikâye, da ın ardında kurulu bir köyde ba lıyordu. Yolları kardan kapandı ı için kuruldu kurulalı bu köyden kı ın kimse kasabaya inmemi ti. Oynayaca ım adamın o lu ölüm dö e indeydi. Dört arkada , yüzyıllardır kimsenin yapamadı ını yapmayı göze alıp hasta o lanı hastaneye yeti tirmek üzere, hem da ı, hem de köyün kaderini a maya karar veriyorlardı. Yolda önce hasta çocuk ölecekti. Ama ba - ba, ötekilerden bunu saklayacaktı. Günler sonra

iki ölü daha verilecekti. Her eye kar ın kasabaya inildi inde baba, sadece, "Ba ardık," diyecekti...

Bu film, 'Yol' kadar büyük bir projeydi ama onun kadar ansli de ildi.

'Yol' filmine ba layalı üç ya da dört hafta oluyordu. Yönetmen Erden Kıral'la Cunda Adası'nda çalı ıyorduk. Hapishaneden izne çıkan mahkûmların sahneleri çekiliyordu. Motorlar, sandallar, iki otobüs dolusu figüran... Çekimler oldukça yavaş gidiyordu, öyle ki daha i in basındaydık ama program altüst olmu tu bile. Önümüzdeki uzun rota bizi bekliyordu. Sırasıyla Bursa, Eski ehir, Konya, Adana, Mersin, Gaziantep, Urfa, Diyarbakır, Bingöl'de önemli çekimler yapılacaktı. Bu sırayla Türkiye'yi dola acaktık ama biz hâlâ Ayalık'taydık. Elimizi çabuk tutmazsak kar kalkabilirdi; bu da çok büyük bir sorun olurdu.

Bir gece geç saatte odamın balkonunda oturuyorken, hemen a a ıda bir taksi durdu. çinden Eato Güney çıkıp ko arak, tela içinde otele girdi. Bir terslik oldu unu anlamı tım. Kapıda yakaladım:

"Ne oldu Eato , hayırdır? Sıkıyönetim'den bir terslik mi çıkardılar?"

"Tarık, hemen yönetmen, prodüksiyon amiri, bütün sorumlu arkadaşları topla, Yılmaz'dan talimat geldi!"

Acele toplandık. Merakla Fato 'a bakıyorduk.

"Arkada lar, Yılmaz Güney'in talimatıdır: 'Bavul topla! stanbul'a dön! Hemen imdi! Film dur-

duruldu!'"

Donup kalmı tık.

"Fato , bize söylemek istemedi in bir ey mi var? Sıkıyönetim'in i i mi bu? Lütfen; bilmek istiyoruz."

"Hayır, böyle bir ey yok. Tamamen Yılmaz'm kararı. Erden Kıral arkadaşımız yönetmenlikten alınmı tır, ba ka da herhangi bir olay yok."

Figüranları uyandırdık:

"Bavul topla."

Herkes bavulları topladı. Soka a çıkma yasa ı kalkar kalkmaz otobüslerle stanbul'a dönelecekti. Hiçbirimiz olup bitenlere inanamıyorduk. Yılmaz A abey nasıl olurdu da filmi durdururdu? Kimseye bir ey söyleyemiyorduk.

Ye ilçam zaten kaynıyordu, her kafadan bir ses çıkıyordu. Kimi, Erden Kıral yönetmenlikten nasıl alınır, diyor, kimi de film durduruldu u için seviniyordu.

Ortalık karmakararı ıktı.

Yılmaz A abey bir hafta sonra Moda'daki evine geldi. Sabah saat yedide ziyaretine gittim.

Yılmaz A abey, elinde tuttu u büyük bir konyak kadehiyle kapıyı açtı. Sabah sabah konyak içmesine a ırımı tım. Kedi, karnında kocaman bir yara bandıyla yerde baygın yatıyordu, Yılmaz A abey de ona bakıyordu... Ben de baktım... Uzun bir aradan sonra,

"Tarık, bak u kediye, bak, annem gibi," dedi.

Donup kalmı tım. Ne demek istedi ini günler sonra anlayacaktım.

Neden sonra oturduk, konu maya ba ladık. Gerçekten Yılmaz A abey durdurmu tu filmi.

Geli melerden ho nut kalmamı tı. Filmin güzel olmayaca ını, aklındaki gibi olmayaca ını anlamı tı. Yeni bir yönetmen bulmak gerekiyordu. Bütün yönetmenleri konu tuk. Kim kalkabilirdi böyle bir senaryonun altından?

"O. Bu. u."

"Yok, yok, yok."

"Yılmaz A abey, bir tek yönetmen var bunun altından kalkacak, o da erif Gören," dedim. "Ama o da hapiste. Yapacak bir ey yok. Böyle güzel bir senaryoyu harcamayalım, bekleyelim diye dü ünüyorum. Bir yandan da, bu karma ada filmi bitirmemiz gerek, diyorum. Çünkü Sıkıyönetim yerle ti inde çekimler de tehlikeye girecektir..."

Gece yarısına do ru karar almı tık: Filmi bırakıyorduk. Belki bir yıl, belki daha fazla bir süre için. Bu durumda o zamanın parasıyla be milyon Ura çöpe gidiyordu.

Yılmaz A abey ertesi gün sabah erkenden Zeki Ökten'le birlikte Mu 'a hareket edecekti. Hapishaneden, 'annem hasta' diye izin almı tı. Annesi Mu 'ta oldu u için Mu Savcılı ı'na izin belgesini imzalatması gerekiyordu.

Soka a çıkma yasa ı ba lamadan Yılmaz A abey'in evinden ayrıldım. Taksim'den geçerken ertesi günün *Milliyet* gazetesini aldım. Filmle ilgili her eyin suya dü tü ü gerçe ini içime sindirmeye çalı ıyordum. Gece evde gazeteyi okumaya ba ladım. En altlarda küçük bir haber nasıl olduysa gözüme çarptı:

'Film yönetmeni erif Gören Sıkıyönetim'ce serbest bırakıldı.'

Sevinçten havalara uçmu tum. Hemen Yılmaz A abey'i aradım:

"Aman Yılmaz A abey, sakın yarın yola çıkma, çok önemli bir haberim var, saat altı buçukta sendeyim," dedim.

Saati kaçırırım korkusuyla sabaha kadar uyumadım. Soka a çıkma yasa ının bitmesini bekliyordum. Altı buçukta kapının önündeydim, elimde gazete...

Yılmaz A abey'e büyük haberi verdim. Mu yolculu u bir gün ertelendi. erif Gören acele bulunacak, Yılmaz Güney'in evine getirilecekti.

Bütün gün erif arandı. erif yok. Hiçbir yerde yok. Yılmaz Güney'in arkada ları, Ye ilçam'daki arkada lar, stanbul'u karı karı aradılar, ama erif Gören'i kimse bulamadı. Hiçbir yerde yoktu. Buhar olup uçmu tu. Nerede oldu unu kimse bilmiyordu. Her yere haberler salındı, herkes bir yerlerde erif Gören için beklemeye ba ladı.

Sonunda, o gece saat on birde, erif evinden içeri girerken, Yılmaz'm adamları kapıda koltunun altına senaryoyu sıkı tırmı lar,

"Bunu oku, yarın sabah erkenden u adrese gel, Yılmaz Güney seni orada bekliyor," demi ler.

Ertesi gün gene sabah erkenden Yılmaz A abey'in evine gittim. erif saat dokuz gibi geldi. Kafası sıfır numara tırlıydı. Hapisten bir gece önce geç saatte çıkmı tı. Sarılma öpü me faslından sonra, erif,

"On iki mahkûmun hepsini çekemem, altı

mahkûm olabilir; zamanımız yok, karlar erimeye ba lar," dedi.

Yılmaz A abey:

" erifçi im, senaryo sana ait. stedi in sayfa-yı çıkart. Nasıl istersen öyle olsun. Ama filme bir an önce ba la. Mu 'a gitmeyi bir gün daha ertelersem yarı açık cezaevi hakkımı kaybederim. Sıkı-yönetimle ba ınız belaya girmeden bitirin fil-mi..."

Böylece hızla filme ba ladık. Her eyi yeni ba tan çekiyorduk. Hapishane sahneleri stan-bul'da tamamlandı.

Anadolu turu için yolculuk ba ladı.

İk dura ımız Bursa'ydı. Bursa Sıkıyönetim Komutanlı ı film için izin vermi ti ama çekim sı-rasında engel oldular, izne kar ın filmi çekemeye-ce imizi söylediler. Tüm kapıları çaldık, ne yap-tıysak olmadı. İsrar edersek ba ımızın derde gire-ce ini söylüyorlardı. Hemen Bursa il sınırlarını terk etmemiz emredildi.

Üç minibüsle sınırı terk ettik. Minibüslerden birinin camlarına kamuflaj yapıp, çekilecek sah-nelerde görevli olan oyuncular ve kamerayla ye-niden Bursa'ya girdik. Aracı uygun bir yere park ettik. Kamerayı minibüsün içinde bırakıyor, ka-palı perdenin aralı ından çekim yapıyorduk. Dört-be saatte gerekli sahneleri çekip i imizi bi-tirip Bursa'dan kaçtık.

Gece bir yerlerde konaklıyor, gündüz yollarda çekim yapıyorduk. Minibüsün içini, yol geçi leri-ni falan çekiyorduk.

Konya'ya do ru yol alıyorduk. Ak ama oraya

vardık. Elimizde Konya Sıkıyönetim Komutanlı-ı'ndan film çekme izni vardı, ama onlar da çeki-me izin vermediler.

Benim otobüs garı ve trene binme sahnelerim çekilecekti.

Bu kez kapı kapı dola ıp, "Bakın bizim izni-miz var," gibi bo laflar etmekten vazgeçmi , kim-seye bir ey söylememeye karar vermi tik. Trene binme sahnem gene gizli çekildi. Sonra soka a çıkma yasa ı ba layana kadar minibüsle Konya dı ında dola tık. Yasak ba lama zamanına do ru iki minibüsle gara geldik; birinde ı ıklar vardı, öbüründe kamera, teknik ekip ve ben. Gardan içeri girdikten bir süre sonra soka a çıkma yasa ı ba ladı. Çevrede yalnızca inzibatlar görünüyordu. Gecenin çok geç bir saatinde çekime ba ladık. Garın içinde ne varsa çektik, askerleri bile oy-nattık. Sabaha kadar bütün i imiz bitirmi tik. Ya-sak kalkar kalkmaz Konya'dan da kaçtık.

* * *

Çekilen negatifler kuryeyle stanbul'a gönde-riliyor, stanbul'da biriktiriliyor, parti parti Türki-ye sınırları dı ına çıkarılıyor, sviçre'ye ula tırılı-yordu. Tehlikeli bir i yapıyorduk. Yakalandı ı-mız an hepimiz hapse girebilirdik. Tüm ekip bu-nun farkındaydık ve hepimiz buna razıydık. En azından, çekilmi negatiflere el koyamayacakla-rını biliyorduk.

Konya'dan sonra Adana'ya gitmemiz gereki-yordu, ama karlar erimek üzere oldu undan hızla Diyarbakır'a, oradan Bingöl'e giderek tersten bir

yay çizmeye karar verdik. Urfa, Gaziantep, Adana, İstanbul; filmin en önemli sahneleri bu şehirlerde geçiyordu. Senaryonun tamamını gizü kamerayla çekmemiz olanaksızdı. Askeri giysiler, gerçek silahlar, askeri araçlar bulmak, rütbeli rütbesiz birkaç subayı filmde oynatmak gerekiyordu. Nasıl yapacaktık, bilmiyorduk. Sıkıyönetim'i atlatmanın başka yollarını bulmak gerekiyordu. Yeni bir yöntem denemeliydik.

Ekibin tamamı, Diyarbakır'a gelip otele yerleşti. Ertesi gün, sabah erkenden, elimde Divan Pastanesi'nden alınmış bir kutu çikolatayla sansür senaryosunu Diyarbakır Sıkıyönetim Komutanlığı'na götürdüm. Komutanla görüşmeyi bekliyordum. Rahat görünmeye çalışıyordum ama heyecandan ölecektim. Kısa bir süre sonra, omzu kalabalık bir subayın karışığında yerimi aldım. Komutan benimle sıcak konuşuyordu. Sansür Kurulu'na attığını palavraları ona da söyledim. Komutan senaryoyu karıştırdı. Bir ara aştığından,

"Olabilir, ama senaryoyu incelememiz gerek," gibisinden bir söz çıktı.

Hemen cesaretlendim:

"Komutanım, Diyarbakır'da film çekmek çok zor. Şehir çok karışık. Güvenli imizin sağlanması gerek. Eğer ki cemse asker sabahtan akşam kadar bizi beklemeli."

Komutanın yanıtı umut vericiydi:

"Senaryoyu okuyalım, yarın gerekeni yapalım."

Ertesi gün izin çıkmıştı. Silahları, her şeyleri

tam takım, iki cemse dolusu asker vermişlerdi yanımıza. Ama askerleri filme almak yasaktı. Biz de bunun için söz vermiştik. Hemen çekime başladık. Cemseleri, askerleri şehrin ortasına yaydık. Kameranın önünde ben duruyordum ama kamera hep askerleri çekiyordu. Onların halkla konuşmalarını; itimeleri, kâğıtları, her şeyi çekmiştik. Olup biteni anlamadılar. Daha sonraki günlerde ise iyice abartıp askere diyaloglar vermeye, otobüsleri durdurtup arama tarama yaptırmaya başladık. Urfa'da bir manga askere, köy baskını ve sonrasında olanları oynattık, harika sahneler oldu. Bunlar için askere teşekkür etmek gerek. Gerçek askerler oynamasaydı, bu kadar güzel bir iş çıkarmış sanmıyorum. Çekilen negatifler aynı gün İstanbul'a gönderildi.

5. Bölüm

Nerede Kalmı tık, Burası Selimiye

Çok derin bir uyku uyumu tum, ak am yeme-i gürültüsüyle ancak uyandım. Asker, hücremin parmaklıklarından içeri yemek kaplarını soktu. Yerimden kalkmaya hiç niyetim yoktu. Bir sigara yakıp seyrettim. Aklım ba ka yerlere gitmi ti, 'Yol filmi'ni' dü ünüyordum. Ne büyük bir serüven ya adı ımızı, ama imdi içinde bulduğum durumun da az buz serüven sayılmayacağı nı... Bakalım neler olacaktı.

O anda birden aklıma geldi: Serbest bırakılırsam Türkiye'den kaçacaktım. Hem de hemen ertesi gün. Kaçacaktım. Bir daha ne hapisaneye ne hücreye girme niyetindeydim. Aklımda kaçmaktan ba ka bir dü ünçe yoktu. Nasıl olur, ne zaman olur, bilmiyordum, ama bir yandan yeme imi atı tırıyor, bir yandan da verdi im kararı arkaya yineliyordum.

Farelerime yemek verdim.

Pencerenin altına kıvrıldım, ceketimi üstüme çektim.

Uyuyamıyordum. Allanın belası lamba hiç sönmüyordu. Sağa döndüm, sola döndüm, olmadı. Ceketimi iyice kafama çektim.

Tam kendimden geçmek üzereyken ceketimin üstünden a ır bir kedi yürüdü; patilerini iyice basa basa bir kedi geçti üstümden. Kedi mi?

Hayır, kedi değil, fareydi bu! Fırladım! Sağa, sola, her yere baktım, yoktu. Tuvalete baktım, yoktu. Ama kolumun üstünden aşağı bir hayvan yürüyüp geçmişti, hâlâ hissediyordum. Kocaman bir şeydi. Kedi olamayacağına göre mutlaka fareydi... Peki ama neredeydi? Kafayı yiyor olabilir miydim? İlk kez içimi bir korku bastı. Sabahı zor ettim.

Ertesi günkü havalandırmadan dönüştü, hücreden içeri girip tuvaletin kapısı olarak kullandığım battaniyeyi açtı. Kafam kadar bir sıçanla karşılaştım. Kendini bir o duvara bir bu duvara vuruyordu. Kafasını tuvaletin deli inden içeri sokuyor ama giremiyordu; delikten daha büyüktü. Kuyruğunun uzunluğu kolumun boyuyla eşit. Bu manzarayı görünce, asker henüz kilitlenmediği kapıyı omuzlayıp, kendimi koridora attım. Kötüm durdum. Arkamdan da gardiyan asker koşuyordu. Kalabalık hücrenin önünde yüzbaşıyı yakaladım. Hücredekiler merakla bana bakıyorlardı.

"Yüzbaşı, hücrede kocaman bir fare var," dedim; elimle kolumla da fareyi tanımlamaya çalışıyordum.

Hücredekiler başladılar gülmeye. Gürültülü kahkahalar atıyorlardı. Bu karga anın içinde konuşuyor,

"Beni hiçbir kuvvet o hücreye sokamaz, bana i kence yapıyorsunuz!" diye bağıryordum.

Tela ve panikle arka arkaya konu uyordum. Yüzbaşı sırtarak yüzüme baktı, büyük hücrenin kapısını açtırdı.

"Gir bakalım," dedi.

Hemen içeri daldım.

Beni kalabalık, kocaman bir hücreye koymuyorlardı. Ortadaki kırk-elli kişilerin oturabileceği uzunca bir masa, hücreyi ikiye bölüyordu. Yere askeri battaniyeler serilmişti. İnanca, ya lıca birinin yerde yattığını, birkaç kişinin de duvara yaslanmış bana sırtını dönüştü. Ötekiler ayaktaydılar. Kimi, "Geçmiş olsun," diyor, kimi tokallaşıyordu. Biri,

"Bitlimisin abi?" dedi.

"Elbiseler temiz, ama kafam kaynıyor," dedim.

Neden burada olduğunu merak edenlere anlatmaya çalıştım. Benim de aralarında olmamdan dolayı keyifli görünüyorlardı, moralleri düzelmişti.

Duvara yaslanmış çocuklardan biri, fareyle ilgili saçma sapan bir şey söyledi, o grup kahkahayla gülerken yerlere yattı. Abartılı bir şekilde gülüyorlar, fare olayında verdiği tepkiyle alay ediyorlardı. Sinirime dokunmuştu. Karşılık vermeye çalıştım, yanımdaki çocuklar beni susturdu.

Hücredeki alaycı topluluğun faaliyetleri olduğunu anladım. Ötekiler solculardı. Her fraksiyondan çocuk vardı. Çoğuyla aynı zamanda Birinci Übe'de de bulunduğunu anladım.

Yerde arkası dönük yağı bir adam yatıyordu. Yüzünü göremiyordum. İnanca, saçları beyazmış biriydi; hafif hafif inüyordu. Kim olduğunu sordum. Devrimci Çi Sendikaları Konfederasyonu örgütlenmesiymiş. Erzurum yağı da

du. Kendimi nasıl korumam gerektiğini düşün-
düm. Gardımı aldım, beklemeye başladım. Asker
bir anda kapıyı kapattı.

"Gel benimle," dedi.

Havalandırmaya doğru yürüdük, dışarı çıktık.
Çevre karanlıktı. Dışarıdan yansıyan hafif bir
ışık görünüyordu. Karşılıklı durduk. Birbiri-
mizin gözlerinin içine baktık. Ben sakın görün-
meye çalışıyordum. Asker dışarı çıktıkça gözle-
rinden alev fışkırtıyordu. Yumruğunu sıkıp sıkıp
bıraktı. Her an bir yumruk gelecek gibiydi ama
gelmiyordu. Gene dışarı çıktık, yumruğunu sık-
tı. Vuramıyordu. Bunu hissetmiyim.

"Sıkıysa vursana," dedim.

"Sen vur," dedi.

Birden rahatladım. Kavga etmeyeceğimizi an-
lamıyım.

"Aslanım, ben sana vuracak kadar enayi de-
ylim. Olan ki sen bana vurursun, gene elimi kaldı-
mam. Ama askerlik bittiği zaman seni memle-
ketinde bulurum. Bir de bunu düşün."

Bir süre sonra adam yumruğunu adan. Saçma sapan
bir şeyler daha konuştuk.

Merdivenlerden aşağı inerken, hücredeki
çocukların hepsi merakla bize bakıyorlardı. Ben
gülümseyince bir şey olmadıklarını anladılar.

Ertesi gün,

"Hücrede sıcak su akıyor," dedi.

Haftalar sonra ilk kez yıkanmaya karar ver-
dim. Kafam bit kaynıyordu. Benden başka kimse-

nin de yapmaya niyeti yoktu, herkes yerinde
oturuyordu. Tuvaletimize doğru yöneldim. Çocuklar
banyo yapacaklarını anladılar, başını baktılar. Bi-
risi,

"Aman Tarık Abi, sakın banyo yapma, yanar-
sın," dedi.

Çocuğum, ne demek istiyorsun gibilerden bak-
tım.

"Abi, sıcak su yoktur, yalnızca sıcak su. Ha-
lanırsın. Sıcak suyu açmıyorlar."

Yerimden kalkmamı bir kere:

"Olsun, ben bir yolunu bulurum."

Tuvalete girdim, suyu açtım. Parmakımı de-
dirmemle birlikte çekmem bir oldu. Felaket sı-
caktı... Dedikleri gibi sıcak su yoktu. Ne yapaca-
ğımı düşün-
düm. Alaturka tuvaletlerde kullanılan
küçük marmaralardan birinin içine sıcak suyu
doldurdum. Sıcak suyunu beklerken soyundum.
Yavaş yavaş vücuduma dökerek alıttım.

Banyom bitince dışarı çıktım. Herkes başını baktı.
İstakoz gibi kıpkırmızı olmu-
tum. Hatta morarmıyım. Ama bitlerim oldu u gi-
bi duruyordu.

Askerin biri seslendi, yanma gittim. Eliyle ka-
ranlık hücrelere giden tarafı gösterdi:

"Hüseyin diye biri sana selam gönderdi."

Demek Hüseyin gelmişti. Nasıl sevinmiyim
anlatamam.

"Sen de ona selam söyle," dedim, bir paket de
sigara gönderdim.

Bir süre sonra ondan da bana iki paket sigara geldi. www.cizgiliforum.com

Ertesi gün askerinin biri,

"Tarık Akan, toparlan, sorguya!" dedi.

Tela la yerimden fırladım. Ne yapaca ımı bilemiyordum. Aceleyle ceketimi giydim, ayakkabılarımı aya ıma geçirdim. Asker kapıda bekliyordu. Sanki her an gidecek, beni sorguya götürmekten vazgeçecek gibi duruyordu. Bir yandan askere bakıyordum, bir yandan çocuklarla vedala ıyordum. En son D SK'li arkada la tokala tım.

Koridora çıktık, kapıya do ru yürüdük. Kor ku, heyecan, sevinç her eyi bir arada ya ıyordum. Buradan sonra beni bekleyen ya ıkı ya hapisti. E yalarımın alındı ı yere geldik. Asker, kelepçe çıkarıp bileklerime geçirdi. Bunu hiç beklemiyordum. Neden kelepçe takılıyordu ki? Hapse girece imi dü ünmekten kendimi alamadım. Durmadan yürüyorduk. Selimiye'nin avlusuna geldik. Bütün askerlerin gözleri benim üzerimdeydi; bir kelepçeye, bir bana bakıyorlardı. Birden çok utandım. Kelepçeyi saklamaya çalı tım; ba aramadım. Selimiye'nin savcılık bölümüne giden merdivenleri çıkıyorduk. Tedirginim. Yanımdan geçen herkes bana bakıyormu gibi geliyordu. Sinirliydim. Gittikçe tedirginli im, telam artıyordu. Bir koridora geldik; geni ; kocaman, temiz bir koridordu. Her odanın kapısının yanında bankaların verdi i birer bank, bir de asker vardı. Gözüm kapıların kenarındaki tabelala-

ra takılıyordu: '1 no'lu S.Y.K. Savcılı ı', '3 no'lu S.Y.K. Hâkimli i',... savcılı ı,... hâkimli i'. Yürüdük, yürüdük. Bir savcılı ın önünde durduk. Hemen banka oturdum. Önümden elleri kelepçeli çocuklar, gazeteciler geçiyordu. Ellerinde foto raf makineleri vardı, ama resim çekemiyorlardı. Selam bile vermeye çekmiyorlardı. Bir tek *Cumhuriyet'ten* Deniz isminde bir gazeteci, "Merhaba!" diyebilirdi.

Odadan bir asker çıktı. Beni getiren askere ba ıyla 'gir' i areti verdi.

Asker elimdeki kelepçeyi açmaya çalı tı. Derin bir nefes aldım, verdim. Tamam, hazırdım; ne olacaksa olacaktı artık. Kapıdan içeri girdim.

Dört masa konmu tu; savcılar masaların arkasında duruyorlardı, yanlarında sekreterler oturuyordu. Kapıda bekledim. Hangisinin yanma gidece imi kestirmeye çalı ıyordum. Onlar da bana bakıyorlardı. Bir tanesi eliyle, 'gel' yaptı. Camın kenarındaki masanın kar ısında, ayakta durdum. Savcı ba ını hiç kaldırmadı. Dosyamı kar ı tırıyordu. Öbür masalardan yükselen daktilo seslerini duyuyordum. Sekreter kız göz ucuyla bana baktı. Ben pencereden dı arı bakıyordum. Çok uzaktan arabaların, insanların geçti ini gördüm. Hayatı seyrediyordum.

Derken savcı konu maya ba ladı. Aynı anda daktilo da ba ladı. Birden ortalı ı inanılmaz büyük bir gürültü kapladı. Ne dedi ini anlamıyordum. Bana bir ey mi soruyordu?.. Can kula ıyla dinliyordum ama hiçbir ey duyamıyordum. Sekreter durmadan yazıyor, savcı alçak bir sesle, ara-

lıksız konu uyordu. Yani sekreter duyuyordu ama ben savcının dediklerini anlamıyordum. Çıldırca-
cak gibi oldum. Sonra öbür daktilolar da çalı ma-
ya ba ladılar; gürültü dayanılmaz oldu. çerisi
fabrika gibiydi. Savcı mırıl mırıl konu uyor, dak-
tilo harıl harıl yazıyordu. Baktım olacak gibi de-
il, gene dı arıya bakmaya ba ladım. Bir süre
sonra savcının ba ır ıyla kendime geldim:

"Baba adı... Baba adı!"

"Ya ar."

"Anne adı?"

"Ya ar."

Savcı sinirlenmi ti. yice ba ırdı:

"Anne adını sordum!"

"Ya ar, efendim..."

"Peki baba adı ne"

"O da Ya ar... kisi de Ya ar, efendim..."

Savcı ters ters yüzüme baktı:

"Peki, peki, yaz kızım... Neden tutuklandı ını
biliyor musun?"

"Biliyorum."

"Anlat o zaman..."

Almanya'da ödül aldı ım sırada yapmı oldu-
um konu mayı, *Tercüman* gazetesinin yanlı ve
yanlı olarak yayınladı ını anlattım.

Savcı sordu:

"Peki bu konu mayı yaparken, sol yumru un
havada, 'Birinci Kurtulu Sava ı'm kaybettik,
kinci Kurtulu Sava ı'm kazanaca ız,' dedin
mi?"

"Hayır, böyle bir ey söylemedim. Konu ma-
mın içinde bu anlama gelen herhangi bir ey yok-
tu. Kültür emperyalizmiyle ilgiliydi tüm söyledik-

lerim. Konu mamın tamamını Birinci ube'deki
ifademde ayrıntılarıyla yazdım efendim."

"Peki, Almanya'dan ihbar mektupları geliyor,
bunları söyledi ine dair. Bu konuda ne diyecek-
sin?"

a akalmı tım. Nereden çıkmı tı bu imdi?

"Çamur at, izi kalsın, diye dü ünenler olabilir,
efendim."

"Yılmaz Emirbükü, Mehmet Polater, Semih
Kara, Osman smen; bu ki ileri tanıyor musun?"

"Hayır, hiçbirini tanımıyorum efendim. Ko-
nu mam sırasında yanımda sanatçı arkada larım
vardı, onlara sorabilirsiniz: Halit Kıvanç, Müjdat
Gezen, Perran..."

"Tamam, tamam. Biz ne yapaca ımızı biliriz.
Siyasi ube'deki ifadeni oldu u gibi kabul ediyor
musun?"

Bir an dü ündüm.

"Evet..."

"Yaz..."

Daktilo gene ba ladı. Gene savcının daktilo
kıza neler yazdırdı ını duyamıyordum. Söyledik-
lerinden hiçbir ey anlamıyordum. Konu tukla-
rımızın özetini yazdırıyor olmalıydı. Bütün gücü-
mü verip dikkatimi toplamaya çalı tım. Bazı söz-
cükleri zorlukla duyabildim. Arada benim söyle-
medi im sözcükler de geçiyordu. Ne yapmam ge-
rekti ini dü ünürken, kula ıma bir söz çalındı:

"Tutuksuz yargılanmasına..."

nanamamı tım. Dikkat kesildim: Evet, "Tu-
tuksuz yargılanmasına," diyordu savcı. O an he-
yecanım, tela ım bitti. Duygularım tükendi. Her
eyim bitti. Kendimi çuval gibi hissettim. Sevine-

medim bile. Bir süre sonra daktilo durdu. Askere küçük, imzalı bir kâğıt verildi. Dışarı çıktık. Asker yanımdaydı. Kelepçesizdim. Koridorda yürüyorduk. Ne eli olmam gerekirken sinirlerim git-tikçe geriliyordu. Sanki dışarı çıkmak anlamını yitirmişti... Öyle garip bir haldeydim.

E yalarımı teslim ettiğim giriş yerindeki küçük odaya geldik.

Yüzbaşı oradaydı.

Erlere çıkışım için çalıyıyorlar, büyük defterlere bir şeyler yazıyorlardı. Bir yandan da on bin markımı sayıyorlardı.

"Yüzbaşı, benim hücrede DSK davasından yatan arkadaşın borç almıyım, gönderebilir miyim asker arkadaşına?"

"Ne kadar?"

"On beş bin lira."

"Peki."

Parayı verdim, götürdüler.

Pasaportumu, kemerimi, marklarımı teslim aldım.

Ama güne gözlüğüm çıkmadı. Her yere bakıldı, yok. İlemlerimi tamamladım.

Selimiye'nin büyük kapısına yaklaşıırken yüzbaşı sinirle yanıma geldi:

"Tarık Akan! Çeriye para yardımını mı yapıyorsun?.. Borç aldım dediğin adam, 'Ben kimseye para vermedim, zaten param da yok,' dedi. Atarım seni tekrar içeriye!"

Yüzbaşı, elindeki paralarla gözümün içine ba-

kıyor, benden yanıt bekliyordu. Paraları yavaşça alıp cebime soktum. Bir süre konu madan bakıktık. Sonra yüzbaşı polise döndü,
"Aç kapıyı," dedi.

Yüzbaşının yüzüne bakarak Selimiye'den çıktım.

6. Bölüm

Yeniden Dı arıdayım

Büyük kapının dı ında durdum. Hava çok gü-
zeldi, güne li, pırıl pırıl bir gün oldu unu hatırlıyorum. öyle bir çevreme bakındım. Ne yana gi-
dece imi kestiremiyordum. Önümdeki büyük
açıklıktan ilerisi Kadıköy-Üsküdar yoluydu. Açık-
lı ın orta yerine, içinde ana babaların bekle ti i
kocaman bir askeri sahra çadırı kurulmu tu. Ya-
nıma eli tüfekli bir er geldi:

"Ne o hem ehrim, ne bekliyorsun?"

"Ne yana gidece im, onu dü ünüyorum," de-
dim.

Eliyle öyle sol yanı, yukarıyı gösterdi. Üskü-
dar'a do ru yürümeye ba ladım.

Asker arkamdan ba ırdı:

"Yahu sen Tarık Akan mısın?"

Önce hiç oralı olmadım.

"Tarık Abi, geçmi olsun!" dedi sonra.

Ho uma gitti. Döndüm, el salladım.

Yolda tek ba ıma yürüyordum; benden ba ka
kimse yoktu. Sol yanımda Selimiye vardı, sa da
sahra çadırı. Tutuklu yakınlarının meraklı bakı -
ları ortalı ı sarmı tı, herkes çolu undan çocu un-
dan bir haber alabilmenin pe indeydi.

Bo lukta öylece yürüyormu um gibi geliyor-
du. Dı arıda olmak ne mutluluk vermi ti bana,
ne de sevinç. Hiçbir ey yapmak istemiyordum.

Zaten ne yapacağımla ilgili hiçbir fikrim de yoktu. Heyecan ve merakla geçirdiğim o gergin tutukluluk süresinin ardından birden sınırlarım bozulmuştu, her şey anlamsızlaştı.

Kimbilir ne kadar zaman sonra, yürümekten yorulmuşum. Terlemiştim de. Ceketimi çıkardım, elimime aldım. Beyaz gömlemin rengi tanınmayacak bir hal almıştı, ilk kez dikkatimi çekiyordu. Bu leğim gibi kılıkta nereye gidilirdi ki? Ne yapılırdı, nereden, nasıl belirlenmeliydi?.. Düşünüyordum. Kalabalıkça bir yere gelince ceketimi tekrar giyerim diye geçirdim içimden. Son askeri bariyerden çıktım.

Birden karıştırdım a baba abeyimi gördüm. Olacağı şey de ildi. İlk anda, anımsıyordum diye düşündüm. Birbirimize sarıldık. Konu madan öylece durduk. Sonra omuzlarımdan tutarak beni kendinden uzaklaştırdı; yukarıdan a baba bana bakıyor, tepeden tırnağa süzüyordu. Ben, bakalım ne diyecek, diye merakla gözlerinin içine bakıyordum.

"Gel bakalım. Pek iyi görünmüyorsun," dedi, elini omzuma atıp beni arabaya doğru yönlendirdi. Konu madan yürüyorduk. Neden sonra:

"Neler oldu Tarık?" dedi.

O an konu amadım. Söyleyecek şey bulamadım.

"Boş ver abi," dedim; gırtlama bir şey sapsanmıştı, a baba lamamak için kendimi zor tutuyordum.

Durumu anladı. Bir süre hiç konu madan yürüdük, arabanın yanına geldik.

"Boş ver Tarıkçı, boş ver kardeşim. Hadi geçmi olsun. Atla arabaya," dedi. Büyüğe bir

Amerikan arabasıydı. Koltuklar rahat, araba genişti.

Annemi babamı sordum.

"Annem iyi ama babam..."

Öylece kaldı, söylemek istemedi.

"Abi ne oldu, söylesene."

Israrıma dayanamadı:

"Sen içeri girdikten kısa bir süre sonra babamı hastaneye kaldırdık, sol yanma felç geldi. Cerrahpa a beyin servisinde beş gün kaldı. Doktorlar hiçbir şey yapamadı. Sonra bizim Üstün Korugan geldi, 'Yahu u adamın ekerini ölçün,' dedi. Sonuçlar geldi ki, babamın ekeri dört yüz elli! Düşünebiliyor musun, dört yüz elli! Beş gündür babam orada öylece yatıyor da hiçbir doktorun aklına kan eketine bakmak gelmiyor. Bir insülin yaptılar, hemen kendine geldi. Günler sonra hastaneden yürüyerek çıktık. İmdi iyi."

Gözyaşlarımı a baba abeyimden saklamaya çalıştım, dışarıya baktım. Sokaklardan, caddelerden geçiyorduk. Bir sürü araba, üst üste insanlar, kalabalık... Herkes birbirinin ya amından habersiz, bir yol tutturmuşu gidiyordu, kimse kimsenin umurunda de ildi; kimse böyle bir çaba içinde de de ildi. Derin bir nefret duydum. "Hapse girmek istiyorum, çünkü bu kalabalığı hiç sevmiyorum," dedim içimden. Sınırlarım bozulmuştu. Selimiye'nin kapısından çıktıktan beri büyüyen bölük sonunda en üst düzeyine ulaşmıştı.

Birden,

"Nereye gidiyoruz?" dedim.

"Leğim gibisin o lum. Galatasaray Hamamı'na gidelim, tellak bir tanıdığım var, seni iyice bir

yıkar..."

"Abi kafamda bit var. Sirke ve bit kaynıyor üstüm ba ım... Tella ın ba a çıkaca ı i de il. Gel uradan bir bit ampuanı alalım," dedim.

"Sen karı ma, o gere ini yapar," dedi.

Bo az Köprüsü'nün üzerinden geçerken s-tanbul'u seyrettim; muhte em bir ehirdi burası, dünyanın en güzel ehriydi. stanbul'a tepeden bakmak belki çok az insana nasip olacak bir ayrıcalıktı ama insanın gözü ba lanıyordu da görmüyordu i te...

Galatasaray Hamamı'nın önüne gelmi tik. A abeyim elinde büyükçe bir torba ta ıyordu. çeri girerken sordum:

"O torba ne torbası?"

"Sana temiz kılık getirdim."

Birden durdum. Demek ans eseri kar ıla -mamı tık yolda.

"Salıverilece imi nereden biliyordun? Hem de bugün, bu saatte?"

"Eazla uzatma; yürü!"

Ortada benim bilmedi im bir eyler dönüyordu. Bu adam bir eyler karı tırmı tı, ama ne yaptı ını anlayamamı tım.

Tas, takunya, su. Konu malar hamam içinde yankılanıyordu. Selimiye çıkmıyordu aklımdan ama gene de suları döktükçe rahatlıyordum. Tella, tepemde dikilmi ti; kafamı ellerinin içine almı , durmadan karı tırıyor, iki elinin tırnaklarını birbirine sürterek kafamdaki bit ve sirkeleri kır-maya çalı ıyordu. Saatlerce u ra tı. Sonra bir ara,

"Yeter artık, pestilim çıktı, bayılaca ım," dedim.

Gözümdeki sabunları sildim. Kar ımda a abeyim bana bakıp gülüyordu.

"Nasıl ö rendin a abey?" dedim.

"Hadi çıkalım artık," dedi.

Çıktık. A abeyimden bir ey ö renememi -tim. Tertemiz havlulara sarınıp çay içtik. Temizlenmek içimi bo altmı tı. Bir yerlerde yeni ve güzel bir eyler vardı ama sanki ben bezginlikle her eyin dı ında duruyordum. Hamamdan ayrılırken a abeyim oradakileri uyardı:

"Elbiseler bitli, aman kimse giymesin."

Annemlere geldik. Be inci kata çıkacaktık ve asansör yoktu. İlk katı çıktık, ayaklarımda titreme ba ladı. A abeyime çaktırmak istemedim. Bir kat daha çıktık... Yok... Olacak gibi de ildi, çıkmıyordum, dayanamıyordum, nefes nefese kalmı tım. A abeyim,

"Biraz dinlen," dedi.

Tırabzana futundum. Kendimi yüz ya ında gibi hissediyordum. Eve kadar tırmanmak zaman aldı. Kapının önünde a abeyim zili çalacakken elini tuttum. Nasıl nefes nefese oldu umu i aret ettim. Biraz soluklandım, sonra,

"Tamam," dedim.

Kapıyı annem açtı; boynuma sarıldı, a lama-ya ba ladı. Arkasında ablaımla eni tem bekliyordu; Mu la'dan gelmi lerdı. En arkada babamı gördüm. Bana bakıyordu.

Annemi yatı tırmaya çalı tım, gözya larını sildim. Ablaımla eni temi öptüm. Babamın kar ı-

smda durdum. Küçükümünden beri babama özel bir saygı ve hayranlık duyardım, ona 'Generalim' derdim. Levazım subayı olarak albaylıktan emekli olmuştu; general olmayı çok istemişti. Olmadı. Karısında asker selamı çakar, bağırarak, "Generalim, emret!" derdim. Tam bir askerdi ve ordunun ve devletin çıkarı için her şeyi feda edebilirdi. 1959 yılında Kayseri'de ben on yaşındayken askeriyenin artık deri parçalarını annemin eve getirmesi yüzünden çıkan arbedeyi hatırladıkça hâlâ yüreğim ağız zıma gelirdi.

Mermi gibi bakışları beni gene deldi geçti, aklımdakileri okudu, ya adıklarımı öğreniverdi. Çok akıllı adamdı. Onun yanında ona hiçbir şey anlatma gereği duymadım, çünkü zaten neler hissettiimi bildiğinden ündüm.

"Sana tek bir şey soracağım Tarık, bana doğruyu söyleyeceksin," dedi.

"Buyur baba, sor."

Annem, ablam, a abeyim, enitem merakla bakıyorlardı. Ben de meraklanmıyordum; her şeyi zaten bilen babam ne öğrenmek istiyor olabilirdi ki.

"Sana i kence yaptılar mı?"

Ağız zımdan bir 'Hayır' çıktı ama, öyle süklüm püklüm, öyle cılız bir hayırdı ki, her yöne çekilebilirdi. Sonra neyse ki birbirimize sarıldık da yüz ifademden anlamlar çıkaracak diye korkmama gerek kalmadı. Neden sonra:

"Hadi bakalım, otur sofraya, yemek yiyelim," dedi babam.

* * *

Sofraya öyle bir göz attım: Annem en sevdiğim yemekleri yapmıyordu. A abeyim gözünü benden kaçırdı. Yemek arasında gene sordum:

"Baba, a abeyim bugün, bu saatte çıkacağımı nereden biliyordu?"

Masada bir an soğuk bir rüzgâr esti. Annem havayı yumuşatmak için beni ayakla azarladı:

"Aman sen de; çıktın ya i te, daha ne!"

A abeyime baktım, dudaklarının kenarında tuhaf bir hareket sezdim.

Babam konu mayabandı:

"Sen içeriye girdiğin zaman ben general bir arkadaşım gittim. 'Bana bak, o lum Siyasi übe'de, ona dikkat et. Senden bir tek isteğim var: O luma i kence yaptırma,' dedim. Adam söz dinlemiydi demek..."

Yemekler boşa azıma takıldı, ne diyeceğimi bilemedim. Babam sordu:

"Mahkeme ne zaman baktılar dersin?" dedi babam.

"Ne bileyim... Biraz kendime gelince avukatıma gidirim," dedim, kestirip attım.

* * *

Yemekten sonra annemin odasına gittim. Bana i dizlerine yasladım. Kafamda bir yeriyi aret edip,

"Burada bit var," diye tutturdum. "Çok kaınıyor. Tam urası. Bak bit yürüyor, öldür onu."

Annem çocukluğumdaki gibi iki elinin i aret parmaklarıyla aranmaya bandı.

"Yok o lum. Burada yok bir ey."

"O zaman bir de uraya bak."

Annem,

"Temiz burası," diyordu.

Ben ba ka bir yeri i aret ediyordum.

"Yok," diyordu.

Ben, ba ka bir yeri... Elleri kafamda gezinir, parmakları saçlarımın arasında dolandıkça ellerini hiç çekmemesini istiyordum.

" urası, urası, urası..." diye uzattı ımı görünce,

"Yok o lum, vallahi yok, olsa kırmaz mıyım!" deyip parmaklarının ucu ile öyle bir vurdu-itti-sevdi; hepsi bir arada.

Üç gün evden çıkamadım. Üç gün de her fırsatta, günde dört-be kez annemin önüne çömel-dim, dizlerine yaslandım, birlikte kafamda bit aradık. Ne bit bulduk ne sirke.

7. Bölüm www.cizgiliforum.com

Bir eyler Yapmak Zamanı

eref Gür ve Atıf Yılmaz'dan bir film önerisi geldi: 'Delikan' adlı bir film. Siyasi bir film de ildi, bir a k hikayesiydi. Müjde Ar'la oynamamı istiyorlardı. Benimse aklımda yurtdı ına kaçmak vardı. Henüz avukatımla konu mamı tım ama Siyasi ube'deyken bir polisin, "Artık senin çekeceğin tüm filmleri sansür reddedecek!" sözünü de unutamıyordum. Kaygılarımı eref A abey'e de anlatmı tım. O da zaten filmin a k hikâyesi olduğunu söylemi ti. Onlardan biraz zaman istedim ve do ruca avukatıma gittim.

Orhan Apaydın Türkiye'nin hem ünlü, hem iyi, hem ba arılı, sayılı avukatlarından. stanbul Barosu Ba kanı olan böylesine saygın bir avukatın yapacakları benim için çok önemliydi.

Ona olup biteni anlattım. Zekâ dolu bir dikkatle beni dinledi. Anlattıklarımın nokta koymadan,

"Son ve çok önemli bir ey daha söyleyeceğim. Durumu gözden geçirin, de erlendirin, ne yaparsanız yapın. Ama bana kesin olarak tutuklanıp tutuklanmayacağı mı söyleyin. Bir gün daha hapiste yatmaya katlanamam. Yurtdışı na kaçacağımı," dedim.

Orhan A abey, kafasını ka ıdı, dü ündü, dü ündü.

"Bak Tarık, hiçbir avukat davanın sonucunu garanti edemez. Hele ki Sıkıyönetim Mahkemesi söz konusuysa. İmdi yapabileceğimiz ey u: Burhanla dosyanı inceleyeceğiz, kararımıza ne çıktı na bakıp durumu de erlendireceğiz. Seni de ararız, evde uzun uzun konuşuruz," dedi.

Birkaç gün sonra söz verdikleri gibi beni ça ırdılar. Evlerine gittim. ki karde de sıkıntılı görünüyordu. Havadan sudan konu uyorlardı. Konunun çevresinde dola ıyorlar, ama i in özüne bir türlü girmiyorlardı. Sonunda dayanamadım.

"Ne oldu a abey? Durum nedir? Hadi çıkarın baklayı artık a zınızdan," dedim. Burhan A abey anlattı:

"Çok kötü Tarık. Seni fena sıkı tırmı lar. Günlerdir dosyanı inceliyoruz. Sabahlara kadar Orhan'la bunu konu uyoruz... Çıkı yok: 140. madde; yani altı yıl sekiz ay indirimsiz mahkûmiyet. Almanya'dan ihbar mektupları var. Ayrıca Osman smen, 'Her eyi duydum,' demi . Üstelik hem Siyasi ube'de, hem Askeri Savcı'da aynı ifadeyi vermi . Kemal Utku da öyle. Herhalde Ümit Utku'nun a abeyi. Onun da bir ihbar mektubu var. Olacak i de il. 'Sol yumru unu kaldırdı' diyenler var, 'kaldırmadı' diyenler var. Tam bir deli saçması..."

Orhan A abeyle göz göze geldik. Soru dolu bakı larımı anladı. Heyecanla gözünün içine bakıyordum. Aya a kaktı, odanın içinde dola ma ya ba ladı. Burhan A abey'e baktı. Sesi bo uk çıktı:

"Git Tarık, git..."

"Anlamadım Orhan Abi," dedim.

Do rusu bunu duymayı beklemiyordum.

"Sen bana açık davrandım, durum böyle, dedin, içeri giremem, do ruyu söyle, dedin. te ben de sana diyorum ki, yapacak bir ey yok. Kaç git..."

* * *

Dı arı çıktım, cadde boyunca yürümeye ba -ladım. Dü ünceler hızla kafamda dönüp duruyordu. Bu dü ünçe karga asında içlerinden birini

tutmak olanaksızdı. Nereden ba layacaktım? Nasıl kaçacaktım? Nereye gidecektim? Kimden yardım isteyebilirdim? Parayı nereden bulacaktım? Peki ya kaçarken yakalanırsam? Ya kaçıp kurtulaca ım derken rezil olursam? Annem ne olacaktı? Ya babam? Sevdi im onlarca yakını mı? Ya ülkem? Hemen silip attım bunları kafamdan. Hayır, kaçamazdım. Kaçmayacaktım. Oysa aylarca aklımda olan tek ey kaçmaktı, imdi de tam tersini dü ünüyordum. ALTI YIL SEKİZ AY... Üstelik Türkiye'nin en iyi avukatlarının a zından çıktı ı için çok daha korkutucu olan altı yıl sekiz ay... Evet, yurtdı ına gitmem arttı.

Birkaç gün sonra Atıf A abey'in '*Delikan*' filmini kabul ettim.

Ertesi gün tüm gazetelerde Müjde Ar'la boy boy resimlerimiz basıldı. Tarık Akan filme ba lı yor haberleri yazıldı çizildi. Oysa hiçbir anla ma ya imza atmamı tım, çünkü film çekimleri ba la madan yurtdı ına çıkmı olacaktım. Herkes, film çekiminde oldu umu sanacaktı. Bir an önce para bulmalıydım.

Evdeki e yaları elden çıkardım; çocukluk arkada ım Kozalak Zeki, ben evde yokken alıcıları eve getirip koltuklara varana kadar her eyi sattı. Sırada küçük bir arsa vardı, o da paraya çevrildi. Sonra Mercedes arabam. Sonuçta tam 50.000 dolar toplandı. Bu para tüm servetimdi.

Bu i ler olup biterken, adını açıklamak istemedi im bir dostum, yurtdı ına çıkı sorununu

çözümledi. Bir hafta içinde Çanakkale'den balıkçı teknesine binecektim, ver elini Yunanistan.

Paraları kız arkadaımın beline bantla sardık, yazar bir arkadaımın yardımıyla sviçre'de bir bankaya yatırdık.

Artık dostlarımla vedalaır gibi içki içiyordum. Annem babam da dahil olmak üzere kimse bir ey bilmiyordu. Yalnız Zeki, bir arkadaım, kız arkadaım ve avukatım durumdan haberiydiler.

ki-üç gün içinde kaçacaktım. Bir gece yarısı telefon çaldı:

"Tarık! Özlettin kendini yahu, nerelerdesin? Yarın bana gel de bir yüzünü göreyim, ak ama evde bekliyorum..."

Orhan A abey, telefonların dinlendi ini bildiğinden böyle garip konu mu tu. Ertesi ak am Fenerbahçe'deki evdeydim.

* * *

ki karde in de gözlerinin içi gülüyordu; pek ne eliydiler. Neler yaptı ımı sordular. Bir-iki güne kadar kaçaca ımı söyledim,

"Her ey hazır," dedim.

Hemen hava a ırla tı, ortalı a bir sessizlik çöktü. Sonra Orhan A abey, artık asılmı olan yüzüyle beni çok a ırtan eyler söyledi:

"Tarıkçı ım, biz hâlâ dosyayı inceliyoruz, çok ilginç bir nokta yakaladık. ler istedi imiz gibi geli irse, bu davadan sıyrılırsın, Sıkıyönetim Mahkemesi'ni de altederiz, masum oldu unu kanıtlayarak baskı rejimine kar ı bir de hukuk zaferi kazanmı oluruz. Elimizdekiler artık ba lan-

gıçtakilerden farklı, kaçmana gerek kalmadı. Mücadeleni Türkiye'de verebilirsin..."

ok geçiriyordum. Donup kalmı tım:

"Orhan A abey, her eyim hazır, her eyimi sattım, evimdeki e yaları bile sattım. Hani garanti veremezsiniz? Ben bu kumarı oynayamam," dedim.

"Tarık, sen bu i i imdilik bir-iki gün ertele. Biz sana dü üncelerimizi anlatalım, yarın ak am sen de bize kesin kararını söylersin."

" u Osman smen denen adam, çalgıcımı galiba, Siyasi ube'deki ifadesinde her eyi duydu unu söylüyor, sanki senin yanındaymı gibi; buraya kadar tamam... Sonra Sıkıyönetim Ba savcısına da aynı ifadeyi harfi harfine tekrar ediyor. Aradan aylar geçti i halde bu kadar bire bir anlatması olacak ey de il. Hadi buna da tamam diyelim, ama i in en önemli kısmı, Ba savcı'nım, Osman'ın yeminli ifadesini almı olması... imdi iyi dinle: Herkesin gözünden kaçabilecek de erli bir ayrıntı bu; hiçbir savcı yeminli ifade alamaz. Yeminli ifade yalnızca mahkemelere verilmi bir haktır. te savcı mahkemeyi etkilemek için bu yola ba vurmu . Haksız bir i lem yaparak aldı ı ifadenin sa lamlı ını kanıtlamaya çalı mı ... Tarık, sen yarın u Osman'la bir görü . Nasıl olmu da hem ube'de hem Savcılık'ta aynı ifadeyi vermi , bir anlamaya çalı . Onunla yalnız görü ama, yanında kimse olmasın, foto raf falan da çektirme, mahkemeye bu tür bir kanıtla çıkmalarına

izin vermeyelim."

Az sonra yine caddedeydim. Ya amım bir o yana bir bu yana savruluyordu. Dü üncelerim gene altüst durumdaydı. Yürüyordum. Az önce dinledi im eylere bir anlam vermeye çalı ıyordum, ama aklım daha da karı ıyordu.

Savcı yeminli ifade almı sa ne olmu tu yani? Bu neyi de i tirirdi? Ama güvendi im bu iki insanı dinlemeden de çekip gidemezdim. Aklım ne kadar karı ırsa karı sın, bu yeni olasılı ı de erlendirmem gerekiyordu.

* * *

Ertesi gün Osman'la bulu tuk. İlk kez kar ıla yıyor olmalıydık, çünkü Almanya gezisinden onu hiç hatırlamıyordum. Kısa boylu, ürkek, utangaç bir tipti. Konuya neresinden ba layaca ımı bilmiyordum, ben de heyecanlıydım. Neyse ki Osman anlatmaya ba ladı:

"Tarık Abi, ben senin konu manı falan duymadım, sen sahnedekeyken ben alt kattaydım, oraya da ses falan gelmiyordu zaten, yerin altında bir yer..."

Gözünün içine bakıyordum. Do ru mu söylüyordu? a ırımı kalmı tım.

"E ama Osman, 'Tarık Akan bunları bunları söyledi' diye ifaden var, üstelik bir yerde de de il, iki yerde birden."

"Tarık Abi, Siyasi ube'ye ifadeye gitti imde bana ba ladılar ba ırmaya, asarız keseriz, tehdidin bini bir para. Korktum vallahi. Bir eyley yazmaları, imzalan urayı, dediler, ben de imzala-

dım."

"Peki okumadın mı?"

"Nasıl okuyayım Abi? Korkudan ödüm patlamı . Ba ımda polisler. Her kafadan ayrı bir küfür, ayrı bir tehdit. Önümü görececek halim yoktu ki."

"Peki, Askeri Savcılık'ta ne oldu? Orada da aynı ifadeyi imzalamı sın."

"O zaman ben Marmaris'teydim. Beni arıyorlarmı , haberim yok. Cumartesi günü Marmaris'te beni yakaladılar, tutuklu olarak stanbul'a, Selimiye'ye getirdiler, tıktılar hücreye. Pazartesi günü savcının kar ısına çıktım. Adam ba ladı bana ba ırmaya, 'Ulan neredesin, seni arıyoruz!' falan diyor, ama niye beni aradıklarını bilmiyorum. Savcı esip ya ıp gürlledi, sonunda, 'Çık odandanı arı, bekle orda!' dedi. Çıktım. Biraz sonra ça ırdı. 'Siyasi ube'deki ifadeni kabul ediyor musun?' dedi. 'Evet,' dedim. 'At o zaman uraya imzanı!' dedi. Attım, çıktım..."

Cebimden Osman'ın ifadesini çıkardım, verdim. Okudukça a kınılıktan gözleri büyüdü.

"Yok Tarık Abi, yok böyle bir ey, yemin ederim ben bunları söylemedim."

"Osman, seni mahkemeye ça ırdıkları zaman bu ifadeyi soracaklar, o zaman ne diyeceksin?"

"Reddederim Abi..."

Ak am Orhan A abeyle Burhan A abey'e olanı biteni anlattım. Benim kadar a ırdılar. Osman'ın söz verdi i gibi ifadesini mahkemede de reddedip etmeyece ini sordular. Onlara emin olmayaca ımızı söyledim. Burhan A abey, Osman'ın mahkemede ifadesini reddetmesi durumunda yalancı tanıklıktan tutuklanaca ı gerçe i-

ne dikkatimizi çekti, ama Orhan A abey, Osman'ı kurtaracaklarını, imdi asıl olanın mahkemede bir çıkar yol bulmak oldu unu söyledi:

"Hadi bakalım, yolumuz açılıyor. Tarık, Frankfurt'ta tanıdığın biri var mı?"

"Var."

"İmdi onu arayıp şu adreslerden birini kontrol ettirebilir misin?"

Hemen telefonun başına oturdum, arkadaşım Erol'a ihbar mektuplarından bir-ikisinin adresini verdim, bu adresleri kontrol etmesini, hemen bu akşam yanıt vermesini söyledim. Gece yarısına doğru yanıt geldi. Adresler doğru değil. Ne böyle sokak adları vardı, ne de bu adları taşıyan insanlar; ihbar mektuplarındaki hiçbir bilgi doğru değil. Üçümüz de çocuklar gibi sevinmiştik.

Ahmkatlarım artık kaçmama gerek kalmadığını, mahkemede beklenmedik bir terslik olursa bana haber vereceklerini, hazırlıklara bir kere daha başlayabileceğimi, çünkü mücadelemizi burada vermenin önemli olduğunu söylediler.

O gece bir karar veremedim.

* * *

İkinci olarak Çanakkale başlantılarımı iptal ettim. Arkadaşım beni uyardı, her şeyin hazır olduğunu, yarın bir gün hadi dedim imde bu kadar kolay organize olamayacağını anlattı. Ona önüme bir şans çıktığını, denemek zorunda olduğunu söyledim.

Sonra Atıf Yılmaz'a gittim. Sansürde reddedileceğini adım gibi bilmeme kararın sözleyme im-

zaladım, yüklüce bir avans aldım, taksitle evime birkaç eyle koydum, ikinci el, eski model bir Renault buldum.

Bu arada 'Delikan' filmine başladık. Laz bir delikanlıyı oynuyordum. Tatsız tuzsuz bir ak filmiydi. Aklım fikrim mahkemedeydi, sete hiç istemeden gidip geliyordum. Bir yandan Almanya'dan gönderilen ihbar mektuplarını araştırıyor, sonuçları belgeleyerek kanıt oluşturacak biçimde resmileştiriyorduk. Her adresin bulunduğu karakola baş vurarak o adreste o kişinin oturmadığını ilkin onaylı bir belge alıyor, bu resmi belgeleri bir de Türk Konsolosluğuna onaylatıyor, dosyaya ekliyorduk. Bütün mektuplar sahipsiz çıkıyordu.

8. Bölüm

Mahkemede

Filmin sonlarına do ru duru malar ba ladı. A ustos 1981 olmu tu. te gene Selimiye'nin koridorlarında bekliyordum. Yanımda Burhan Apaydın vardı, ikimizden ba ka da kimse de yoktu. Tutuklanaca ımla ilgili kaygımdan kurtulamıyordum. Burhan A abey rahattı, bu oturumda bir ey olmayaca ını, korkmamamı söylüyordu, ama yapamıyordum. Asker salona ça ırdı. Yargıçlar ve savcılar yerlerine oturdular. Bu gergin haldeyken, birden gözüm yargıçlardan birine takıldı; oturdu u yerde dosyaların arkasında kaybolmu tu, yalnız tepesindeki saçlarının birazı görünüyordu. Bakı larımı ondan ayıramıyordum.

Kimlik soru turması yapıldı. Yargıç konu ma ya ba ladı:

"Devletin hariçteki itibar ve nüfuzunu kıracak ekilde devletin dahili vaziyeti hakkında yabancı bir memlekette asılsız ve mübala alı maksadı mahsusa müstenide ve milli menfaatlere zarar verecek ekilde faaliyette bulunmak iddiasından..."

Yargıcın konu ması uzadıkça uzuyordu. Aylardır duymaktan bıktı ım, aslı astarı olmayan bir yı ın laf. Bir ara, bana, söyledikleri hakkında ne diyece imi sordu.

"Efendim, ben 'Birinci Kurtulu Sava ı'nı

kaybettik, ikinci Kurtulu Sava ı'nı kazanaca ız' diye bir söz söylemedim. Zaten konu mam siyasi bir içerik ta ımıyordu, kültürel bir içerik ta ıyordu. 'Kültür emperyalizmine kar ı kinci Kurtulu Sava ı'nı da kazanaca ız' dedim. *Tercüman* gazetesi, durumu çarpıtarak yazdı . Konu - ma metnimi vermi tim, dosyada bulunmaktadır. Ortada bir suç yoktur," dedim.

Sonra tanıkların dinlenmesi kararıyla ileri bir tarihe gün verildi. İlk duruşmayı rahat bir şekilde atlattım.

Filmin bitimine yakın Ferit Gören'den, Hülya Koçyiit ve Cihan Ünal'la *'Herhangi Bir Kadın'* adlı filmde hamal rolü oynamam için ikinci bir öneri geldi. Yapımcı Selim Soydan'dı. Filmin sosyal içerikli, güzel bir konusu vardı. Kabul ettim. Zaten Selim Soydan sansürden geçmeyi kolaylaştıracak pek çok yüksek rütbeli subayı tanıyordu.

Filme başladık. Bir hafta sonra Selim Soydan sete geldi. Beti benzi atması, sesi titriyordu:

"Tarık... *Delikan'm* sansüre takıldı mı biliyor muydun?"

Gülmekten yere dücektim neredeyse:

"Yahu hiçbir şey yok o filmde," dedim.

"Ne yapacağım ben şimdi? Bizim film sansürden hiç çıkmaz. Perihan oldum..." diyordu.

Çok kaygılı ve telaşlıydı. Onu öyle görmenin ötesinde, sıradan bir arkadaşın bile sansüre takıldı mı bir ortamda film çekmeye kalkması olmak,

mahkemenin gerginliği, Ye ilçam'daki durumunun sallantıda olması, sinirlerimi iyice bozdu. Selim yakındıkça ben gülmekten yerlere yatıyordum.

"Korkma Selim, sen yolunu bulursun," diye avutmaya çalışıyordum ama sonuçta film yapımcıları, böyle böyle benden uzaklaştı, kimse benimle ilgilenmek istemeyecekti. Çünkü 'Tarık Akan'm filmleri sansürden çıkmıyor' olacaktı.

Daha sonra Selim Soydan filmi sansürden kurtardı, nasıl yaptı bilmiyorum. Sekiz-dokuz ay sonra, Selim'in filmini emsal göstererek *Delikan* da mahkeme kararıyla kurtuldu.

* * *

Bir yandan mahkeme sürüyordu tabii. Tüm duruşmalara gitmek zorundaydım. Her seferinde bir-iki arkadaşım ifade vermeye geliyordu, Gülşen Bubiko lu, Müjdat Gezen, Halit Kıvanç, Perihan Kutman... Asıl korkuyla beklediğim Osman men'in ifadesiydi.

1981'in Ekim'i gelmişti. Ye ilçam Soka ı'nda bir arkadaşımınla konu şuyordum. Ne yapıyorsun, ne ediyorsun derken,

"Ben de yarın sparta'ya Yılmaz Abey'e gidiyorum, biletimi bile aldım," dedim. Arkadaşımın yüzü karıştı, hık mık etti, sakın ha, falan diye bir şeyler geveledi.

"Ver bakayım biletini..."

Allah Allah... Ben de kuzu kuzu çıkardım biletini, gösteriyorum aklım sıra. Aldı bileti, soktu cebine.

"Gitmiyorsun bir yere, sonra konu uruz," deyip gitti.

Ertesi gün gazetelerin baş sayfalarına 'Yılmaz Güney Kaçtı' diye kocaman manet atılmıştı.

Hepimiz tahmin ediyorduk, ama hiçbirimiz nasıl ve ne zaman olacağını kestiremiyorduk. O gün, mutlaka bizi çağıracakları diye bekledik, çağırmadılar. Mahkemeye yansır mı, diye bekledim, neyse ki o da olmadı.

Günlerim çok uzunlukla Orhan Apaydın ve Burhan Apaydınla birlikte geçiyordu. Yemeklere çıkıyorduk. Avrupa'dan baroların kanlarını aktarıyorlardı; bu bulular malarda ne konuşuluyorsa Avrupa gazetelerine yansıyor. Ankara'nın '80 sonrası kaybettiği toplumu temsil gücünü, sivil toplum örgütçüsü olarak Orhan Apaydın üstlenmiş gibiydi. Orhan Apaydın da içeri girmekten korkuyordu, ama onun korkusu benimkinden farklıydı tabii. O, hapse girmek için yamanın geçtiğini ve artık dayanamayacağını da biliyordu.

Almanya'dan arkadaşlarım Erol Özgür, Gürdal Çeliköz tanıklık için geldiler, ifadelerini verdiler. Osman Apaydın'a hâlâ sıra gelmemiştir. İmdi durum malar sorunsuz gidiyordu. Ama aylar ilerledikçe Yılmaz Güney'in Paris'ten haberleri geliyordu ve 'Yöl'un Cannes Film Festivali için hazırlanacağı söyleniyordu. 'Yöl' gösterildiğinde mahkeme sürüyor olursa durumum tehlikeye girebilirdi. Avukatlarımın dikkatini bu yöne çekmeye çalıştım. Durumları sonlarında yargıç,

"...falanca tarihe ertelendi," dedi i anda Burhan Apaydın,

"Efendim, o tarihte falanca yerde durum mam var, öne almak mümkün mü?" diyerek tarihi öne çekiyordu.

26 Nisan 1982'de Orhan Apaydın tutuklandı. *Birinci Barı Davası*. Otuz altı gün aydın içeri alınmıştı.

31 Mart 1982 günü Osman Apaydın ifadeye geldi. Heyecandan dizlerim titriyordu. 'te imdi ayvayı yedin' der gibi gözümün içine bakıyordu yargıçlar. İçlerinden biri sormaya başladı:

"Siyasi tıbe'de ve Sıkıyönetim Barı savcılığında ifadelerinde, Almanya'da, Frankfurt'taki spor salonunda Tarık Akan'ın sahneden halka, 'Birinci Kurtulu Savağını kaybettik, ikinci Kurtulu Savağını kazanacağız' dediğini duymusun; ne diyeceksin?"

Avukatıma baktım; çok sakindi, hiç bana bakmıyordu. Hayatımın en heyecanlı ânıydı. Osman Apaydın'ın ağızından içeri bakıyordum. Biraz duraldıktan sonra Osman konu tu:

"Efendim, ben müzisyenim. Tarık Akan konu urken ben alt kattaydım, oraya ses gelmez. Ne konu tu unu duydum, ne de ne dediklerinden haberim var..."

O anda orada içim boaldı. Yargıç da, savcı da neye u radıklarını ağırdılar.

Soru yinelendi.

Osman aynı ifadeyi verdi.

Yargıç barmaya barmadı. Arka arkaya,
"fadeni ret mi ediyorsun? ubede ve Savcılık'ta söylediklerine mi inanalım, burada söylediklerine mi? Yalan mı söylüyorsun? Hangisi doğru?" diye barmarak soruyordu.

Burhan A abey, çok rahat görünüyordu: Müdahale etmeye niyeti yok gibi duruyordu.

"Savcılıktaki ifaden yeminli, imdi tersini mi söylüyorsun yani?"

"Efendim, o ifadeleri Siyasi ubede okumadan imzaladım, Savcı Bey de, 'fadeni kabul ediyor musun?' diye sorunca, 'Evet,' dedim, ama orada ne yazılı oldu unu bilmiyordum..."

Yargıcın gözlerinden alevler fı kırıyordu.

"Bana bak, seni yalan ifade vermektan tutuklarım. Bir kere daha soruyorum. Ne diyorsun?"

"Böyle oldu efendim, ben bir ey duymadım."

"Buradan hapse gidersin!"

Osman susuyordu. Ben avukatıma bakıyordum.

Böyle giderse Osman içeri girecekti. Yargıç, a a ıda oturan sekreter kıza baktı, kararlı bir e-kilde,

"Peki, yaz kızım," dedi.

Yargıç, yasa maddelerini yazdırırken Burhan A abey a ır ve vakur aya a kaktı, konu maya barmadı. Gözüme büyük bir aktör gibi görünüyordu. Uzun uzun, güzel güzel emsal davalar gösterdi. En sonunda da yargıcın gözlerinin içine baka baka savunmayı yaptı:

"Sayın yargıç, sayın savcıcın almı oldu u yeminli ifade geçersizdir; çünkü savcılık, hukuka aykırı olarak yeminli ifade almı tır, oysa yeminli

ifade alma hakkı yalnızca yüce mahkemenindir..."

Burhan A abey konuyla ilgili yasa maddelerini söylemeye barmadı, ama yargıçlar çoktan a ıp kalmı lardı. Birbirlerinin kulaklarına bir eyler söylediler ve mahkemeye yarım saat ara verildi.

Burhan A abey, beraat kararı alaca ımızdan emindi.

Neden sonra yeniden salona alındık. Yargıçlar yerlerini aldılar. Gözlerinin içi gülüyordu, hatta biri bana göz kırptı. Uzun bir konu madan sonra yargıç,

"...BERAAT NE," dedi.

Tarih: 31 Mart 1982 idi.

* * *

Davamın bitmesinden bir buçuk ay sonra, Mayıs 1982'de, *Yol* filmi Cannes Film Festivali'nde 'Altın Palmiye Ödülü' kazandı. Türkiye'nin film tarihinde ilk kez Cannes Festivali yarım bölümüne bir film girmişti ve büyük ödülü kazanmıştı. Haberi aldı ım anda çok büyük bir mutluluk, çok büyük bir sevinç duydum.

Sabah saat dokuzda Ye ilçam Soka ı'na geldim. Neden buraya geldi imi bile bilmiyordum. Sinema ya amımızı simgeliyordu bu sokak, belki de o yüzdendi. Baktım, erif Gören de kar ıdan geliyor. Birbirimizi kutladık, sarıldık.

Yine de aklımız karış ıktı. Bir kere film nedeniyle hakkımızda bir soru turma açılıp açılmayacağı ını merak ediyorduk. Öte yandan film koskoca Cannes Festivali'nde birinci olmu tu Gazeteciler

de film olayını fırsat bilip ilgili ilgisiz sorular soracaklardı imdi. Filmle övünüyorduk ama gazetecilerin bu co kumuzu malzeme yapıp hakkımızda yalan yanlış yeni soru turma nedenleri yaratmalarını da istemiyorduk.

Dü ündük ta indik, yalnızca 'mutluyuz' demeyi kararla tırdık.

Gazeteciler akın akın gelmeye başladılar. Sorular, sorular. Biz yalnız, 'Mutluyuz, çok mutluyuz' diyorduk.

"Bu film ne zaman yurtdışı na kaçtı?"

"Sıkıyönetim zamanı çekimleri nasıl yaptınız?"

"Filmi sansürden nasıl geçirebildiniz?"

"Mutluyuz."

Ertesi gün hiçbir gazete, bizim a zımızdan 'mutluyuz' 'sevinçliyiz' dı nda bir söz yazamadı.

O ak am Cannes Film Festivali'nde muhtem ödül töreni yapılıyordu. Burada bulunamamak, o heyecanı ya ayamamak sanatçının unutamayacağı en büyük acısı.

erif Gür A abeyim, Atıf Yılmaz, Zeki Ökten, Ali Özgentürk, Yaman Okay, erif Gören, Onat Kutlar ve ben, Ye ilçam Soka ı'nın arkasındaki kebabçıda kendi ödül törenimizi düzenledik.

"Yılmaz Güney u anda ödülü almı tır, eli havadadır," diyor, biz de rakıları havaya kaldırıyoruz.

O gece hepimiz rakıdan de il, ama mutluluktan sarho olduk.

* * *

Orhan Apaydın'ı Barı Derne i'ndeki arkadaş larımı hapishanede ziyarete gidiyordum. Beni bazen hapishaneye kabul ediyorlardı. Bazen etmiyorlardı. Orhan A abey'in sa lı ı gittikçe bozuluyordu. Barı Derne i tutukluları ubat 1982'de içeri girdiler. 1984 ortalarında tutuksuz olarak yargılanmak üzere serbest bırakıldılar. Orhan A abey de içlerindeydi, ama sa lı ı çok kötüydü. 1984 sonlarına do ru 46 ki i daha Barı Davası'na eklendi, aralarında ben de vardım.

141. ve 142. maddelerden yargılanıyorduk; birçokları idamla yargılanıyordu.

Be yıldan on iki yıla kadar hapsim isteniyordu. 1979 yılında zmir'de Nâzım Hikmet'in do um yıldönümüne katılmaktan ve Barı Derne i'ne üye olmaktan yargılanıyordum. zmir'deki spor salonuna binlerce insan katılmı tı, ama bir tek bana dava açılmı tı. Ayda iki defa, stanbul'un epey bir dı ndaki mahkemeye gidip geldik; yazık , hepimiz... ve hepimiz yıllar sonra beraat ettik.

1986. So uk bir ubat gecesi. Saat on bir-on iki gibi, Çapa Hastanesi Nöroloji Bölümü'nden içeri girdim. Orhan A abey'i yeni getirmi lerdı. Tahta bankın üzerine yan yatmı , elini kocaman ba ının altına koymu tu. Gözleri kapalıydı ve hafifçe terlemi ti. Dizlerimin üzerine çöktüm, gözlerimi ayıramıyordum.

Elimle ba ındaki terleri sildim; saçları dökülmü , zayıflamı , küçücük kalmı tı. Aklıma kötü kötü eyler geliyordu. Bir yı ın dalga gözlerime hücum etti. Kendime hâkim olamamaktan korktum; uyandı nda beni böyle görmesini istemiyordum.

Bir türlü aklımı da ıtamamı tım, gözlerimin nemlenmesini de önleyemiyordum. Kalkıp gideyim, dedim kendi kendime, aya a kalkmak üzereyken Orhan A abey'in gözkapakları hareketlenmeye ba ladı. Kendine gel Tarık, kendine gel, kendine gel... Di lerimi sıkıyordum, ba ırtılarım kafamın içinde yankılanıyordu.

Gözlerini yava yava açtı, baktı, baktı, baktı. Sonra kısık, yava bir sesle:

"Mum sönüyor Tarık, mum sönüyor..." dedi ve gözlerini kapadı.

28 ubat 1986

...ve hepimiz yıllar sonra beraat ettik.

28 Nisan 1987

Bu kitabı yazmaya karar verdim.

28 ubat 1997

Ülkem, artık rahatladı, sıkılan çember kırıldı, 28 ubat 1997'yi de, 11 Eylül 2001 faciasını da gördü; ne mutlu bana rahatım.

28 ubat 2002